Familiegrupper i Kirkens Korshær

En evaluering af Kirkens Korshærs tilbud til udsatte familier med børn i alderen 0-3 år

Mette Thorsager Jensen, Anders Winkler og Martin Williams Strandby

VIVE

Familiegrupper i Kirkens Korshær – En evaluering af Kirkens Korshærs tilbud til udsatte familier med børn i alderen 0-3 år

© VIVE og forfatterne, 2025

e-ISBN: 978-87-7582-511-0

Modelfoto: Mathilde Bech/VIVE

Projekt: 302147

Finansiering: Kirkens Korshær og Ole Kirk's Fond

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

I 2023 igangsatte Kirkens Korshær – med en bevilling fra Ole Kirk's Fond – familiegruppeindsatsen for socialt udsatte og sårbare børnefamilier i 15 forskellige byer. Formålet med familiegrupperne er på sigt at forebygge og afhjælpe mistrivsel hos børn i alderen 0-3 år i sårbare familier. Dette søges opnået ved at styrke forældrenes fysiske og psykiske trivsel, øge deres socialisering og give dem handlekraft i forældrerollen.

VIVE står for evalueringen af Kirkens Korshærs familiegrupper, og den er gennemført i perioden fra januar 2023 til september 2025. Denne rapport har til formål at beskrive de samlede resultater af evalueringen, herunder at bidrage med viden om indsatsens samlede udbytte for familierne, og at belyse særligt virksomme elementer i indsatsen og opmærksomhedspunkter for den fremadrettede drift.

Vi vil gerne rette en stor tak til de familier, ansatte, frivillige og professionelle aktører, der har medvirket i evalueringen ved at svare på spørgeskema og/eller har stillet op til interview. Udkast til rapporten er blevet kommenteret af to eksterne reviewere, og vi takker begge for konstruktive og indsigtsfulde kommentarer. Rapporten er udarbejdet af forsker Mette Thorsager Jensen, ph.d.-stipendiat Anders Winkler og senioranalytiker Martin Williams Strandby. Mette Thorsager Jensen har været projektleder på evalueringen.

Sanne Schioldann Haase
Forsknings- og analysechef for VIVE Sundhed og Ældreliv

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater			6
Afrapportering			12
1		Indledning	13
	1.1	Kort om familiegrupper	14
	1.2	Undersøgelsens formål og design	15
	1.3	Læsevejledning	18
2		Et indblik i familiegrupperne	19
	2.1	Hvad består et familiegruppeforløb af?	19
	2.2	Fælles rammeplan, men tilpasning af grupperne	20
	2.3	Hvem driver en familiegruppe?	22
	2.4	Hvordan arbejder de ansatte og frivillige?	23
	2.5	Hvad kendetegner de familier, som deltager?	26
3		Oplevet udbytte hos familierne	32
	3.1	Hvad siger forældrene om forløbet?	34
	3.2	Netværk og sociale relationer	36
	3.3	Trivsel og tilfredshed med livssituation	39
	3.4	Oplevelse af forældrerollen	45
	3.5	Ansatte og frivilliges vurdering af forældrenes udbytte	48
	3.6	Udfordringer i forhold til at opnå udbytte	51
	3.7	Delopsamling på udbytte	53
4		Dynamikker i tilbuddets virkning og bidrag	55
	4.1	Virksomme elementer	55
	4.2	Strukturelle forudsætninger, muligheder og udfordringer	68
	4.3	Opmærksomhedspunkter	73
5		Konklusion	79

Dokumentation 82

6 Oplevelser med en familiegruppe: fire cases 83
6.1 Case 1 – pilotforløbet 84
6.2 Case 2 – opstart i en ny satellitby 93
6.3 Case 3 – rekruttering via lokalt kendskab 104
6.4 Case 4 – en familiegruppe i storbyen 114

7 Datagrundlag og metoder 125
7.1 Den kvantitative analyse 125
7.2 Den kvalitative analyse 128

Litteratur 135

Bilag 1 Baggrundsoplysning om familier, ansatte og frivillige 139

Bilag 2 Frafaldsanalyse 142

Bilag 3 Resultat af statistiske test i udbytte 144

Bilag 4 Måleinstrumenter i spørgeskemaet 147

Hovedresultater

De fleste kommuner tilbyder alle nybagte mødre at deltage i en mødregruppe. Et tilbud, som har til formål at skabe et socialt netværk, hvor mødre kan dele erfaringer og bekymringer og opleve at føle sig forstået af andre i samme situation. Det er dog langtfra alle mødre, som trives i de kommunalt organiserede mødregrupper, og på landsplan er det kun 60 % af mødrene, der deltager (Cramon, 2011). De, som ikke deltager, er i overvejende grad socialt udsatte og nydanske mødre (Cramon, 2011).

Kirkens Korshærs familiegrupper er dannet med henblik på at udfylde et behov hos udsatte og sårbare småbørnsfamilier, som har svært ved at indgå i kommunale tilbud såsom mødregrupper, men som stadig savner hjælp og støtte til at varetage forældrerollen. Forældrene i denne målgruppe er ofte kendetegnet ved at have komplekse problemstillinger, herunder udfordringer af såvel social, psykologisk som økonomisk karakter, hvilket er forbundet med dårlig trivsel og udfordrer deres mestring af forældrerollen. Kirkens Korshærs familiegrupper afviger på forskellig vis fra kommunalt tilbudte mødregrupper – først og fremmest ved at familiegrupperne er henvendt til både mødre og fædre. Derudover faciliteres og ledes grupperne af fagligt uddannede ansatte fra Kirkens Korshær, som har erfaring med at arbejde med udsatte og sårbare familier, og forløbet i familiegrupperne følger en rammeplan med fokus på både sociale og faglige input til forældrene.

Familierne oplever et stort socialt udbytte fra forløbet

Evalueringen af familiegrupperne måler signifikante forbedringer i forældrenes trivsel samt tilpashed i forældrerollen under perioden med familiegruppeforløb. Disse forbedringer virker i høj grad til at relatere sig til et socialt udbytte af indsatsen, hvor særligt oplevelsen af at føle sig tæt på andre mennesker, at føle sig støttet og i mindre grad at stå alene med sine udfordringer er bidragende faktorer.

Evalueringen giver desuden et indblik i, hvordan øget samarbejde mellem kommunale aktører og civilsamfundsorganisationer er med til at skabe en fleksibel og helhedsorienteret støtte til familier med komplekse udfordringer, hvor den ofte specialiserede opgaveløsning i det offentlige velfærdssystem ikke altid evner at favne familiernes problemstillinger.

En fleksibel indsats favner en kompleks målgruppe

Et familiegruppeforløb er et forløb på 34 uger, hvor en gruppe af 4-10 familier, en ansat fra Kirkens Korshær og eventuelt en frivillig samles en gang om ugen. Samlingerne består typisk af to dele: en social del med fokus på socialt samvær og netværksopbygning familierne imellem efterfulgt af en faglig del med oplæg og samtale om udvalgte temaer relateret til barnets basale behov, forældrerollen, familielivet og dagligdagen i en børnefamilie. Selvom familiegrupperne har en fælles rammeplan og en overordnet struktur, er forløbene karakteriseret ved i praksis at være særdeles fleksible, eftersom de ansatte i høj grad tilpasser forløbene til de enkelte grupper.

Fleksibiliteten er med til at sikre, at familiegrupperne kan favne en bred og kompleks gruppe af familier med diverse problemstillinger, som medfører forskellige ønsker og behov hos dem. Mange af forældrene har selv haft en svær barndom præget af eksempelvis omsorgssvigt, psykisk sygdom, alkoholmisbrug eller overgreb i hjemmet, og flere oplever ikke at kunne hente inspiration eller hjælp til forældrerollen fra deres egne forældre. Andre forældre har et ressourcestærkt udgangspunkt, men oplever udfordringer i forældrerollen som følge af eksempelvis at have været i et voldeligt og psykisk belastende forhold.

Samlet set kan tilbuddet siges at udgøre en værktøjskasse med forskellige elementer, som de ansatte løbende kan sammensætte og justere på, alt efter hvad de vurderer er mest hensigtsmæssigt i forhold til den enkelte gruppes ønsker og behov.

Socialt samvær er et kerneelement med mange former for potentielt udbytte

Det sociale samvær spiller en central rolle i forløbet, og resultaterne af undersøgelsen viser, at forældrene betragter dette som et kerneelement i indsatsen. Lige netop det sociale udbytte viser sig også at have flere elementer, der på forskellig vis bidrager til det overordnede formål.

Bryder isolation og øger trivsel

For nogle familier er familiegruppen et ugentligt højdepunkt, og for andre er familiegruppen det eneste tidspunkt i løbet af ugen, hvor de har socialt samvær med andre. De deltagende familier har ofte begrænsede netværk med få og komplicerede relationer til familie og venner. Det ugentlige og faste sociale samvær med andre familier i gruppen har bidraget til at danne relationer mellem familierne, som ofte fortsætter efter afslutningen af forløbet. For enkelte familier har familiegruppen betydet et brud med ensomheden, mens der i bredere omfang er tegn på forøget trivsel blandt familierne, herunder øget overskud i hverdagen, større optimisme omkring fremtiden og en oplevelse af at have følt sig tæt på andre mennesker.

Mødet med ligestillede giver ny tro på sig selv

En væsentlig del af det sociale samvær i familiegruppen består i, at familierne kan møde andre børnefamilier, som i en vis udstrækning møder udfordringer af lignende karakter og omfang som dem selv. Gennemgående fremhæver både ansatte, samarbejdspartnere og familierne selv, at deltagelsen i familiegruppen har medført, at forældrene føler sig mindre alene i de udfordringer, de oplever. Mødet med andre familier med lignende livssituationer kan bidrage til, at familierne føler sig mindre unormale og forkerte, hvilket bidrager til at give forældrene øget selvværd og større motivation for fortsat at udvikle deres forældrekompetencer.

Et trygt rum til at styrke mestring af forældrerollen

Flere af de deltagende familier har haft en forudgående eller igangværende kontakt til kommunale aktører og støtteforanstaltninger i relation til deres børn, eksempelvis gennem forløb for sårbare gravide, gennem familiebehandling i hjemmet eller ved underretninger og børnefaglige undersøgelser. Nogle familier har en lav grad af tillid til kommunale aktører og støtteforanstaltninger, og ifølge flere ansatte kan familierne have paraderne oppe og være følsomme over for kritik og påtale af deres forældrekompetencer.

Anerkendende tilgang skaber tryghed og tillid til at arbejde med sårbare temaer

Af den grund arbejder de ansatte eksplicit med en anerkendende tilgang til familierne, hvor de fokuserer på det, som forældrene gør godt, og på at fremhæve det for dem, når de gør det. Denne tilgang er med til at sikre, at forældrene oplever et trygt og tillidsfuldt rum, hvor de har lyst til at komme, og hvor de tør dele deres tanker og følelser med hinanden og den ansatte. Trygheden og tilliden er en vigtig forudsætning for, at forældrene kan få styrket deres forældrekompetencer gennem de faglige oplæg, eftersom nogle temaer kan være mere sårbare end andre. Flere familier og ansatte fremhæver særligt temaer omkring relationer, tilknytningsmønstre, opvækst samt håb og drømme for barnet som temaer, der har været øjenåbnende for familierne eller har åbnet op for dialog om svære følelser og tanker.

Mentalisering danner grobund for udvikling

De ansatte arbejder med et løbende fokus på mentalisering som metode og herunder at bibringe forældrene en forståelse af deres egen og deres børns adfærd gennem mentale tilstande såsom tanker og følelser. En stor andel af de ansatte beskriver, at deres fokus på mentalisering som metode har bidraget til deres arbejde med forældrene, og at det er med til at skabe grobund for udvikling af forældrekompetencer. Forældrenes øgede forståelse af mentale tilstande hjælper dem til bedre at håndtere deres barns adfærd og være sensitive over for barnets behov.

Mere nærvær og tilpashed i forældrerollen

De ansatte oplever i stor udstrækning, at forældre under forløbet er blevet mere komfortable og nærværende i forældrerollen. Det oplever de tydeligst gennem det, forældrene selv beretter om, eller ved at observere forældrenes måde at være sammen med deres børn på. Det kan eksempelvis være ved, at forældrene i højere grad er opmærksomme på deres børn og deres behov, er mere nærværende, har tættere øjenkontakt med dem eller indgår mere aktivt i lege med deres børn end ved opstarten. På baggrund af forældrenes egne svar viser resultaterne af undersøgelsen også en signifikant forbedring af forældrenes tilpashed i forældrerollen. På trods af disse forbedringer ligger forældrenes målte tilpashed i forældrerollen fortsat på et bekymrende niveau, der indikerer et fortsat behov for hjælp og støtte.

Brobygning til kommunale aktører

Gennem familiegruppen indtager de ansatte i Kirkens Korshær en særlig position i forhold til forældrene. En kommunal samarbejdspartner fra en familiegruppe fremhæver, at tilbuddet og den ansatte samlet set yder et værdifuldt og helhedsorienteret bidrag til det samlede arbejde med familierne ved at kunne støtte familierne socialt og psykologisk og ved at hjælpe dem med selv de mindste praktiske udfordringer.

Den ansatte i den nævnte familiegruppe bliver for mange af forældrene en fortrolig voksen, som de opbygger stor tillid til, og som de søger vejledning hos. For familierne bliver den tillidsfulde relation til den ansatte en indgang til en mere helhedsorienteret støtte gennem brobygning til andre støtteformer. Det sker dels gennem det trygge rum skabt i familierne, som tillader tilstedeværelse af fagpersoner, som familierne måske i mindre grad selv havde opsøgt (fx familiekonsulenter, psykoterapeuter, tandplejen). Brobygningen sker dog også i særlig grad ved, at de ansatte har en rolle som "oversættere," hvor de løbende arbejder med at skabe forståelse hos familierne for de kommunale aktørers handlinger og bevæggrunde, og ad den vej hjælper med at bygge tillid til de kommunale aktører.

Opmærksomhedspunkter for indsatsen fremadrettet

Formatet kan medføre dilemmaer af værdimæssig karakter for de ansatte

Flere af afdelingerne i Kirkens Korshær har tidligere drevet et åbent tilbud om familiegrupper for nybagte forældre. Mens overgangen til det indeværende afgrænsede forløb har bidraget positivt til fagligheden og intensiteten til familiearbejdet, har det nye format medført en række dilemmaer i tilgangen til familiearbejdet. Forløbets afgrænsede karakter, herunder såvel afgrænsningen af forløbsvarighed som antallet af familier, der kan deltage ad gangen, opleves at stå i modsætning til de tidligere åbne tilbud. Disse blev drevet ud fra devisen om ikke at afvise nogen, og at der skulle være plads til alle. Dilemmaerne centrerer sig om opstarten og afslutningen af forløbet:

Dilemma 1: Hvordan forholder man sig til nye familier med ønsker og behov for at deltage, efter et forløb er gået i gang?

Dilemma 2: Hvordan afslutter man forløbet for familier, som fortsat ønsker og har behov for hjælp?

De enkelte afdelinger har på forskellig vis håndteret dilemmaerne ved bl.a. at oprette ventelister, åbne for løbende optag, inkludere gengangere og øge fokusset på at skabe brobygning til andre tilbud. Det er dog fortsat et væsentligt spørgsmål, hvorvidt det afgrænsede forløb giver mening i områder uden stabil rekruttering og brobygningsmuligheder.

Konceptet stiller store krav til bemandingen af familiegrupperne

Faciliteringen af samlingerne kræver en balancering af mange opgaver, herunder at skabe et trygt rum for sårbare familier, facilitere fælles dialog og faglige indslag, være nærværende, have øje for børnenes trivsel og udvikling og stå til rådighed for individuelle samtaler med forældrene om sårbare emner. I familiegrupper, hvor flere familier kræver de ansattes udelte opmærksomhed, stiller det store krav til bemandingen. Dette kan være tilfældet i familiegrupper med ikke-dansktalende deltagere, da sprogbarrieren ofte leder til opdelte dialoger. Den generelle oplevelse er, at det vil være fordelagtigt med minimum 2-3 personer i bemandingen (optimalt set 2 ansatte og 1 frivillig) for at have kapacitet til at rumme flest muliges behov.

De ansatte varetager en nøglerolle i indsatsen

Med henblik på kompleksiteten af målgruppens problemstillinger synes tilbuddets virkning og bidrag i høj grad at afhænge af de ansattes kompetencer, metoder og ikke mindst evne til løbende at tilpasse forløbets format og indhold til hver enkelt gruppe. Fagligheden til at håndtere målgruppen og den stabile tilgængelighed af støtte over tid kan ikke på samme vis forventes at kunne løftes af frivillige kræfter.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsens datagrundlag består af både en kvantitativ og en kvalitativ dataindsamling blandt alle relevante parter i familiegrupperne. Dataindsamlingerne er foretaget i forbindelse med familiegruppernes pilotforløb i perioden januar 2023 – juni 2023 og i forbindelse med fase 2 med tre forløb i perioden september 2023 – juni 2025.

Den kvantitative dataindsamling består af:

- Spørgeskemaer til forældre ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet (126 besvarelser ved opstart og 72 besvarelser ved afslutning).
- Spørgeskemaer til ansatte og frivillige ved afslutningen af hvert forløb (66 besvarelser).

Den kvalitative dataindsamling er struktureret som fire casestudier i udvalgte familiegrupper. Casestudierne bygger samlet set på interview med forældre (N = 16), ansatte og frivillige i grupperne (N = 9) og eksterne samarbejdspartnere (N = 4) og på observationer fra besøg ved gruppernes samlinger.

Afrapportering

1 Indledning

Vilkår og oplevelser i den tidlige barndom har afgørende betydning for et barns fysiske, kognitive og sociale udvikling. Forskning på tværs af økonomi, udviklingspsykologi og neurobiologi har uafhængigt af hinanden fundet en række resultater, som samlet peger på, at indsatser tidligt i barndommen, tilmed i fostertilværelsen, både er de mest effektive og de mindst omkostningsfyldte i forhold til at mindske konsekvenser af udsathed (Knudsen et al., 2006). Børn og unge med udsatte forældre oplever i særlig grad en forhøjet risiko for mistrivsel og socioemotionelle udviklingsvanskeligheder sammenlignet med andre børn og unge (Ottosen et al., 2022).

De problematikker, som karakteriserer udsatte familier, er sjældent enkeltstående. Den sociale udsathed er derimod skabt af en kombination af flere risikofaktorer, som belaster igennem en længere periode (Ploug, 2007). Udsatte forældre har også typisk selv haft en svær opvækst, som har givet udfordringer ind i voksenlivet. Nogle af de risikofaktorer, der er fundet at kendetegne udsatte forældre, er bl.a., at de ofte er enlige, har svag eller ingen arbejdsmarkedstilknytning, har ingen uddannelse ud over grundskolen, har misbrugsproblemer og/eller lider af psykiske sygdomme (Lausten, Andreasen, 2021). Hos de mest udsatte forældre ser man en kombination af disse risikofaktorer, som forstærker hinanden negativt og skaber behov for langvarig støtte (Hestbæk, 2018).

Kompleksiteten af de forskellige sociale og helbredsmæssige problematikker hos forældrene skaber ofte behov for tværgående støtte- og behandlingsindsatser. Trods et stigende fokus på helhedsorienterede indsatser i det offentlige velfærdssystem oplever udsatte familier fortsat udfordringer i at modtage sammenhængende støtte, der favner kompleksiteten af udsatheden (Benjaminsen, 2023). Samtidig har undersøgelser vist, at udsatte personer har meget lidt tillid til, at velfærdssystemet kan give den hjælp og service, de har behov for (Benjaminsen, Andrade & Enemark, 2023). Lige netop muligheden for at yde en fleksibel og helhedsorienteret indsats koblet med det stærke fokus på at inkludere alle borgere ligeværdigt gør, at civilsamfundsorganisationer spiller en vigtig rolle i at levere velfærdsydelser til de mest udsatte familier.

Civilsamfundsorganisationerne i Danmark udbyder et bredt udvalg af tilbud og indsatser til udsatte børnefamilier, herunder bl.a. fællesskabsdannende aktiviteter, individuel vejledning og rådgivning til forældre, gratis behandlingstilbud og hjælp til basisbehov. Som eksempler på sociale indsatser, der har den fælles hensigt at støtte udsatte familier i deres hverdag, kan nævnes 'Familien i Fokus' af Røde Kors (Hansen et al., 2023, Oxford Research, 2017), Hele Danmarks Familieklub initialt opstartet af KFUM's Sociale Arbejde, FDF og KFUM-Spejderne (Pontoppidan et al., 2022) og Familieven tilbudt af Mødrehjælpen (Strandby, Mortensen & Mikuta, 2023).

Med det formål på sigt at forebygge og afhjælpe mistrivsel hos småbørn i udsatte familier har Kirkens Korshær oprettet den sociale indsats 'Familiegrupper'. Familiegrupperne er tænkt som et alternativt tilbud til familier, som har så komplekse udfordringer, at de har svært ved at indgå i almene kommunale tilbud. Konceptet for familiegrupperne er designet med henblik på at styrke familiernes fysiske og psykiske trivsel, øge deres socialisering og netværksopbygning og give dem handlekraft i forældrerollen. I 2023 fik Kirkens Korshær en bevilling af Ole Kirk's Fond til afholdelse af et pilotforløb i 15 forskellige afdelinger, hvilket senere førte til en bevilling til en fase 2 af projektet med yderligere tre forløbsperioder. Denne evaluering dækker både pilotfasen og alle forløb i fase 2.

1.1 Kort om familiegrupper

Kirkens Korshær er en civilorganisation med mere end 25 års erfaring med familiearbejde i en række byer over hele landet. Gennem deres arbejde har de oplevet et stigende behov for tilbud til sårbare og socialt udsatte børnefamilier. Familierne, som Kirkens Korshær møder i deres familietilbud, har komplekse udfordringer, herunder manglende netværk, fattigdom, negativ social arv eller psykiske problemer. Disse udfordringer præger familiernes tilværelse i hverdagen, og mange af forældrene har så omfattende problematikker, at de har svært ved at mestre forældrerollen med konsekvenser for deres børns udvikling. Kirkens Korshærs egne interne undersøgelser har afdækket en høj forekomst af mistrivsel og ikke-aldersvarende udvikling blandt børnene i deres nuværende/tidligere familietilbud.

Formålet med familiegrupperne er på sigt at forebygge og afhjælpe mistrivsel hos 0-3-årige børn. Forældrene spiller en væsentlig rolle i børnenes udvikling og trivsel, og derfor fokuserer indsatsen i høj grad på at styrke forældrenes fysiske og psykiske trivsel, øge deres socialisering og give dem handlekraft i forældrerollen.

Målgruppen for indsatsen er socialt udsatte og sårbare familier med børn i alderen 0-3 år. Årsagen til udsathed kan skyldes forskellige risikofaktorer. Målgruppen kan eksempelvis være påvirket af:

- Forældrene har få eller fraværende uddannelseskompetencer, svagt eller fraværende netværk, udfordringer med ensomhed, fysisk og psykisk sygdom, livsstilsudfordringer eller decideret misbrug.
- Børnene kan være ramt af psykisk mistrivsel, manglende fysisk eller psykisk sundhed, sproglige og sociale udfordringer m.m.

Familiegruppen er organiseret således, at en fagligt uddannet ansat fra Kirkens Korshær i samarbejde med frivillige (se afsnit 2.3 for en beskrivelse af de ansatte og frivillige og deres forudsætninger for arbejdet) arrangerer og faciliterer gruppemøderne i neutrale omgivelser med rammer og struktur. Hensigten med dette har været at skabe et trygt og rummeligt fællesskab, hvor forældrene oplever at blive set og hørt. Grupperne er afviklet efter Kirkens Korshærs bærende principper om at møde borgerne der, hvor de er, og imødekomme deres behov (hvilket kommer til udtryk som være-gøre-handle-tilgangen).

Aktiviteterne i familiegruppen tager udgangspunkt i en rammeplan, men er tilrettelagt under hensyntagen til forældrenes behov. Under rammeplanen gennemgås en række temaer, som har et generelt fokus på at styrke og udvikle forældreevner, give konkrete værktøjer til at håndtere hverdagens udfordringer og skabe trygge relationer.

Pilotforløbet blev afholdt i perioden januar 2023 – juni 2023, hvor 15 afdelinger i Kirkens Korshær deltog i indsatsen. I den efterfølgende fase 2 blev der afholdt tre forløb i perioden september 2023 – juni 2025. Antallet af *aktive* familiegrupper varierer under hvert forløb, afhængigt af hvordan rekrutteringen er forløbet, men generelt har 10-12 familiegrupper været aktive i hvert forløb.

1.2 Undersøgelsens formål og design

Denne undersøgelse har til formål at give en samlet evaluering af Kirkens Korshærs familiegrupper på baggrund af forløb afviklet under pilotfasen og i den efterfølgende fase 2 af projektet. Evalueringen er designet med henblik på at bidrage med væsentlig viden om indsatsen, og hvordan denne opleves af målgruppen, herunder at give en nuanceret forståelse af, hvilket udbytte familierne oplever af deltagelsen, og hvilke delelementer i familiegrupperne som er særlig virksomme, for at familierne opnår et udbytte. Derudover vil evalueringen undersøge, om der kan identificeres opmærksomhedspunkter for det fremadrettede arbejde for bedst muligt at sikre tilbuddets virkning og bidrag.

Det primære undersøgelsesspørgsmål for evalueringen er, hvilket udbytte familierne oplever ved deltagelsen. For at give en samlet forståelse af familiernes udbytte af familiegrupperne understøttes det primære undersøgelsesspørgsmål af en række sekundære undersøgelsesspørgsmål. Boks 1.1 indkapsler de spørgsmål, som evalueringen i praksis forfølger.

Boks 1.1 Undersøgelsesspørgsmål

- Er der tegn på positivt udbytte for familierne – og hvilke aspekter af forløbet med familiegruppen kan det eventuelt knyttes til?
- Hvordan oplever forældrene forløbet?
- Hvordan er motivationen for deltagelsen, og fastholdes familierne i et stabilt fremmøde?
- Hvordan oplever hhv. de ansatte og frivillige forløbene – hvordan vurderer de familiernes udbytte?
- Hvordan forløber rekrutteringen af familier til familiegrupper, og er der positive erfaringer af samarbejde med eksterne samarbejdspartnere?
- Hvad er forudsætningerne for, at familiegrupperne kan fungere som tiltænkt – og er de til stede?

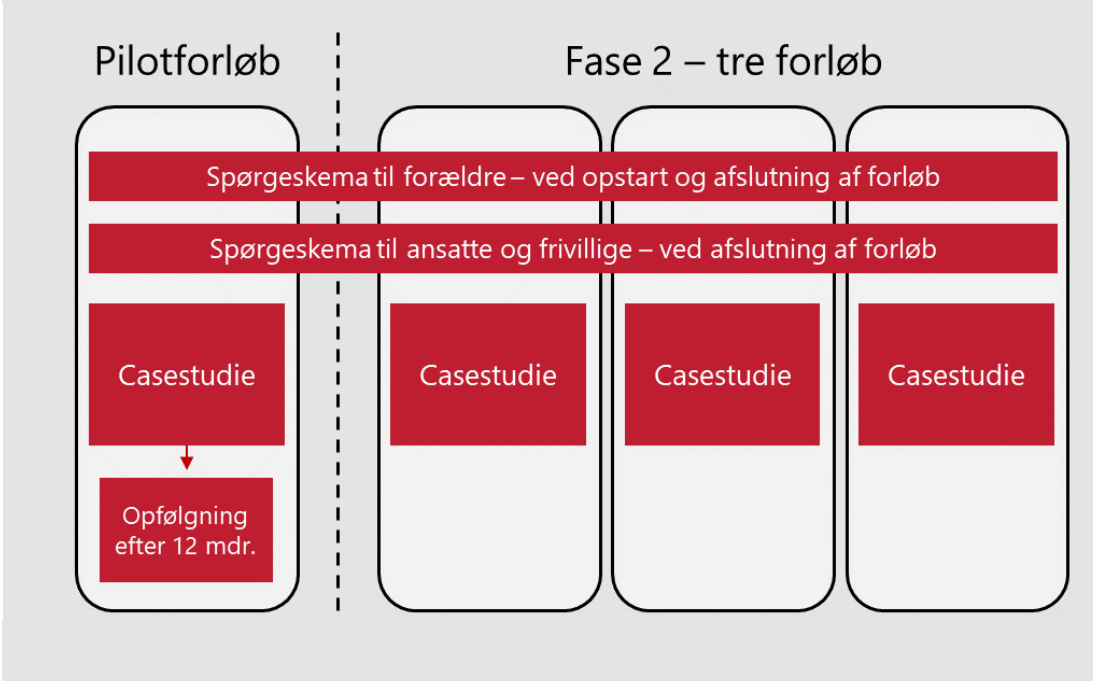
Evalueringen centraliserer sig om forældrenes oplevelser og udbytte af indsatsen. Der tages udgangspunkt i forældrenes udbytte, eftersom Kirkens Korshærs familiegruppeindsats tager afsæt i forældrenes kompetencer og søger at opnå det overordnede formål om at forebygge og afhjælpe mistrivsel hos børnene ved at styrke *forældrenes* evne til at meste forældrerollen samt deres generelle livsmestring og socialisering. Omfattende forskning viser, at forældrefokuseret psykosociale indsatser til sårbare familier kan have positive effekter på barnets adfærd, forældre-barn-relationen samt moderens sensitivitet i forhold til barnets behov (Rayce et al., 2017). Et systematisk review af forskningen på gruppebaseret forældreindsatser finder desuden positive effekter på børns sociale udvikling (Barlow et al., 2016). Længerevarende forældrefokuserede indsatser i den tidlige barndom kan desuden bidrage til at mindske den socioøkonomiske forskel i børns faglige evner (Doyle, 2020). I Danmark har afprøvningen af den evidensbaserede indsats 'Minding the Baby', som er en mentaliseringsbaseret og traumaorienteret indsats til sårbare forældre, ligeledes vist positive effekter på børns sociale og følelsesmæssige udvikling, når barnet fylder 2 år. Samlet set peger forskningen på, at tidlige indsatser med fokus på forældres mentale trivsel og evner til at meste forældrerollen kan have effekter på barnets trivsel og udvikling.

For at svare på undersøgelsesspørgsmålene består evalueringens analysedesign af en kombination af kvantitative og kvalitative dataindsamlinger, som er foretaget

løbende og derved dækker både pilotforløbet og de tre forløb afholdt i fase 2. En oversigt over analysedesignet er præsenteret i Figur 1.1.

Et væsentligt element i dette design er inklusionen af alle relevante aktører i familiegruppeforløbet: forældre, frivillige, ansatte og eksterne samarbejdspartnere. Den triangulering af datakilder søger en nuanceret belysning af familiegruppeforløbet. Det sikrer, at analyserne baseres på data med bred deltagelse fra hele deltagerkredsen og på tværs af alle familiegrupper. Samtidig bidrager de kvalitative casestudier med viden om, hvordan afviklingen er foregået i fire familiegruppeforløb, og giver dermed dybdegående viden om dynamikker og samspil både internt i familiegruppen og med eksterne samarbejdspartnere.

Figur 1.1 Analysedesign

Kilde: VIVE.

1.3 Læsevejledning

Kapitel 2 giver et kort indblik i familiegrupperne gennem en overordnet præsentation af familiegruppekonceptet, en beskrivelse af de drivende kræfter i familiegrupperne og deres metoder/tilgange i arbejdet samt en karakteristik af de deltagende familier.

Kapitel 3 forener viden fra kvantitative og kvalitative dataindsamlinger til at beskrive forældrenes oplevelse af forløbet og belyser tværgående tendenser i forhold til at vurdere udbytte hos familierne.

Kapitel 4 fremlægger en række indsigter fra evalueringen, herunder virksomme elementer, strukturelle forudsætninger samt opmærksomhedspunkter for fremtidigt arbejde.

Kapitel 5 konkluderer på baggrund af alle resultater og indsigter i evalueringen.

Kapitel 6 dokumenterer casestudierne med beskrivelser fra fire forskellige familiegruppeforløb, herunder hvem der deltager og deres motivation for deltagelsen, hvordan rekruttering og opstart er forløbet, eksempler på oplevelser i forløbet, anvendte metoder i forløbet samt indsatsens oplevede bidrag i det enkelte forløb.

Kapitel 7 beskriver evalueringens samlede datagrundlag og metoder.

Datamateriale

126 forældre har besvaret opstartsspørgeskemaet, og 72 har besvaret afslutningsspørgeskemaet (66 forældre har besvaret begge spørgeskemaer).

61 besvarelser af spørgeskema udsendt til ansatte og frivillige i forbindelse med afslutningen af hvert forløb.

Fire casestudier, som samlet set inkluderer 16 besøg med deltagerobservation, 4 interview med ansatte, 2 interview med frivillige, 4 interview med eksterne samarbejdspartnere, 16 interview med familier og 4 opfølgningsinterview med familier.

Dette suppleres af 2 interview med ansatte, 1 interview med en frivillig og 9 narrative rapporter om projektets opstart i pilotforløbet udarbejdet af de ansatte.

2 Et indblik i familiegrupperne

I dette kapitel beskriver vi overordnet, hvordan en familiegruppe ser ud. De følgende afsnit beskriver hhv., hvad et familiegruppeforløb består af, hvordan samlingerne afholdes, hvem der driver familiegrupperne, hvordan familiegrupperne arbejder, og hvad der karakteriserer de deltagende familier fra målgruppen. Kapitel 6 beskriver oplevelser og erfaringer fra de fire casestudier, og der henvises til dette kapitel for et mere dybdegående indblik i familiegrupperne.

Casestudierne er beskrevet i **kapitel 6**

Beskrivelserne er udarbejdet på baggrund af interview med deltagende familier samt ansatte og frivillige i Kirkens Korshær, og på baggrund af besvarelser på spørgeskemaer fra familier, ansatte og frivillige. I de kvantitative beskrivelser af familierne anvender vi samtlige besvarelser af opstartsspørgeskemaet (N = 126).

2.1 Hvad består et familiegruppeforløb af?

Formål: Formålet med et familiegruppeforløb er på sigt at forebygge og afhjælpe mistrivsel hos 0-3-årige børn i udsatte familier. Dette søges opnået ved at styrke de deltagende familiers fysiske og psykiske trivsel gennem socialt samvær, et større netværk og inspiration til aktiviteter og ved at styrke forældrenes mestring af forældrerollen gennem støtte, sparring og faglige input fra de ansatte og frivillige og fra oplæg ved eksterne aktører.

Hvad: Et familiegruppeforløb er et forløb på 34 uger[1], hvor en gruppe af 4-10 familier, en ansat fra Kirkens Korshær og eventuelt en frivillig samles en gang om ugen i ca. 2 timer ad gangen. Gruppen er som udgangspunkt henvendt til begge forældre og børnene. Samlingerne består af to dele: socialt samvær og faglige input.

Hvor: Størstedelen af samlingerne foregår på en bestemt lokation, oftest på en af Kirkens Korshærs egne matrikler eller et sted, hvor de har lejet sig ind. Enkelte samlinger kan være familieture ude af huset.

Indhold: Den første halvdel af hver samling består ofte af en fælles morgenmad og tid til socialt samvær og en samtale. Her indledes samlingerne ofte med et checkin, hvor familierne på skift spørges ind til, hvordan de har haft det i den forgange uge,

[1] I pilotfasen varede et familiegruppeforløb 26 uger. Varigheden er udvidet til 34 uger efter erfaringer fra pilotforløbet.

herunder om der er nogle særlige oplevelser, tanker eller følelser, som de har lyst til at dele, eller som fylder hos dem. Den anden halvdel af samlingerne består ofte af en fælles aktivitet eller af et oplæg og en efterfølgende samtale om et udvalgt tema.

Fælles aktiviteter: Formålet med aktiviteterne er at give forældrene inspiration til aktiviteter, de selv kan lave med deres børn, og de kan eksempelvis bestå af at arbejde med barnets bog, lave hånd- og fodaftryk, blive instrueret i babymassage eller deltage i babysalmesang eller babyrytmik.

Oplæg og temaer: Formålet med oplæggene er at styrke forældrenes evne til at mestre forældrerollen ved at klæde dem fagligt på og bibringe dem viden om forskellige emner, som bredt relaterer sig til forældreskab, familieliv og trivsel. Oplæggene kan eksempelvis handle om små børns basale behov og udvikling, relationer, tilknytningsmønstre, social arv, parforhold, søvnrutiner eller opstart i institution. I forbindelse med oplæggene kan familiegrupperne eksempelvis få besøg fra en familiekonsulent, en sundhedsplejerske, børnetandplejen, en parterapeut, en psykolog eller en sexolog.

Udflugter: Enkelte af samlingerne kan være en tur ud af huset, som kan vise familierne mulige tilbud og aktiviteter i området og give dem inspiration til, hvordan de kan bruge byens rum sammen med deres børn. Turene kan eksempelvis være til svømmehallen, skoven, biblioteket, café eller legeland.

Tilgange og metoder: Grupperne er afviklet efter Kirkens Korshærs bærende principper om at møde borgerne der, hvor de er, og imødekomme deres behov, hvilket kommer til udtryk som være-gøre-handle-tilgangen. I arbejdet med familierne understøttes denne tilgang af øvrige faglige metoder, herunder mentalisering og den motiverende samtale (MI). Dette uddybes i afsnit 2.4.

2.2 Fælles rammeplan, men tilpasning af grupperne

Der findes et tydeligt gennemgående koncept på tværs af alle familiegruppeforløb – som beskrevet i afsnit 2.1 – og dette styres i høj grad også af en fælles rammeplan udarbejdet for familiegrupperne. I praksis betyder være-gøre-handle-tilgangen, at de ansatte i høj grad tilpasser forløbet i de enkelte familiegrupper for at kunne tilbyde hjælp efter gruppens behov. På tværs af familiegrupperne observeres der derfor en variation i forhold til fordelingen af tid, der bruges på såvel socialt samvær, aktiviteter og oplæg som i forhold til typen af aktiviteter, temaer for oplæggene, antallet af besøg fra eksterne aktører og ture ud af huset. På hver lokation har de ansatte desuden forskellige forudsætninger for at drive grupperne, og de forskellige lokale kontekster kan have betydning for, hvordan forløbene udformes.

Der er forskel på bemandingen i hver gruppe og på deres lokalkendskab og netværk

Forudsætningerne relaterer sig eksempelvis til bemandingen og herunder til, om der er en eller to ansatte til at drive gruppen, og om der er en frivillig, der kan understøtte driften. Der er også forskel på, om Kirkens Korshær har været etableret på lokationen forud for projektets start og herunder omfanget af de ansattes lokalkendskab og netværk blandt relevante kommunale og civile aktører i området. Disse faktorer kan have betydning for rekrutteringen og dermed antallet af deltagende familier i gruppen og for andelen af oplæg fra eksterne samarbejdspartnere.

Der er forskel på rekrutteringen til og opstarten af grupperne

På tværs af grupperne er der forskel på, hvilke rekrutteringsveje de fortrinsvis benytter, og hvordan rekrutteringen og opstarten generelt er forløbet. Nogle grupper har haft en succesfuld og stabil rekruttering igennem hele projektperioden, hvoraf enkelte har oprettet ventelister, mens andre grupper derimod har haft periodiske eller varige udfordringer med at rekruttere familier nok til overhovedet at starte en gruppe. Generelt forekommer rekrutteringen og opstarten at være forløbet bedst på de lokationer, hvor Kirkens Korshær var etableret i forvejen, og hvor den ansatte havde et forudgående lokalkendskab og netværk blandt kommunale og civile aktører. Udfordringerne omfatter primært nye lokationer og satellitgrupper uden for de større byer, om end der også har været udfordringer for nogle grupper i de større byer. Familierne bliver rekrutteret på pragmatisk vis ad mange forskellige veje, men som oftest bliver de rekrutteret enten gennem henvisning fra kommunale aktører såsom sundhedsplejen, Kirkens Korshærs egne tilbud, opslag på sociale medier eller gennem den ansattes eget lokalkendskab og netværk. De grupper, som lykkes med at etablere en samarbejdsrelation til kommunale aktører såsom sundhedsplejen, forekommer at have den mest stabile rekruttering.

Der er forskel på fremmødet og antallet af familier og deltagende børn i hver gruppe

På tværs af grupperne er der forskel på såvel stabiliteten i familiernes fremmøde som antallet af deltagende familier og herunder også, hvorvidt familierne har deres børn med til samlingerne eller ej. Familiernes fremmøde, herunder hvorvidt begge forældre og barnet deltager, hænger sammen med den enkelte families livssituation og problemstillinger, hvorfor det samlet set varierer fra gruppe til gruppe. Et ustabilt fremmøde kan dog påvirke gruppedynamikken og den fælles samtale, hvorfor de ansatte løbende minder familierne om samlingerne og opmuntrer dem til at deltage. Overordnet forekommer familiegrupperne at have et stabilt fremmøde målgruppen taget i betragtning. Det er ikke alle familier, som har deres børn med til samlingerne, og antallet af deltagende børn kan have betydning for samlingernes

indhold og måden, de foregår på. I familiegrupper, hvor der deltager børn, kan der eksempelvis indgå flere aktiviteter og ture ud af huset end i grupper, hvor der deltager få eller ingen børn. I familiegrupper med få eller ingen deltagende børn kan der eksempelvis være et større fokus på samtale, faglig sparring og oplæg.

Der er forskel på de fysiske rammer og placeringen i forhold til andre tilbud

De fysiske rammer på lokationen, herunder dens placering i forhold til øvrige tilbud og aktivitetsmuligheder i den pågældende by eller nærområde, kan også have betydning for, hvordan samlingerne foregår, herunder hvilke aktiviteter og ture ud af huset der kan planlægges. Lokationens indretning og de muligheder, som indretningen tilbyder, skaber forskellige forudsætninger for at facilitere fælles aktiviteter for børn og forældre. En familiegruppe beliggende i en større by med mange tilbud og kommunale aktivitetsmuligheder har umiddelbart også bedre forudsætninger for at arrangere ture ud af huset end en gruppe, som mødes i en mindre by med stor afstand til eksempelvis en svømmehal, et bibliotek eller et legeland.

Der er forskel på mulighederne for brobygning efter forløbets afslutning

Sluttelig har lokationens beliggenhed, og hvorvidt Kirkens Korshær i forvejen har øvrige tilbud i området, også betydning for de ansattes muligheder for at brobygge og henvise forældrene til andre tilbud efter forløbets ophør. I større byer med en bred vifte af øvrige tilbud fra andre NGO'er, kommunen eller Kirkens Korshær selv er der umiddelbart bedre muligheder for efterfølgende brobygning end i mindre byer, hvor familiegruppen eksempelvis er det eneste tilbud målrettet småbørnsfamilier.

2.3 Hvem driver en familiegruppe?

I dette afsnit beskriver vi overordnet de ansatte, som driver familiegrupperne, og de frivillige, som understøtter dem. Som nævnt består familiegrupperne typisk af mellem fire og ti familier, og de drives af en eller to ansatte fra Kirkens Korshær som oftest understøttet af en frivillig. Selvom Kirkens Korshær har tilstræbt at understøtte driften af familiegrupperne med frivillige kræfter, er det ikke på alle lokationer, at dette er lykkedes.

Bilagstabel 1.1 præsenterer en række beskrivende karakteristika af alle de ansatte og frivillige, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Disse karakteristika dækker 17 forskellige ansatte og 12 forskellige frivillige, hvor der generelt ses en stor spredning både aldersmæssigt og erfaringsmæssigt med Kirkens Korshærs arbejde. Cirka 29 % har under 1 års erfaring, 43 % har været i Kirkens Korshær i 2-5 år, mens 19 % har 5-10 års erfaring, og yderligere 10 % har mere end 10 års erfaring

med Kirkens Korshærs arbejde. To tredjedele af de ansatte og frivillige har gennemført en videregående uddannelse, mens en tredjedel har en erhvervsfaglig eller anden uddannelsesbaggrund.

De ansatte: En familiegruppe drives som minimum af én ansat fra Kirkens Korshær. Nogle ansatte har arbejdet ved Kirkens Korshær forud for projektet, mens andre er blevet ansat i forbindelse med det. De ansatte, som driver familiegrupperne, har forskellige baggrunde, men de har alle uddannelser og arbejdserfaring, som i bred forstand relaterer sig til socialt arbejde med mennesker. De ansatte fra de fire cases, som udfoldes i kapitel 6, er eksempelvis uddannede pædagoger og socialrådgivere, og nogle har dertil en tillægsuddannelse, eksempelvis som familiebehandler.

De frivillige: De frivillige i familiegrupperne er rekrutteret på forskellig vis, hvor nogle frivillige er rekrutteret fra Kirkens Korshærs øvrige tilbud, mens andre er rekrutteret i forbindelse med opstarten af projektet. Af Bilagstabel 1.2 fremgår det, at 33 % af de frivillige er rekrutteret gennem andet frivilligt arbejde i Kirkens Korshær eller anden organisation, 25 % er rekrutteret via hjemmeside eller Facebook, og 42 % er rekrutteret gennem andre kanaler. På tværs af familiegrupperne forekommer de frivillige at være relativt forskellige, og rekrutteringen af dem synes at være foregået på pragmatisk vis.

I to af de fire cases, som udfoldes i kapitel 6, er de frivillige eksempelvis pensionister, som i forvejen var frivillige i Kirkens Korshærs øvrige tilbud på lokationen. Begge havde erfaring med at arbejde med mennesker fra deres eget arbejdsliv, og de havde begge et ønske om at fortsætte med dette på frivillig basis i deres tilværelse som pensionister. Der er et enkelt eksempel på en frivillig, som selv havde deltaget i forløbet og efterfølgende blev frivillig. I enkelte familiegrupper er de frivilliges driftsunderstøttende rolle desuden blevet udfyldt af socialrådgiverstuderende i praktik hos Kirkens Korshær eller af en lokal sognemedhjælper, der deltog som led i sit arbejde ved sognet. Motivationen for de frivilliges arbejde er primært drevet af ønsket om at være med til at gøre en forskel, deltage i et socialt fællesskab, bruge og opbygge faglige kompetencer samt personlig udvikling. Dette fremgår mere detaljeret i Bilagsfigur 1.1.

2.4 Hvordan arbejder de ansatte og frivillige?

Som beskrevet arbejder de ansatte ud fra være-gøre-handle-tilgangen, som er Kirkens Korshærs bærende princip om at møde borgerne der, hvor de er, og imødekomme deres behov. Med være-gøre-handle-tilgangen møder de ansatte først og fremmest familierne med et tilbud om at *være* uden krav om forandring eller udvikling. Være-perspektivet skal sikre, at familierne oplever familiegrupperne som et

trygt sted, hvor de kan opbygge tillid til de ansatte og frivillige, og som danner forudsætningen for gøre- og handle-aktiviteterne. Med udgangspunkt i de tillidsfulde relationer har gøre-aktiviteterne fokus på at skabe fællesskab og samtaler, hvor forældrene kan adressere deres behov, ønsker og udfordringer. Handle-aktiviteterne har fokus på at forebygge og forandre, og hvor der kan arbejdes konkret med rådgivning og sparring ud fra forældrenes udfordringer og behov.

Være-gøre-handle-tilgangen understøttes af en række faglige metoder, herunder den motiverende samtale (MI) og mentalisering. MI-metoden er en tilgang til samtale, hvor der bevidst arbejdes med løsninger, og hvor der ved at hjælpe personen til at opdage sine egne styrker og ressourcer skabes inddragelse, empowerment og indre motivation til at skabe forandringer for sig selv (Rosdahl, 2023). Mentalisering er som faglig metode en række værktøjer og tilgange, som skal hjælpe til at styrke forståelsen af egen og andres adfærd ud fra mentale tilstande såsom følelser, tanker og behov (Hagelquist, 2015). Mentalisering kan anvendes som tilgang i relationsarbejdet med forældrene, og der kan ligeledes arbejdes aktivt med forældrenes egen mentaliseringsevne, som er relevant for forældrenes tilknytningsmønstre og evne til følelsesmæssig regulering.

På baggrund af casestudierne beskriver vi kort i det følgende afsnit, hvordan de ansatte og frivillige arbejder med og sammen om grupperne, herunder hvad de fokuserer på, og hvordan de indtager deres roller i grupperne.

De ansatte og frivillige arbejder med en anerkendende og inddragende tilgang

Overordnet arbejder de ansatte og frivillige med en anerkendende og inddragende tilgang, hvor de løbende fremhæver og tydeliggør for forældrene, hvad de lykkes med i forældrerollen, samt opfordrer til og anerkender dem for deres bidrag til den fælles samtale. Af forskellige årsager kan målgruppen være meget følsom over for kritik og påtale af deres forældrekompetencer, og i sådanne tilfælde kan de reagere meget kraftigt eller afvisende. Formålet med den anerkendende tilgang er derfor at styrke forældrenes tro på egne forældrekompetencer samt deres motivation for at ville udvikle sig. Den anerkendende tilgang kan eksempelvis tage form af spejling af adfærd, hvor forældrene efterligner den ansattes måde at holde øjenkontakt eller hjælpe et barn i spisesituationen, hvilket giver den ansatte mulighed for efterfølgende at rose forældrene for deres handlinger. Den anerkendende tilgang handler også om at inddrage forældrenes erfaringer og perspektiver i de fælles samtaler og anerkende dem for de råd, de giver til hinanden.

De ansatte fungerer som rollemodeller, faglige sparringspartnere og rådgivere

De ansatte har generelt fokus på at skabe et trygt og inkluderende rum for familierne, hvor familierne har lyst til og mod på at komme og dele deres tanker og følelser med

andre. De ansatte arbejder eksempelvis med at styre og moderere den fælles dialog og herunder inkludere alle i den og sørge for, at alle bliver hørt og spurgt ind til. Som nævnt ovenfor er de ansatte rollemodeller for forældrene i forhold til, hvordan man opfører sig over for børn, men de bliver også rollemodeller for, hvordan man taler sammen som voksne på en respektfuld og inkluderende måde. De ansatte arbejder med at opbygge tillidsfulde relationer til familierne, og de ansatte bliver ofte en person, hvis viden, råd og sparring familierne efterspørger og sætter pris på. Samlet set fungerer de ansatte som fortrolige og faglige sparringspartnere samt rådgivere for familierne, og alt efter forældrenes ønsker og behov kan sparringen og rådgivningen være alsidig og omhandle mange forskellige emner. I denne forbindelse trækker de ansatte på såvel deres faglige viden som deres personlige og arbejdsmæssige erfaringer, eksempelvis fra socialfagligt eller pædagogisk arbejde.

Styrket mentaliseringsevne og øget selvrefleksion som grobund for udvikling

En stor del af arbejdet med at styrke forældrenes forældrekompetencer består i et løbende fokus på at styrke forældrenes mentaliseringsevne, hvilket for flere familier er en del af den samlede problemstilling. Gennem den fælles dialog arbejder de ansatte i høj grad med at fremhæve og tydeliggøre mentale tilstandes betydning for adfærd og herunder at hjælpe forældrene med at forstå såvel deres egen som andres adfærd ud fra mentale tilstande såsom tanker og følelser. Sammen med det løbende fokus på mentalisering handler en anden vigtig del af arbejdet om at facilitere en selvrefleksionsproces hos forældrene omkring deres egen barndom, og hvordan den har formet dem. I forbindelse med faglige oplæg om eksempelvis børns tidlige udvikling og tilknytningsmønstre støttes forældrene samtidig i at reflektere over deres egen tilknytning til deres egne forældre. De deltagende forældre har ofte selv haft en svær barndom, og derfor kan de mangle både viden om, inspiration til og positive rollemodeller for, hvordan forældrerollen kan gribes an. Det løbende fokus på selvrefleksion hos forældrene har til formål at give dem en ny forståelse af dem selv og deres egen barndom og herunder give dem et bedre udgangspunkt for at forstå, hvad de selv skal gøre anderledes som forældre.

En helhedsorienteret støtte, som rækker ud over familiegruppen

De ansatte arbejder med at yde en helhedsorienteret støtte for familierne, og de får ofte en tæt og fortrolig relation, hvor familierne kan spørge de ansatte til råds eller bede om hjælp til alskens problematikker af forskellig karakter. De ansatte er i høj grad tilgængelige for familierne såvel mellem de ugentlige samlinger som efter forløbets afslutning, hvor familierne kan kontakte dem for at få sparring, rådgivning og hjælp til alt fra komplicerede familierelationer, kontakt til konkrete kommunale aktører eller praktisk hjælp til en flytning. På den måde kan de ansatte siges ofte at udgøre et fagligt stillads for familierne, som på mange måder rækker ud over selve tilbuddet om familiegrupper.

De ansatte har en mangefacetteret rolle, som kan indtages på forskellige måder

Samlet set har de ansatte en mangefacetteret opgave og en alsidig rolle, hvor de skal fungere både som en facilitator af faglige indslag, som en moderator og mediator i den fælles dialog, som en fortrolig og faglig sparringspartner og rådgiver og som en brobygger til kommunale aktører, der løbende bibringer forældrene en øget forståelse af kommunale aktørers bevæggrunde og motiver. Selvom de ansatte i høj grad benytter de samme metoder og tilgange, er der variationer i måden, de varetager deres opgaver og indtager deres rolle på. Overordnet er der forskel på, i hvor høj grad de ansatte tydeliggør deres faglige autoritet over for familierne, herunder hvor meget de bevæger sig mellem det professionelle og det personlige, og i hvilken udstrækning de trækker på deres egne personlige erfaringer i samtalerne. Nogle ansatte arbejder med en tydelig faglig autoritet, hvor de eksempelvis også ofte selv holder faglige oplæg, mens andre ansatte bevidst arbejder med ikke at tydeliggøre deres faglige autoritet. Variationen kan afhænge af såvel den ansattes egne præferencer som en vurdering af familiernes ønsker og behov, og hvad der ville være bedst egnet til den givne gruppes dynamik.

En klar rollefordeling mellem ansatte og frivillige

I de grupper, som har en fast frivillig, er der ofte en klar rollefordeling mellem den frivillige og den ansatte. De frivillige understøtter den ansatte ved at fokusere på de praktiske opgaver og ved at fokusere på de deltagende børn og herunder lege, trøste eller holde dem, mens deres forældre har en samtale med den ansatte. Tilstedeværelsen af en frivillig eller en anden ansat muliggør, at den ansatte, som driver gruppen, i højere grad kan fokusere på sine kerneopgaver omkring at facilitere fælles dialog, faglige indslag og individuel rådgivning og være nærværende for familierne.

2.5 Hvad kendetegner de familier, som deltager?

I dette afsnit beskriver vi overordnet de deltagende familier, herunder hvad der kendetegner dem som gruppe i forhold til deres socioøkonomiske baggrund, livssituation, ønsker, behov og problemstillinger. Detaljerne af den beskrivende karakteristik på baggrund af spørgeskemaet ses i Bilagstabel 1.3.

Overordnet beskriver de interviewede ansatte familierne som værende sårbare og med forældre, som har forskellige udfordringer, der gør, at de føler sig usikre i forældrerollen og har behov for vejledning og støtte i at varetage den. Familierne består af 1-2 voksne med et eller flere børn. Forældrenes egne svar fra spørgeskemaerne viser, at 34 % af familierne er enlige forældre, 63 % deler husstand med partner/ægtefælle, og 3 % deler husstand med andre (fx forældre). 42 % af familierne

har 1 barn, 33 % har 2 børn, 16 % har 3 børn og 6 % har 4 eller flere børn. Derudover er der et lille antal familier (3 %), som er gravide med deres første barn, da de opstarter i familiegruppen.

Sammensætningen af de deltagende familiers køn varierer fra gruppe til gruppe, men som oftest er det mødre, som deltager i grupperne. Den aldersmæssige spredning af forældrene er forholdsvis stor. Cirka 26 % er relativt unge forældre (25 år eller yngre), 34 % er i alderen 26-30 år, 21 % er 31-35 år, mens ca. 20 % er 36 år eller ældre.

Familier med komplekse problemstillinger af forskellig karakter

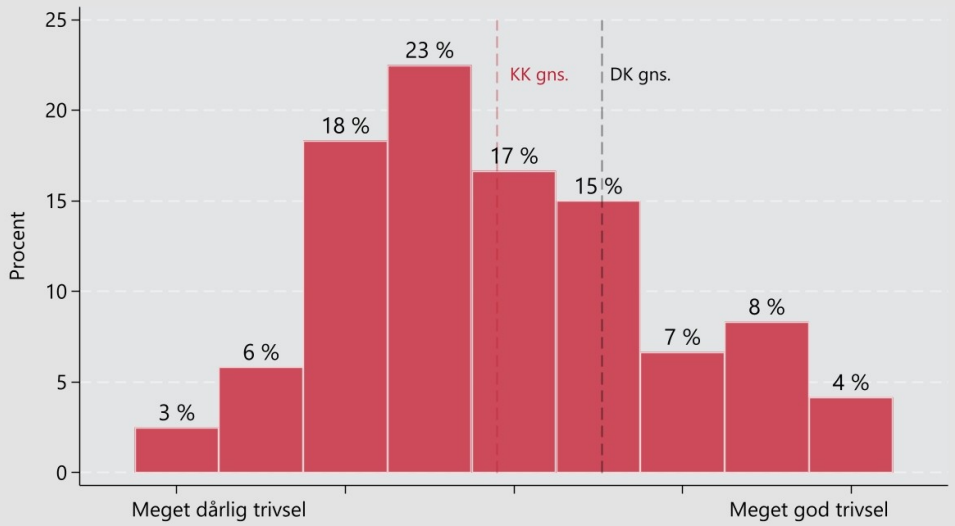
Flere familier er kendetegnet ved at have komplekse problemstillinger, herunder udfordringer af såvel social, psykologisk som økonomisk karakter. Dette afspejles yderligere ved, at mange af familierne står uden for arbejdsmarkedet eller aldrig har gennemført en uddannelse. Generelt har familierne en lav tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket ses ved, at blot 34 % angiver at være i arbejde eller have orlov fra arbejde. Det fremgår yderligere, at 34 % af forældrene højest har gennemført grundskolen, mens yderligere 10 % har gennemført en gymnasial uddannelse. Samlet betyder dette at 44 % af familierne ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse. Det er en tydelig indikation på, at uddannelsesniveauet blandt familierne er relativt lavt. Til sammenligning var det 23 % af den samlede befolkning i alderen 25-69-årige, som i 2024 ikke havde gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse (Statistikbanken, DST).

Familier, som har udfordringer med dårlig trivsel og livsmestring i hverdagslivet

I opstartsspørgeskemaet bliver forældrene spurgt til deres egen trivsel i hverdagen gennem en række spørgsmål fra SWEMWBS-skalaen (se Bilag 4 for en beskrivelse af måleinstrumentet). Denne skala beregner en samlet trivselscore, som vi har afbildet fordelingen for i Figur 2.1. Højere værdier af trivselsscoren betyder et højere niveau af mentalt velbefindende og omvendt for lavere værdier. Figuren viser tydeligt store variationer i trivselsniveauet på tværs af familierne. I figuren er der tilføjet to stiplede linjer, som angiver den gennemsnitlige trivselsscore for familiegruppedeltagerne (21,6) samt et gennemsnit for dansker kvinder (24,1) (Koushede et al., 2019). Forskellen mellem de to stiplede linjer viser, at forældrene i familiegrupperne i gennemsnit trives dårligere end gennemsnitlige danske kvinder, og peger på, at familiegruppedeltagerne oplever en udsathed i mental trivsel og velbefindende.

Figur 2.1 Trivselsniveau

Fordelingen på trivselsniveau på baggrund af samlet score fra SWEMWBS.

Anm.: Figuren viser fordelingen af forældrenes mentale trivsel på baggrund af SWEMWBS-skalaen på baggrund af 120 besvarelser fra opstartsspørgeskema. Den røde stiplede linje viser det samlede gennemsnit for forældrene, som deltager i Kirkens Korshærs familiegruppe. Den sorte stiplede linje viser et gennemsnit for danske kvinder (Koushede et al., 2019).

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

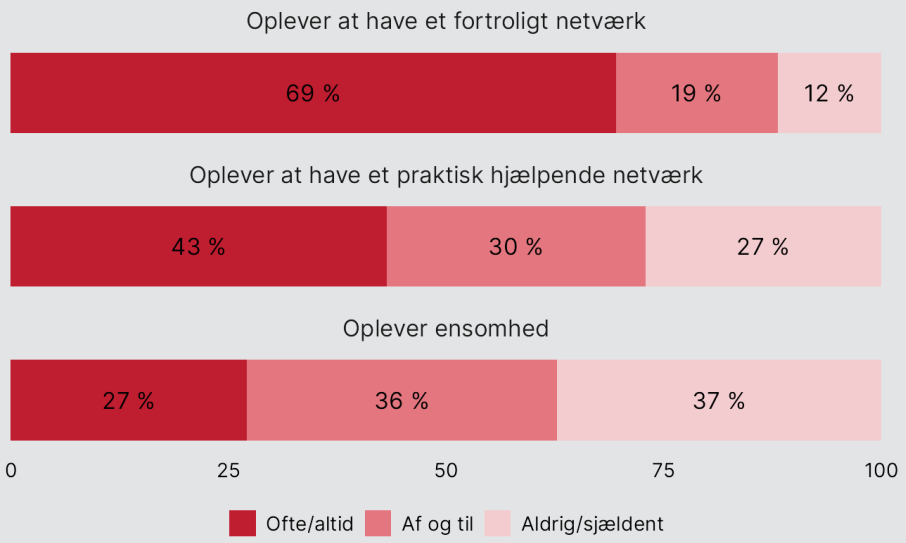
Der er forskellige årsager til, at flere familiegruppeforældre oplever udfordringer med dårlig trivsel og livsmestring i hverdagslivet. Nogle oplever psykiske vanskeligheder i relation til diagnoser med eksempelvis angst, depression eller ADHD, og nogle er i den forbindelse sygemeldte eller har fået tilkendt førtidspension. Andre oplever følelsesmæssig ubalance og mangel på struktur og normalitet i hverdagen efter en kaotisk periode omkring et ophold på krisecenter. Som følge af eksempelvis social angst, et spinkelt netværk eller manglende overskud kan familierne føle sig ensomme og isolerede og bruge meget tid i deres eget hjem, og flere oplever, at privatøkonomiske udfordringer forhindrer dem i at lave aktiviteter uden for hjemmet.

Familier med spinkle netværk og en lav grad af støtte fra familie og venner

Flere af familierne beskriver at have spinkle og begrænsede netværk. Mange oplever en lav grad af støtte fra deres familie og netværk, og de kan have sparsomme og ofte komplicerede relationer til deres egne forældre, familie og venner og herunder opleve udfordringer med ensomhed og isolation. For nogle familier er familiegruppen eksempelvis det eneste tidspunkt i løbet af ugen, hvor de har socialt samvær

med andre, eller det eneste sted, hvor de oplever at kunne tale om alle deres tanker og følelser. I Figur 2.2 ses det, at ved opstarten i familiegruppen oplever 27 % ofte eller altid at føle sig ensomme, mens 36 % oplever ensomhed af og til. Vi ser samtidig, at 12 % sjældent eller aldrig oplever at have en relation, som de kan være fortrolig med. Af samme figur fremgår det desuden, at 27 % sjældent eller aldrig oplever at kunne få praktisk hjælp fra deres netværk. Flere af særligt de unge forældre i familiegrupperne oplever, at de står alene med forældreansvaret som følge af et spinkelt netværk og en ustabil eller afbrudt relation til deres partner.

Figur 2.2 Netværk og sociale relationer

Anm.: Figuren viser forældrenes svarfordeling til spørgsmålene vedr. deres oplevelse af hhv. et fortroligt netværk, et praktisk hjælpende netværk og ensomhed. Fordelingerne er beregnet på baggrund af 118 besvarelser fra opstartsspørgeskemaet.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Familier, som ønsker socialt samvær og hjælp til forældrerollen og familielivet

Familierne kan have forskellige ønsker til tilbuddet og motivationer for at deltage. I interviewene med ansatte og familier fremhæves det dog, at familierne som oftest er motiverede for at deltage på baggrund af ønsker om eksempelvis at have mere socialt samvær med andre børnefamilier, at få et større netværk, at få støtte, sparring og vejledning i at varetage forældrerollen og at få viden og redskaber til at kunne give deres børn en god barndom og en bedre opvækst, end de selv havde. Nogle af de forældre, som har anden etnisk baggrund end dansk, har også som en sekundær motivation fremhævet et ønske om at øve sig i og blive bedre til dansk.

Udfordringer i forældrerollen

Mange af forældrene har selv haft vanskelige opvækstvilkår og en svær barndom præget af eksempelvis omsorgssvigt, psykisk sygdom, alkoholmisbrug eller overgreb i hjemmet, og flere oplever ikke at kunne hente inspiration eller hjælp til forældrerollen fra deres egne forældre. Andre forældre har et ressourcestærkt udgangspunkt, men oplever udfordringer i forældrerollen som følge af eksempelvis at have været i et voldeligt og psykisk belastende forhold, som medførte, at de flyttede på krisecenter med deres børn.

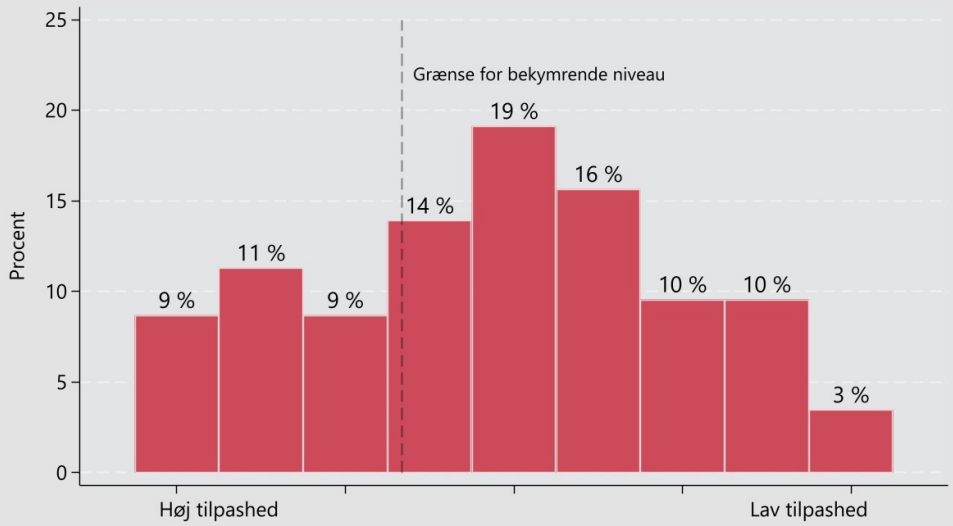
I spørgeskemaet bliver forældrene spurgt til deres oplevelser af forældrerollen på baggrund af spørgsmål fra BaM-13-skalaen (se Bilag 4 for en beskrivelse af måleinstrumentet). Ud fra forældrenes svar beregnes en samlet score på skalaen 0-39, hvor højere værdier indikerer en lavere grad af tilpashed i forældrerollen. Figur 2.3 viser, hvordan forældrene fordeler sig på baggrund af deres samlede score ved opstarten i familiegruppen. Det er tydeligt af figuren, at der er en høj grad af variation mellem forældrene, men at der generelt observeres høje værdier for forældrene. En samlet score på 9 eller derover vil typisk indikere et bekymrende lavt niveau af tilpashed i forældrerollen (Matthey, 2011). For 71 % af forældrene observeres en samlet score, som overskrider denne grænseværdi. En meget stor andel af familierne har altså så komplekse problemstillinger, at de oplever udfordringer i forældrerollen.

Familier, som ofte har forudgående kontakt til kommunen og mistillid til systemet

Det fremgår af interview med ansatte og familier, at flere af de deltagende familier har haft en forudgående eller har en igangværende kontakt til kommunale aktører og støtteforanstaltninger i relation til deres børn, eksempelvis gennem forløb for sårbare gravide, familiebehandling i hjemmet eller underretninger og børnefaglige undersøgelser. Nogle forældre har selv som børn været i kontakt med kommunale støtteforanstaltninger, og i den forbindelse beskriver en forælder sig selv som et systembarn. Nogle af familierne har en lav grad af tillid til kommunale aktører og støtteforanstaltninger, og ifølge flere ansatte kan de have paraderne oppe og være følsomme over for kritik og påtale af deres forældrekompetencer.

Figur 2.3 Tilpashed i forældrerollen

Figuren viser fordelingen af tilpashed i forældrerollen målt ved BaM-13.

Anm.: Figuren viser fordelingen af forældre på baggrund af den samlede score af måleinstrumentet BaM-13. Skalaen går fra 0-39, hvor højere niveauer betyder en lavere grad af tilpashed i forældrerollen. Fordelingen er beregnet på baggrund af 115 besvarelser fra opstartsspørgeskemaet.

71 % af forældrene har en score, som ligger over grænsen for bekymrende niveau.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Familier matcher den ønskede målgruppe

De ovenstående beskrivelser af de deltagende familier danner et billede af en kompleks gruppe af familier, som oplever forskellige former af udsathed og i varierende grader. Gennemgående er det dog familier med problemstillinger i forhold til deres livssituationer, som oplever at have et begrænset socialt netværk, har trivselsmæssige udfordringer eller har det svært i forældrerollen. Disse beskrivelser af de deltagende familier matcher i høj grad den ønskede målgruppe for familiegrupperne.

3 Oplevet udbytte hos familierne

Det er typisk ikke kun én faktor, som gør, at familier er udsatte (Lausten, Andreasen, 2021). Det er derimod ofte flere og komplekse faktorer, som skaber udsatheden og udfordrer forældrene i forældrerollen. Af den grund er familiegrupperne fokuseret omkring en helhedsorienteret støtte med nogen form for tilpasning til de deltagende familier. Det har samtidig den betydning, at udbyttet fra deltagelsen i familiegruppen kan tage forskellige former og være forskelligartet for de enkelte familier afhængigt af deres problemstillinger. I dette kapitel samler vi information fra spørgeskemaer, interview og besøg i familiegrupper til at afdække, om der er fællestræk i det udbytte, som forældrene eventuelt har oplevet under perioden i familiegruppen.

I den kvantitative analyse ser vi på den gennemsnitlige ændring hos familierne i perioden med familiegruppedeltagelse. Gennemsnitsbetragtningen fortæller noget generelt om forældrenes oplevelser i familiegrupper, men som vi beskrev i kapitel 2, er der store variationer i forældrenes udgangspunkt, som ligeledes kan være afgørende for det udbytte, de oplever. Vi anvender derfor statistiske analyser (se Boks 3.1 og afsnit 7.1.2 for en detaljeret beskrivelse), som vurderer, hvorvidt størrelsen på ændringen – relativt til variationen i data – er så stor, at det ikke kan skyldes tilfældig variation. Vi supplerer de statistiske test med observationer fra den kvalitative dataindsamling, som bidrager til gennemsnitsbetragtningen med eksempler fra familiegrupperne.

Det er vigtigt at bemærke, at når vi omtaler udbytte af familiegrupperne, er der tale om ændringer hos forældrene i perioden med familiegruppedeltagelse, men eftersom analysedesignet ikke har en kontrolgruppe af sammenlignelige familier, kan vi ikke konkludere, at disse ændringer er effekter af selve familiegruppeforløbet. Det skyldes, at andre faktorer kan have påvirket i samme periode som familiegruppedeltagelsen, som vi ikke har mulighed for at tage højde for. Et eksempel på dette er, hvis forældrene sideløbende med familiegruppen deltager i andre indsatser eller kommunale tilbud, som samtidig har skabt forandringer i forældrenes trivsel, netværk eller tilpashed i forældrerollen. Resultaterne i dette kapitel kan derfor udelukkende betragtes som indikationer af udbytte fra familiegrupperne.

Vurderingen af udbyttet kredser om tre primære områder:

- Netværk og sociale relationer
- Trivsel og tilfredshed med livssituation
- Tilpashed i forældrerollen.

Boks 3.1 Data og metode

Data

Vurderingen af det oplevede udbytte sker på baggrund af de 66 forældre, som (helt eller delvist) har besvaret både opstarts- og afslutningsspørgeskemaet. Udbyttet måles som ændringen i besvarelsen fra opstarten til afslutningen. Sammenlignet med kapitel 2, som anvendte alle besvarelser fra opstartsmålingen (N = 126), kan der derfor være enkelte afvigelser i de viste gennemsnitsværdier ved opstart, hvilket kan skyldes et systematisk frafald fra spørgeskemaundersøgelsen.

182 forældre er samlet set blevet inviteret til spørgeskemaundersøgelsen. De 66 forældre, som indgår i den kvantitative analyse, udgør dermed 36 % af alle inviterede familier. Frafaldsanalysen i Bilag 2 viser, at de deltagende familier i vurderingen af det oplevede udbytte i overvejende grad er repræsentative for samtlige familier deltagende i opstartsmålingen, men at de afviger signifikant på to faktorer: Deltagerne oplever mindre praktisk støtte fra deres netværk, og de oplever flere udfordringer ved at skulle ud af huset med deres barn.

Statistiske test og vurdering af udbytte

Statistisk signifikans anvendes som udgangspunkt til at vurdere, hvorvidt de observerede forskelle er tilstrækkelig store til at skyldes andet end statistisk tilfældighed. Da analysen beror på relativt få observationer og derfor kan mangle styrke i de statistiske test, anvender vi desuden den standardiserede gennemsnitlige forskel til at vurdere størrelsen. Vi vurderer, at der er indikationer på et udbytte, hvis

- p-værdien fra de statistiske test er mindre end 0,1 eller
- den standardiserede gennemsnitlige forskel er større end 0,2.

En standardiseret gennemsnitlig forskel i intervallet 0,2-0,5 betragtes typisk som små til mellemstore ændringer. Se afsnit 7.1.2 for en uddybelse af de statistiske begreber og metoder. Resultaterne af de statistiske test er rapporteret i Bilag 3.

I det følgende afsnit ser vi på, hvordan forældrene selv forholder sig til familiegrupperforløbet, og hvilke elementer i konceptet de oplever har været særlig gode. Derefter præsenterer vi resultaterne på de tre primære udbytteområder. I de enkelte afsnit præsenterer vi målinger ved hhv. opstarten og afslutningen. Vi diskuterer udvik-

lingen på baggrund af de statistiske test rapporteret i Bilag 3, vores observationer, vurderinger foretaget af de ansatte og frivillige samt forældrenes oplevede udbytte tilkendegivet i interview. Herunder diskuterer vi også eventuelle barrierer, som begrænser forældrenes opnåede udbytte, og i afsnit 3.7 opsamler vi kapitlet med en samlet vurdering af forældrenes udbytte.

3.1 Hvad siger forældrene om forløbet?

Ved afslutningen af forløbet er forældrene blevet spurgt til, hvordan de oplever forløbet og konceptet for familiegruppen. Forældrene forholder sig generelt positivt til konceptet for familiegruppen. 90 % af forældrene siger, at de har været glade for at komme i familiegruppen. 85-87 % af forældrene svarer, at de er enige eller meget enige i, at de er glade for at have en fast ugentlig aftale, og at det er de samme familier, som mødes i gruppen. Familierne oplever i høj grad, at familiegruppen er et frirum for dem til at være sammen med deres barn (87 %), og har haft stor glæde af at have lært andre familier at kende (87 %). Ydermere udtrykker familierne stor enighed i, at de har været glade for muligheden for at tale med andre om de svære ting (87 %).

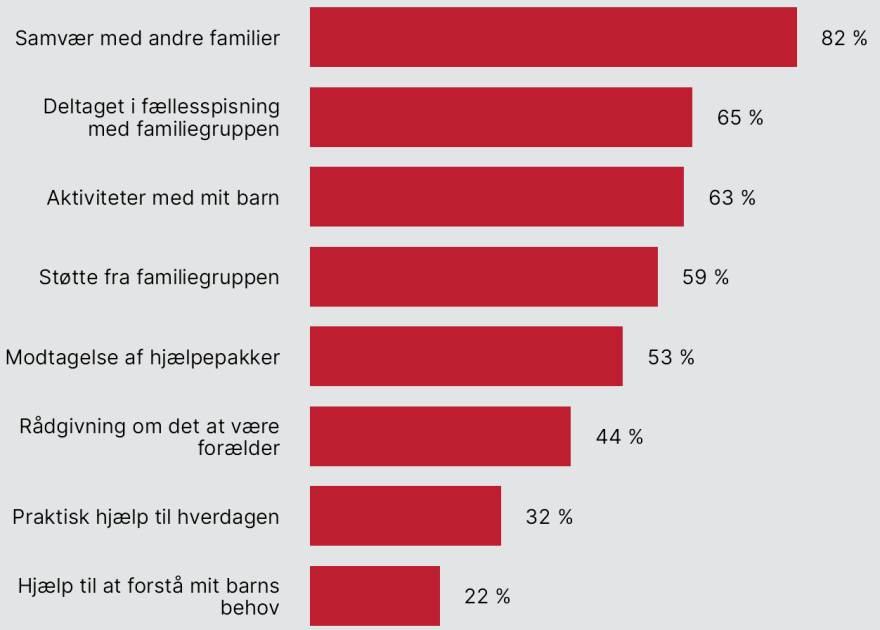
I forhold til det relationelle i familiegrupperne er der ligeledes stor tilfredshed blandt familierne. 90 % oplever, at de har det godt med hinanden, og samme andel oplever sig tryg ved at tale med de andre forældre. Denne tryghed ved at tale med andre strækker sig også til de ansatte og frivillige (93 %), og familierne er i stor udstrækning enige om, at de føler sig lyttet til i familiegruppen (94 %).

Figur 3.1 viser, hvorledes forældrene forholder sig til specifikke elementer i familiegruppeforløbet, og vurderingerne af, hvad de synes har været særlig godt. Af figuren fremgår det, at 82 % af familierne synes, at samværet med andre familier har været særlig godt. Der er altså i særlig grad enighed blandt familierne om, at deltagelsen i et socialt fællesskab er et centralt element i indsatsen.

Set i lyset af at målgruppen for indsatsen er familier, som oplever udfordringer i at mestre forældrerollen, er det særlig interessant, at forældrene i lavere grad vurderer rådgivning om forældreskabet (44 %) og hjælp til at forstå barnets behov (22 %) som særlig vigtige elementer i indsatsen. Det bliver derfor tydeligt, at familiernes oplevelse af familiegruppen i særlig grad kredser om det sociale samvær med andre familier – 65 % vurderer, at fællesspisningen er et særlig godt element – men også med deres barn – 63 % peger på aktiviteter med deres barn.

Figur 3.1 Elementer i familiegruppen, som har været særlig godt

Andelen af forældre, som har valgt det givne element til spørgsmålet "Er der noget, du har været særlig glad for i familiegruppen?"

Anm.: Figuren viser andelen af forældre, der har angivet det enkelte element som noget, de har været særlig glade for i familiegruppen. Baseret på 68 besvarelser.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

For en stor del af familierne var ønsket om socialt samvær med andre familier en vigtig del af motivationen for at deltage. Ved det opfølgende interview 12 måneder efter familiegruppeforløbet blandt familierne i case 1 (beskrevet i afsnit 6.1) fremhævede flere familier også netværket og fællesskabet i gruppen samt det faste, ugentlige samvær som det, de savnede allermest ved forløbet. Flere af familierne i case 1 betegnede samlingerne som ugens højdepunkt, og for flere af dem var det umiddelbart også det sociale samvær, som deres oplevelse med forløbet kredsede mest om. Det er dog vigtigt at påpege, at familierne i case 1 særligt savnede den følelse af tryghed, som fællesskabet og det faste ugentlige samvær i gruppen gav dem, hvilket i høj grad indebar den ansattes tilstedeværelse som facilitator og moderator og som en reservebedstemor, der kunne hjælpe og rådgive om stort og småt. Dette eksempel illustrerer, at det for familierne således kan være svært helt at adskille det sociale samvær i gruppen fra den ansattes samlede rolle som facilitator, moderator og ikke mindst rådgiver.

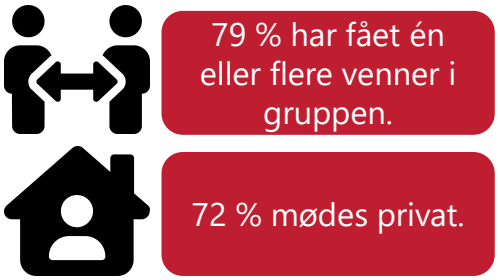
I forhold til at forældrene i lavere grad (44 %) vurderer rådgivning om forældreskabet som et særlig vigtigt element, er det værd at fremhæve, at det ikke desto mindre var et særlig vigtigt element for mange af de interviewede familier fra casestudierne. For at forstå de forskellige vurderinger af rådgivningens betydning i hhv. de kvantitative og kvalitative analyser er det først og fremmest værd at påpege, at der kan være forskel på forældrenes indledende motivation for at deltage i tilbuddet, herunder hvor stor en del der omhandlede socialt samvær og/eller rådgivning. Det er desuden værd at påpege, at der på tværs af grupperne kan være forskel på, hvordan rådgivningen foregår, herunder hvor tydelig eller subtil den er. Eksempelvis laver nogle ansatte eksplicit rådgivning i form af enesamtaler, mens andre ansatte oftere rådgiver på en mere subtil måde gennem den fælles dialog i gruppen. Forskellen kan have noget at gøre med, at der kan være forskel på forældrenes forståelse af, hvornår rådgivning decideret omhandler forældreskabet, og hvornår rådgivning i deres forståelse snarere omhandler en bestemt situation, en praktisk udfordring eller komplicerede relationer til familien.

I forhold til at forældrene i lavere grad fremhæver hjælp til at forstå barnets basale behov som et særlig vigtigt element (22 %), er det værd at fremhæve, at forældrene besvarer spørgsmålet ud fra deres egen forståelse og personlige udgangspunkt. Som beskrevet i case 1 kan hjælp til at forstå barnets basale behov eksempelvis foregå subtilt gennem spejling af adfærd, hvor hjælpen og rådgivningen ikke altid er tydelig for forældrene selv. I tråd med dette fremhæver flere ansatte, at nogle forældre selv kan have en forståelse og oplevelse af, at de i høj grad forstår deres barns behov, om end de ansatte som fagpersoner kan have en anden vurdering af dette. Hvis forældrene fra begyndelsen har en forståelse af, at de i høj grad forstår deres barns behov og primært har fået hjælp af den ansatte gennem subtil spejling af adfærd, kan de være mindre tilbøjelige til at vurdere dette som en vigtig del af deres udbytte, til trods for at de ifølge de ansatte kan have forbedret sig markant på området.

3.2 Netværk og sociale relationer

I dette afsnit undersøger vi, om forældrene oplever et udbytte fra familiegruppen i forhold til netværk og sociale relationer. I beskrivelserne af familierne er det et gennemgående kendetegn, at familierne er udfordrede af et spinkelt netværk, og at de i lav grad oplever støtte fra egen familie og venner. Flere familier har ligeledes udtrykt, at socialt samvær med andre familier er en af deres primære motivationer for at deltage i familiegruppen. I beskrivelsen af familiegruppeforløbet fremgår det ligeledes, at opbyggelsen af et socialt fællesskab har haft stort fokus i forløbet.

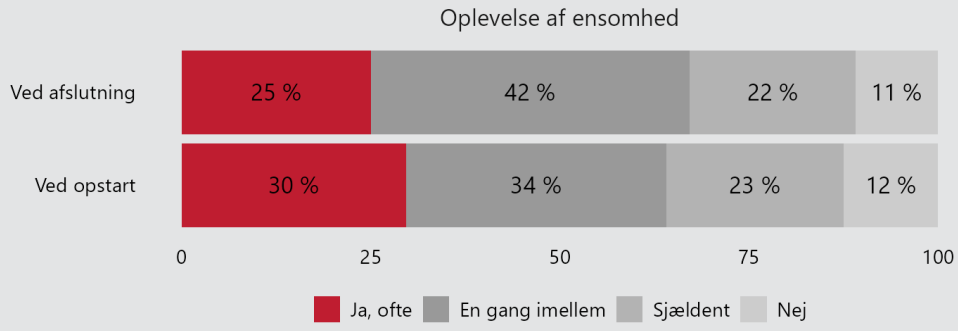
Fra spørgeskemaet ved afslutningen af forløbet har 79 % svaret, at de gennem familiegruppeforløbet har fået en eller flere venner, og 72 % angiver desuden, at de mødes privat med familier fra familiegruppen. I case 1 beskrives det, at for nogle af familierne udgør samlingerne et ugentligt højdepunkt. For nogle er det den eneste faste aftale, de har, og for andre endda det eneste tidspunkt i løbet af ugen, hvor de har socialt samvær med andre. Det ugentlige og faste sociale samvær med andre familier i gruppen kan have stor betydning for familiernes hverdagslige trivsel, fordi det tilfredsstiller et for mange uindfriet behov for socialt samvær. Flere ansatte fortæller, at de indledningsvis havde undervurderet, hvor stort et socialt behov familierne faktisk havde, og som tilfældet var i case 1, har flere grupper af denne grund forlænget varigheden af samlingerne.

Disse observationer viser en generel tendens til, at familiegrupperne har skabt et socialt fællesskab blandt familierne, som rækker ud over det ugentlige møde i Kirkens Korshærs lokaler. I det følgende ser vi nærmere på, hvorvidt disse nye relationer også har indvirkning på, hvorledes familierne oplever deres netværk og sociale relationer i forhold til ensomhed, mulighederne for praktisk hjælp samt fortrolighed.

Figur 3.2 Oplevelse af ensomhed

Familiernes svar på spørgsmålet "Sker det nogensinde, at du er alene, selvom du mest har lyst til at være sammen med andre?"

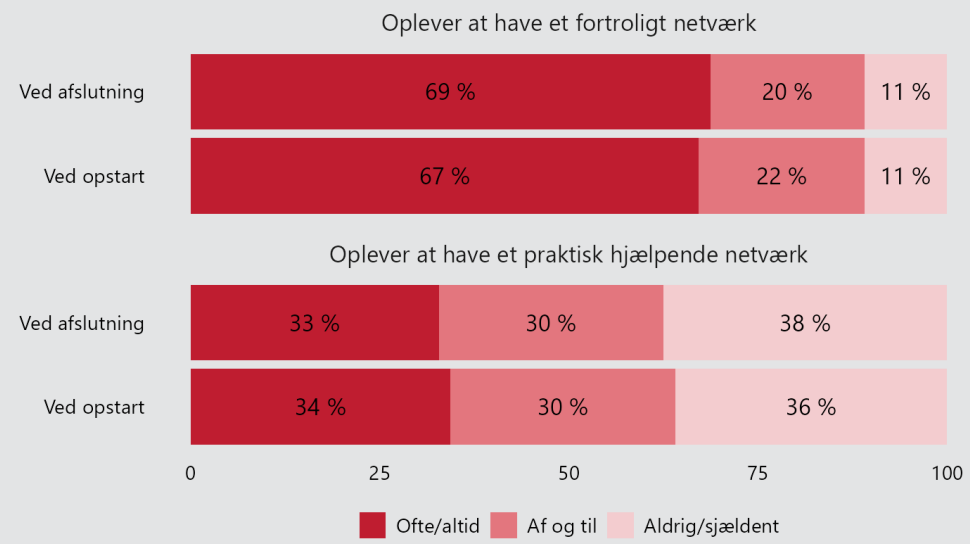
Anm.: Figuren viser fordelingen af forældrenes svar vedr. oplevelse af ensomhed baseret på 65 besvarelser. Forskellen fra opstart til afslutning er statistisk ikke-signifikant (p-værdi = 1,00). Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Figur 3.2 præsenterer forældrenes oplevelse af ensomhed ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet. Her fremgår det, at ved opstartsmålingen angiver 30 % af

forældrene, at de oplever, at de ofte er alene, selvom de har lyst til at være sammen med andre. Dette tal afspejler desuden fortællingerne fra casestudierne, hvor flere har givet udtryk for oplevelse af ensomhed og isolation, og at familiegruppen er en vigtig, og for nogle den eneste, sociale tilknytning. Ved afslutningen af forløbet er andelen, som ofte føler sig ensomme reduceret til 25 %. Andelsmæssigt ser vi altså færre forældre, som angiver ofte/altid at føle sig ensomme. De statistiske test finder dog ingen statistisk signifikant reduktion i familiernes generelle oplevelse af ensomhed.

Figur 3.3 Fortrolighed og praktisk hjælp i netværk

Anm.: Figuren viser fordelingen af forældrenes svar vedr. spørgsmål om oplevelsen af at have et fortroligt samt et praktisk hjælpende netværk baseret på 65 besvarelser. Fortroligt netværk: Forskellen fra opstart til afslutning er statistisk ikke-signifikant (p-værdi = 0,94). Praktisk hjælpende netværk: Forskellen er statistisk ikke-signifikant (p-værdi = 0,94). Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

I Figur 3.3 vises svarfordelingerne for spørgsmålene vedr. oplevelsen af hhv. et fortroligt samt et praktisk hjælpende netværk. For begge vurderinger af forældrenes netværk ser vi kun begrænsede ændringer i fordelingerne, og der er ingen indikationer på en entydig ændring i forældrenes oplevelse af deres netværk, hvad angår praktisk hjælp og fortrolighed.

Analyserne i dette afsnit viser, at forældrene generelt oplever at have dannet nye relationer og venskaber under forløbet i familiegruppen. Der er små indikationer på, at andelen af forældre, som ofte oplever ensomhed, er reduceret. Der ses derimod ingen indikationer på, at disse nye relationer fra familiegruppen har ændret på familiernes oplevelse af et praktisk støttende netværk eller tilstedeværelse af fortrolige relationer.

Selvom disse resultater peger på et begrænset socialt udbytte, ser vi en række andre resultater, der peger på et socialt udbytte, som smitter af på trivsel og forældrenes oplevelse af forældrerollen. Det er først og fremmest bemærkelsesværdigt, at 82 % af forældrene peger på samvær med andre familier som et af de mest positive elementer i tilbuddet. I afsnit 3.3 fremgår desuden en stigning i andelen af forældre, som angiver, at de har oplevet at føle sit tæt på andre mennesker. I afsnit 3.4 fremgår det ligeledes, at forældrene i mindre grad føler sig ensomme og isolerede i forældrerollen. Det tyder derfor på, at det sociale udbytte fra familiegrupperne i højere grad relaterer sig til kvaliteten af den kontakt, forældrene har haft i samværet, og til det at blive set og lyttet til i familiegruppen. Dette illustreres af de opfølgende interview med familierne fra case 1, hvor det fremgår, at relationerne til de andre i familiegruppen fortsat har stor betydning for dem, selvom de efter forløbet ikke har mødtes så ofte, som flere havde håbet.

En yderlige dimension af det sociale udbytte, som vi vil udfolde i afsnit 4.1.6, handler om forældrenes relation til de ansatte og frivillige. Af alle casestudierne er det tydeligt, at de frivillige og i særlig grad de ansatte spiller en væsentlig rolle for familierne ikke blot ved familiegruppesamlingerne, men også i tiden mellem samlingerne. Her er der beskrivelser af familiernes relation til de ansatte, hvor de ansatte udgør reservebedstemødre, rådgivere, sparringspartnere, koordinatorer, rollemodeller og brobyggere til andre kommunale aktører eller offentlige instanser.

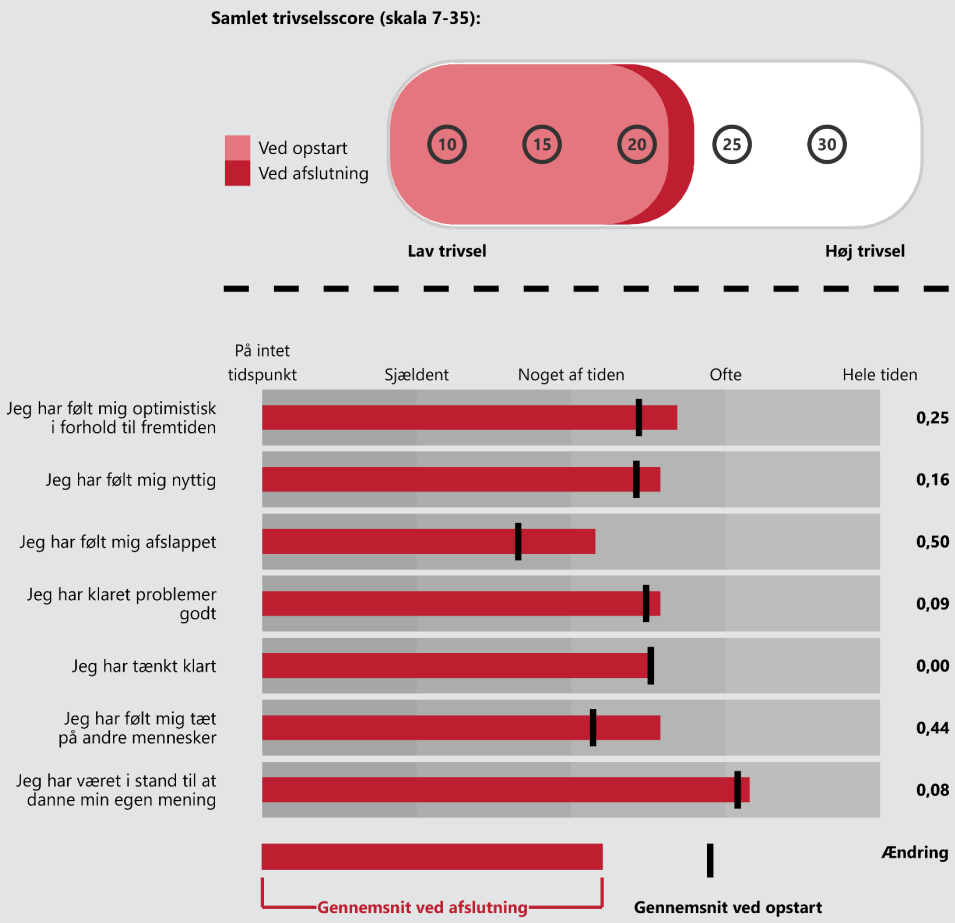
3.3 Trivsel og tilfredshed med livssituation

I dette afsnit ser vi på, om der er sket ændringer i forældrenes mentale trivsel, tilfredshed med livssituation og overskud i hverdagen under perioden i familiegruppeforløbet. Derudover ser vi på forældrenes vurderinger af deres børn trivsel.

Vi måler forældrenes mentale trivsel på baggrund af SWEMWBS-skalaen, som bygger på syv spørgsmål. Figur 3.4 afbilder den samlede score ved hhv. opstarten og afslutningen samt gennemsnitlig score for de enkelte spørgsmål, der indgår i måleinstrumentet. Det fremgår af resultaterne, at der er sket en stigning i det gennemsnitlige trivselsniveau – fra en gennemsnitsscore på 21,6 ved opstarten til 23,0 ved afslutningen. Denne ændring er statistisk signifikant på et 1-%'s signifikansniveau. Tidligere forskning har vist, at 1-3 point i forskel kan have en betydningsfuld ændring på individuelt niveau (Shah et al., 2018). Den observerede ændring i trivsel indikerer derfor en generel forbedring i trivsel for familierne.

Figur 3.4 Mental trivsel

Figuren viser øverst den samlede trivselsscore på baggrund af SWEMWBS-skalaen og nederst de gennemsnitlige svar for de enkelte items i skalaen.

Anm.: Den øverste del af figuren viser den samlede trivselsscore på baggrund af SWEMWBS-skalaen (0-35) målt ved hhv. opstarten og afslutningen af familiegruppeforløbet. Den nederste del af figuren viser de gennemsnitlige svar på de enkelte items, som indgår i SWEMWBS-skalaen. Længden på den røde bjælke angiver det gennemsnitlige svar ved afslutningen, mens den sorte linje angiver gennemsnittet ved opstarten. Størrelsen på ændringen (forskellen mellem den røde bjælke og den sorte linje) er angivet yderst til højre. Hvert item er besvaret på en skala fra 1 (På intet tidspunkt) til 5 (Hele tiden) baseret på 66 besvarelser. Følgende ændringer er statistisk signifikante: Samlet score (p-værdi = 0,04). Jeg har følt mig optimistisk i forhold til fremtiden (p-værdi = 0,10). Jeg har følt mig afslappet (p-værdi = 0,00). Jeg har følt mig tæt på andre mennesker (p-værdi = 0,02). Se Bilag 3 for yderligere resultater af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Ser vi på de enkelte spørgsmål, som indgår i den samlede skala, er det særligt tre aspekter, som har bidraget til den øgede trivsel, og hvor vi måler en statistisk signifikant ændring. Det ene aspekt relaterer sig til, hvorvidt forældrene har oplevet at føle sig tætte på andre mennesker, og vi diskuterede dette udbytte sammenholdt med det sociale udbytte i forudgående afsnit.

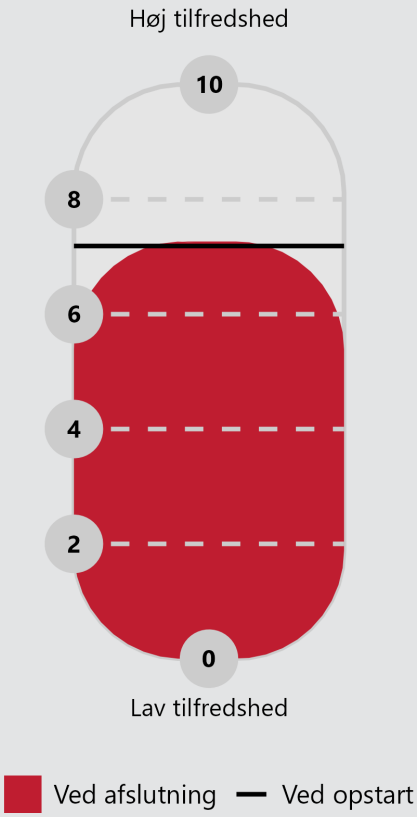
Det andet aspekt med en signifikant ændring er, hvorvidt forældrene har oplevet at føle sig afslappede. Dette stemmer overens med fortællinger fra casestudierne. Nogle familier beskriver familiegruppen som et pusterum fra hverdagens udfordringer, og at det giver dem tryghed og ro at vide, at de hver uge har et rum, hvor de kan dele tanker og følelser, som de ellers ikke oplever at kunne dele med andre. I case 1 beskriver den ansatte og den frivillige ligeledes, hvordan de gradvist har bemærket en større ro hos familierne, hvilket er tydeligt såvel i ankomstsituationen ved samlingerne som i deres generelle måde at være sammen med deres børn på. Derudover angiver 45 % af de ansatte og frivillige ligeledes, at forældrene i høj/meget høj grad udviser et større overskud (se Figur 3.10).

Det sidste aspekt med en statistisk signifikant ændring er, hvorvidt forældrene har oplevet at føle sig optimistiske omkring fremtiden. Både ansatte og samarbejdspartnere forklarer, at familierne fra målgruppen ofte har haft kontakt til kommunale aktører omkring deres børn i en bekymringskontekst, og herunder kan de eksempelvis være bevidste om, at deres hjem muligvis ikke ser ud som andres, eller have en følelse af, at de udfordringer, de oplever, har en karakter og et omfang, som andre børnefamilier måske ikke oplever. Enkelte familier fra case 1 har haft kortvarige forløb i en ordinær mødregruppe, hvor de følte sig malplacerede eller oplevede, at de ikke passede ind. Under samværet med andre sårbare familier kan forældrene opleve, at de ikke er de eneste i verden, som oplever de udfordringer, de gør. Mødet med andre familier med lignende livssituationer kan således bidrage til, at familierne føler sig mindre unormale og forkerte. Ifølge både familier, ansatte og samarbejdspartnere bidrager dette aspekt til at give forældrene øget selvværd og større tro på egne forældrekompetencer. Ved at få bearbejdet deres følelse af forkerthed og af at være anderledes kan familierne opleve øget motivation for at ville arbejde med deres forældrekompetencer, men også at blive mere åbne over for at søge hjælp og tage imod rådgivning.

I Figur 3.5 vises forældrenes gennemsnitlige vurdering af tilfredsheden med deres livssituation, og her fremgår det, at niveauet af tilfredshed kun minimalt har ændret sig over perioden med familiegruppen. Ved opstarten er gennemsnittet på 7,2, og ved afslutningen er den gennemsnitlige vurdering 7,3. Der observeres altså en lille stigning, men ændringen er ikke tilstrækkelig stor til, at vi kan vurdere den som statistisk signifikant. I denne sammenhæng er det værd at fremhæve, at flere af familierne fra begyndelsen har komplekse problemstillinger, som kan have været under livslang opbygning, og selvom familierne kan have fået et udbytte fra deres deltagelse, vil de mere grundlæggende problemstillinger sandsynligvis fortsat være til stede i en vis udstrækning og kræve længerevarende indsatser.

Figur 3.5 Tilfredshed med livssituation

Forældrenes gennemsnitlige vurdering vedr. spørgsmålet "Når alt tages i betragtning, hvor tilfreds er du så med dit liv lige nu som helhed?"

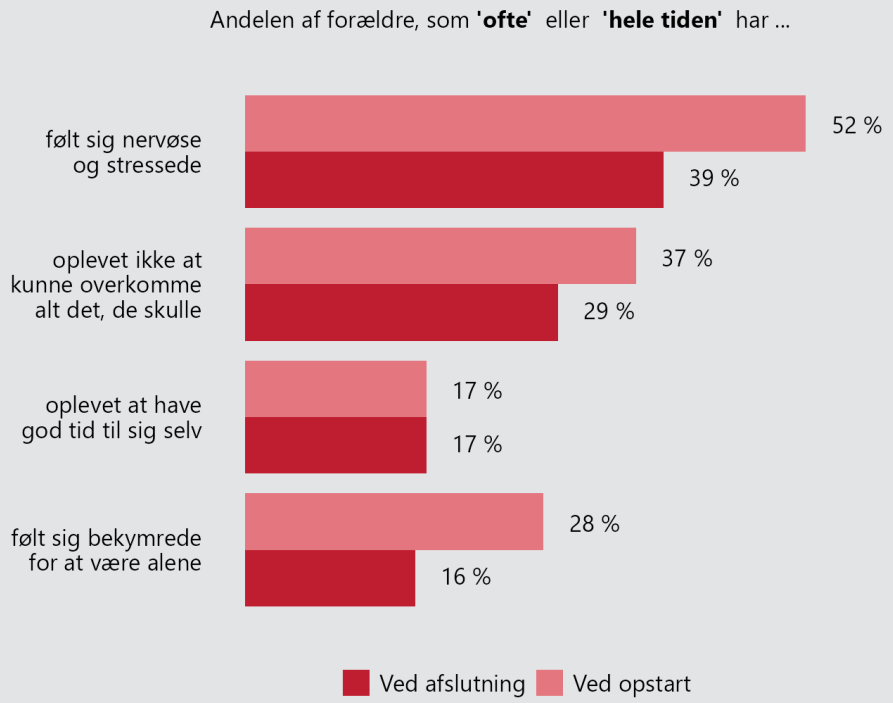
Anm.: Figuren viser forældrenes gennemsnitlige vurdering af tilfredsheden med deres liv målt på en skala fra 0 'meget lav tilfredshed' til 10 'meget høj tilfredshed'. Den gennemsnitlige vurdering ved afslutningen af forløbet er angivet ved højden af den røde bjælke. Den sorte linje angiver den gennemsnitlige vurdering ved opstarten. Baseret på 66 besvarelser. Forskellen fra opstart til afslutning er statistisk ikke-signifikant (p-værdi = 0,81). Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Af Figur 3.6 fremgår resultaterne af en række spørgsmål, som relaterer sig til forældrenes oplevelse af stress og bekymringer i hverdagen. Med undtagelse af spørgsmålet vedr. god tid til sig selv viser resultaterne generelt en reduktion i andelen af forældre, som angiver 'ofte' eller 'hele tiden' at opleve stress eller bekymringer i hverdagen. Andelen af forældre, som svarer, at de føler sig nervøse eller stressede, er faldet fra 52 til 39 %, samtidig med at andelen af forældre, som oplever ikke at kunne overkomme alt det, de skal, er faldet fra 37 til 29 %. Begge disse tendenser stemmer overens med resultaterne af trivselsmålingen samt casestudierne, hvor det beskrives, at forældrene i højere grad føler sig mere afslappede og oplever et generelt større overskud i hverdagen.

Figur 3.6 Stress og bekymringer i hverdagen

Forældrenes svar på spørgsmålet "Hvor ofte har du i løbet af de sidste 2 uger haft disse følelser eller tanker?"

Anm.: Figuren viser andelen af forældre, som har svaret 'ofte' eller 'hele tiden' til frekvensen af angivne udsagn baseret på 60 besvarelser. Ingen af ændringerne er statistisk signifikante målt på baggrund af p-værdi. Den standardiserede forskel viser dog små til mellemstore ændringer for hhv. 'følt sig nervøse og stressede' (standardiseret forskel = -0,26) og 'følt sig bekymrede for at være alene' (standardiseret forskel = -0,29). Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Resultaterne viser desuden, at forældrene ved afslutningen af familiegruppen i mindre grad føler sig bekymrede for at være alene. Observationer fra casestudierne og kommentarer fra ansatte og frivillige peger på to forklaringer på dette resultat. Først og fremmest kan det skyldes et socialt udbytte som beskrevet i afsnit 3.2. En anden forklaring kan, som vi ligeledes beskrev ovenfor i forhold til optimisme omkring fremtiden, findes i øget selvtillid og selvværd hos forældrene gennem oplevelsen af, at de ikke står alene med deres problemstillinger.

I tillæg til forældrenes egen trivsel har forældrene svaret på, hvorledes de vurderer deres (yngste) barns trivsel. Vurderingen er sket på baggrund af trivselslinealen i Bilagsfigur 4.1. Figur 3.7 viser forældrenes gennemsnitlige vurdering ved hhv. opstarten og afslutningen af familiegruppeforløbet. Ved opstarten er gennemsnittet på 8,3, som ifølge trivselslinealen svarer til, at barnet har det meget godt. Ved

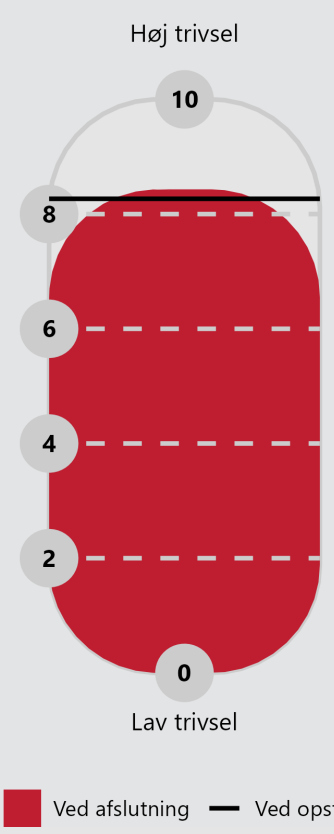
afslutningen er dette gennemsnit øget til 8,4, men ændringen er dog ikke tilstrækkelig stor til at være statistisk signifikant.

Det niveau, forældrene angiver for deres barns trivsel, er forældrenes subjektive vurderinger. Eftersom en større del af forældrene i målgruppen har haft en forudgående eller igangværende kontakt til kommunale aktører og støtteforanstaltninger i relation til deres børn, må det forventes, at nogle af de involverede børn udviser tegn på bekymrende trivselsniveau, hvilket ikke fremgår af Figur 3.7. Formålet med dette spørgsmål er dog heller ikke at få en objektiv vurdering af barnets trivsel, men derimod at måle, om forældrene oplever en ændring i barnets trivsel.

I tillæg til spørgeskemaet rummer det kvalitative materiale også nogle udsagn fra ansatte og forældre, som beskriver forskellige indikationer på øget trivsel hos børnene gennem forløbet. Det er ikke muligt på baggrund af udsagnene at sige noget entydigt og definitivt om eventuelle udviklinger i børnenes trivsel, men de kan give et indblik i, hvordan de ansatte og forældrene oplever og vurderer det. Som det fremgår af case 1, oplevede den ansatte og den frivillige eksempelvis en observerbar udvikling blandt de deltagende børn, som fra i begyndelsen at have været relativt ukontaktbare var begyndt at smile og lege mere og være mere opsøgende på kontakt til de andre børn og voksne. Fra et forældreperspektiv fremhæver flere forældre, at de gennem familiegruppen har fået inspiration til aktiviteter, som de er begyndt at lave med deres børn derhjemme. En forælder fra case

Figur 3.7 Forældres vurdering af deres barns trivsel

Forældrenes gennemsnitlige svar på spørgsmålet "Hvordan vil du beskrive dit yngste barns trivsel?"

Anm.: Figuren viser forældrenes gennemsnitlige vurdering af deres yngste barns trivsel målt på en skala fra 0-10. Se den anvendte trivselslineal i Bilagsfigur 4.1, der er anvendt som udgangspunkt for vurderingen. Den gennemsnitlige vurdering ved afslutningen af forløbet er angivet ved højden af den røde bjælke. Den sorte linje angiver den gennemsnitlige vurdering ved opstarten. Baseret på 55 observationer. Forskellen fra opstart til afslutning er statistisk ikke-signifikant. Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

3 fortæller eksempelvis, hvordan hun var begyndt at bruge babymassageteknikker med sin datter derhjemme hver aften, hvilket havde bidraget til, at hendes datter var begyndt at sove bedre om natten. En anden forælder fra case 3 fortæller, hvordan hun sammen med sin datter havde stor glæde af at lave aktiviteter derhjemme med rytmik og sang med inspiration fra familiegruppen.

En kommunal samarbejdspartner fremhæver desuden, at hun sætter stor pris på tilbuddet, fordi det giver forældrene en anledning til at tage deres børn med ud af hjemmet, hvilket kan stimulere børnene og give dem nye oplevelser og indtryk gennem socialt samvær, aktiviteter og ture. Familiegruppen kan være den første trædesten på familiernes vej mod gradvist at bryde den ensomhed og isolation, som kan karakterisere deres hverdag, fordi den giver dem en anledning samt inspiration til at komme ud af deres hjem og være sammen med deres børn på nye måder.

Resultaterne af dette afsnit har vist, at forældrene oplever en signifikant forbedring i deres trivsel under perioden i familiegruppeforløbet. Vi finder, at denne forbedring i særlig grad skyldes en oplevelse af at føle sig tæt på andre mennesker, øget optimisme for fremtiden og større overskud i hverdagen. Sammenholder vi disse resultater med viden fra casestudierne, forekommer disse forbedringer at være relateret til det sociale udbytte. Det sociale samvær med familier med ligestillede problemstillinger giver forældrene en oplevelse af, at de ikke står alene med udfordringer, og et fællesskab, hvor de trygt kan dele deres tanker og følelser relateret til disse problemstillinger. Resultaterne viser dog ingen signifikante ændringer i forældrenes vurdering af hverken deres egen tilfredshed med deres livssituation eller deres barns trivsel.

3.4 Oplevelse af forældrerollen

I dette afsnit undersøger vi, hvordan forældrerollen opleves af forældrene selv, og hvorvidt der observeres ændringer i denne. Vi anvender denne viden sammenholdt med beskrivelser fra ansatte og frivillige til at vurdere, hvorvidt forældrene opnår et udbytte i forhold til i bedre grad at mestre forældrerollen. De kvantitative målinger er baseret på forældrenes subjektive svar og beskriver derfor deres oplevelse af forældrerollen.

Der er forskellige elementer i familiegruppeindsatsen, som har potentiale til at styrke forældrenes mestring af forældrerollen. Oplæg og samtaler om, hvordan forældrenes egen barndom og tilknytningsmønstre kan påvirke relationen til deres barn, fremgår som et element, der kan hjælpe forældrene til i højere grad at reflektere over deres forældrerolle. Rådgivning og vejledning til forældrene opleves at give forældrene en større sikkerhed, og de ansattes anerkendende tilgang hjælper

forældrene til at få en større tro på egne forældrekompetencer. Vi udfolder og diskuterer disse virksomme elementer i forhold til forældrerollen i afsnit 4.1.4.

Figur 3.8 viser forældrenes gennemsnitlige tilpashed i forældrerollen målt på baggrund af måleinstrumentet BaM-13 (se Bilag 4 for en beskrivelse) ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet. Dette måleinstrument dækker en række områder af forældrenes erfaring med forældreskabet, heriblandt hvordan de forholder sig til deres relation til barnet, social isolation, mestring, skyldfølelse, oplevelse af støtte og følelse af selvtillid. På baggrund af 13 spørgsmål beregnes en samlet score, hvor en højere værdi indikerer en lavere grad af tilpashed i forældrerollen. En score på 9 eller derover betragtes som et bekymrende niveau.

Af figuren fremgår det, at forældrenes gennemsnitlige BaM-13 score er lavere ved afslutningen af familiegruppeforløbet sammenholdt med opstartsmålingen, hvilket indikerer en højere grad af tilpashed i forældrerollen. I gennemsnit er forældrenes samlede score reduceret fra 12,91 ved opstarten til 11,12 ved afslutningen, og denne ændring er statistisk signifikant. Ser vi på andelen af familier, der har en score over grænsen for et bekymrende niveau, ser vi ligeledes en reduktion. Ved opstarten lå 80 % af familiernes samlede score på 9 eller derover, og ved afslutningen er denne andel reduceret til 69 %. Selvom forbedringen i forældrenes tilpashed i forældrerollen er stor og signifikant, ligger størstedelen af familiernes scorer ved afslutningen fortsat over grænsen for et bekymrende niveau. For disse familier er udfordringerne fortsat i et omfang, der påvirker deres tilpashed i forældrerollen.

Figur 3.8 Tilpashed i forældrerolle

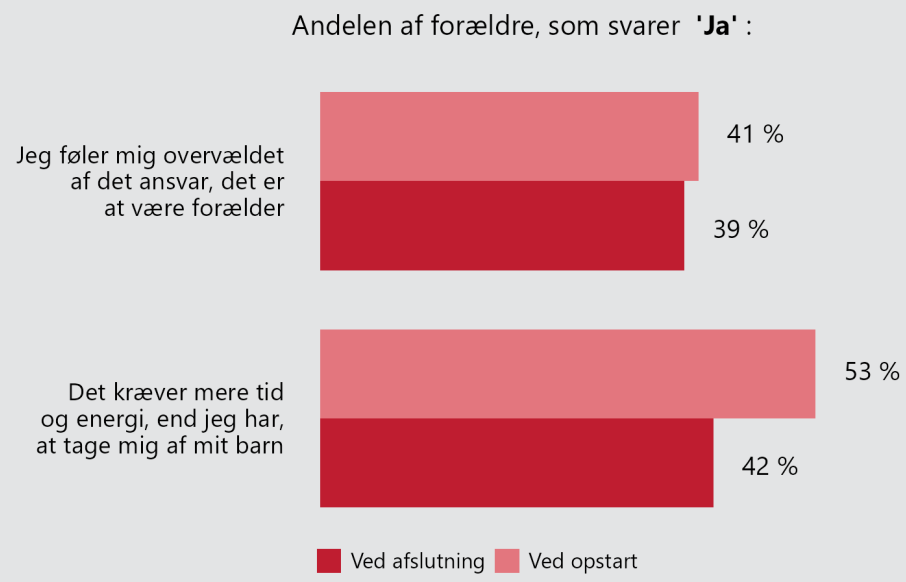
Tilpashed i forældrerollen er målt ved hjælp af måleinstrumentet BaM-13.

Anm.: Figuren viser forældrenes gennemsnitlige tilpashed i forældrerollen målt ved hjælp af måleinstrumentet BaM-13 ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet. En højere score betyder et lavere niveau af tilpashed i forældrerollen. En samlet score på 9 eller derover betragtes som et bekymrende lavt niveau af tilpashed. Den gennemsnitlige score målt ved opstarten er angivet ved længden på den lyserøde bjælke, mens længden på den røde bjælke angiver det gennemsnitlige niveau ved afslutningen. Baseret på 64 besvarelser. En samlet score på 9 eller derover betragtes som et bekymrende niveau. Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Figur 3.9 Udfordringer i forældreskabet

Anm.: Figuren viser andelen af forældre, som har svaret 'ja, hele tiden' eller 'ja, noget af tiden' til udsagnene baseret på 64 besvarelser. Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Ser vi på de enkelte spørgsmål, som indgår i BaM-13 (se Bilagstabel 3.2), er det særligt tre faktorer, som bidrager til den samlede forbedring. Ved afslutningen af forløbet angiver forældrene, at de i mindre grad føler sig ensomme og isolerede, at de i højere grad oplever støtte, og at de oplever et større mod på at spørge andre om hjælp.

Vi har yderligere spurgt forældrene om, hvordan de oplever forældreskabet. Af Figur 3.9 fremgår det, at 53 % ved opstarten angav 'ja, hele tiden' eller 'ja, noget af tiden' vedr. spørgsmålet, om det tager mere energi, end de har, at tage sig af deres børn. Ved afslutningen er denne andel reduceret til 42 %. Ligeledes er der en mindre reduktion i andelen af forældre, som svarer, at de føler sig overvældede af det ansvar, det er at være forælder. Selvom disse ændringer ikke er statistisk signifikante, stemmer de overens med resultaterne omkring øget overskud i hverdagen præsenteret i afsnit 3.3.

Selvom resultaterne tydeligt viser, at forældrene generelt oplever udfordringer i forældreskabet og savner overskud i rollen, angiver 100 % af forældrene, at de nyder rollen som forælder og nyder at tilbringe tid med deres børn. Det fremgår ligeledes

af Tabel 3.1, at forældrene generelt har en positiv indstilling til relationen til deres barn. Samtidig – når vi sammenholder svarfordelingen ved hhv. opstarten og afslutningen – ses det, at forældrenes oplevelse af relationen til deres barn er forholdsvis uændret over perioden med familiegruppeforløbet. Dette er med undtagelse af andelen, som svarer 'ja' til, at de oplever, at det er nemt at fastholde en rutine med deres barn, som falder fra 91 % ved opstarten til 81 % ved afslutningen. Denne ændring er dog ikke statistisk signifikant.

Tabel 3.1 Oplevelse af relation til barn

	Andel, som svarer 'ja'	
	Opstart	Afslutning
Jeg synes, det er let at lege med mit barn	95 %	95 %
Jeg kan forstå mit barns gråd, fx om det skyldes sult, træthed eller andet	92 %	91 %
Jeg har nemt ved at give mit barn mad	92 %	92 %
Jeg har nemt ved at fastholde en rutine med mit barn	91 %	81 %
Jeg synes, at det er besværligt at komme ud af huset med mit barn	42 %	38 %

Anm.: Tabellen viser andelen af forældre, som svarer 'ja, hele tiden' eller 'ja, noget af tiden' baseret på 64 besvarelser. Se Bilag 3 for resultat af statistiske test af forskel.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupper.

Samlet set indikerer resultaterne i dette afsnit, at der er sket en forbedring af forældrenes tilpashed i forældrerollen, mens deres oplevelse af relationen til deres barn er stabilt højt. Forældrenes udfordringer i forældrerollen er dog ved afslutningen af forløbet fortsat på et niveau, hvor den gennemsnitlige tilpashed ligger på et bekymrende niveau. Som beskrevet har familierne ofte komplekse problemstillinger af forskellig karakter, som kan have været under livslang opbygning, hvorfor de næppe lader sig løse fuldkomment af forløbet. Det må derfor anses som forventeligt, at familierne efter forløbet fortsat kan have behov for og gavn af hjælp og støtte.

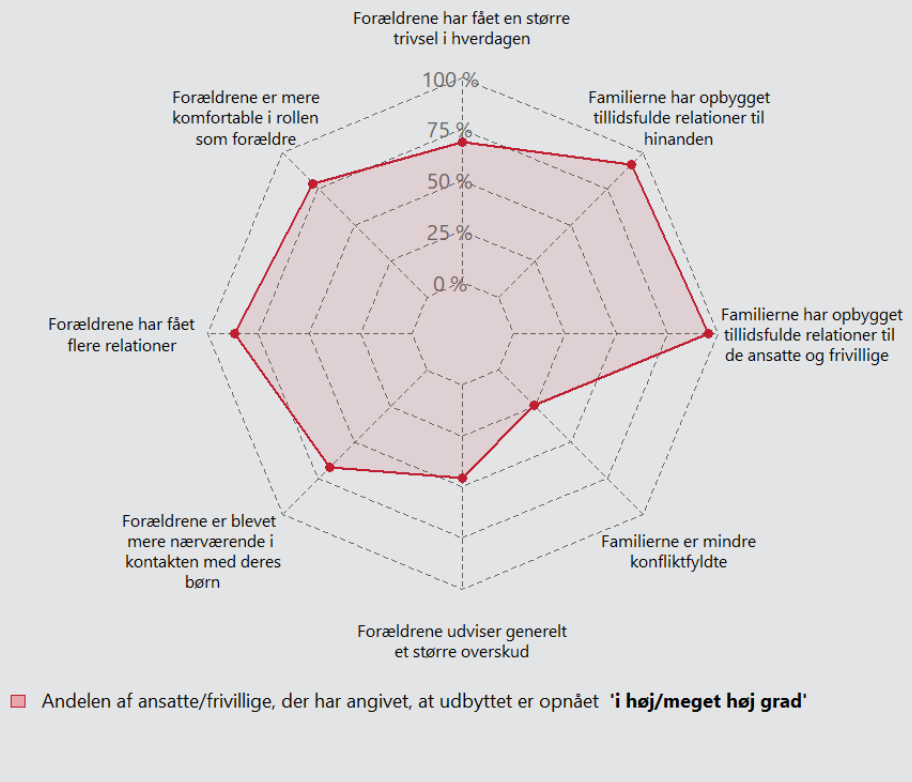
3.5 Ansatte og frivilliges vurdering af forældrenes udbytte

De ansatte og frivillige opnår gennem forløbet en tæt relation til familierne, og de har derfor en unik position til helt tæt på at kunne observere forældrenes udvikling. Vi har derfor spurgt de ansatte og frivillige, hvordan de vurderer forældrenes udbytte af familiegruppen.

I Figur 3.10 præsenteres en række udsagn vedr. forældrenes udbytte af familiegruppen samt andelen af ansatte og frivillige, som svarer, at familierne har opnået dette udbytte i høj eller meget høj grad. På baggrund af svarfordelingerne er det tydeligt, at de ansatte og frivillige vurderer, at forældrenes udbytte i særlig grad relaterer sig til det sociale. 95 % vurderer, at familierne har fået en tillidsfuld relation til de ansatte og frivillige, og 92 % vurderer, at familierne har opnået tillidsfulde relationer til hinanden. I tillæg vurderer 87 %, at forældrene har fået flere relationer. Dette stemmer overens med forældrenes egne vurderinger.

Figur 3.10 Ansatte og frivilliges vurderinger af forældres udbytte

Ansatte og frivilliges svar på spørgsmålet "Hvis du tænker generelt på familierne, hvilket udbytte har deltagelsen i familiegrupperne givet familierne?"

Anm.: Figuren viser andelen af ansatte/frivillige, der har angivet, at udbyttet er opnået 'i høj/meget høj grad' for otte forskellige udbytteområder. Baseret på 61 besvarelser.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

Forældrenes egne vurderinger af forældre-barn-relationen indikerede ingen ændringer ifølge resultaterne i Tabel 3.1. Observationer fra de ansatte og frivillige peger derimod på ændringer hos udvalgte familier i forældre-barn-relationen. De ansatte nævner eksempelvis, at nogle forældre er blevet mere opmærksomme på barnets behov og mere bevidste om at sikre trygge rammer omkring barnet (fx ikke at

lade barnet græde uden trøst og ikke at råbe/slås foran barnet). Andre beskriver, at forældrene er blevet mere nærværende i kontakten med deres barn, hvilket også fremgår af Figur 3.10. 67 % af de ansatte og frivillige mener, at familierne 'i høj eller meget høj grad' er blevet mere nærværende. Ydermere mener 79 %, at forældrene er blevet mere komfortable i forældrerollen.

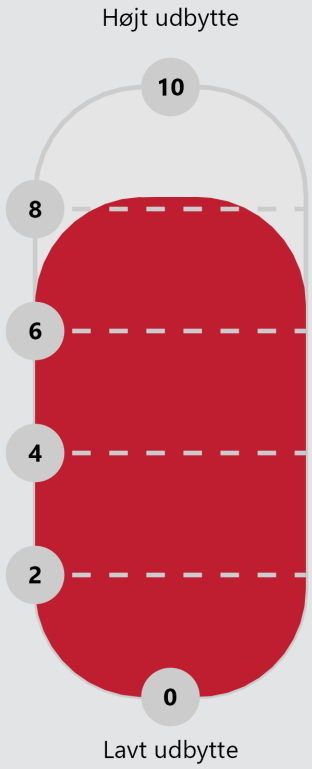
Resultaterne præsenteret i afsnit 3.3 viste klare indikationer på forbedret trivsel hos forældrene, og 67 % af de ansatte og frivillige vurderer ligeledes, at forældrene har opnået øget trivsel i hverdagen. Knap halvdelen af de ansatte og frivillige vurderer samtidig, at forældrene udviser et større overskud.

Cirka 25 % af de ansatte og frivillige vurderer, at familierne er blevet mindre konfliktfyldte.

De ansatte og frivillige har også angivet på en skala fra 0-10, i hvilket omfang de vurderer, at familierne har haft udbytte af familiegruppeforløbet. Den gennemsnitlige score af disse vurderinger er på 8,2 og er afbildet i Figur 3.11. De ansatte og frivillige forholder sig generelt positivt til omfanget af forældrenes udbytte af indsatsen, men eftersom vurderingen er lavere end 10, må det også betyde, at ikke alle forældre har haft fuldt udbytte af indsatsen, eller at nogle familier i mindre grad end andre har opnået et udbytte.

Figur 3.11 Samlet udbytte for forældrene

Ansatte og frivilliges gennemsnitlige svar på spørgsmålet "I hvilket omfang vil du vurdere, at familierne har haft udbytte af deltagelsen i familiegruppen?"

Anm.: Figuren viser de ansatte og frivilliges vurdering af, i hvilket omfang forældrene har opnået et udbytte ved deltagelsen i familiegruppen. Vurderingen er foretaget på skalaen 0 (Lavt eller ingen udbytte) til 10 (Meget højt udbytte). Højden på den røde bjælke angiver den gennemsnitlige vurdering. Baseret på 61 besvarelser.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

3.6 Udfordringer i forhold til at opnå udbytte

Som beskrevet ovenfor oplever de ansatte og frivillige, at forældrene ikke altid opnår det fulde udbytte af familiegruppeforløbet. Adspurgt svarer 51 %, at de oplever udfordringer, som har gjort, at familierne ikke har opnået det forventede udbytte. Overordnet beskriver de ansatte og frivillige to primære årsager – ustabilitet i fremmøde og sprogforskelle – til, at det forventede udbytte ikke opnås, og derudover beskriver de nogle yderligere udfordringer, som skyldes forhold i familiernes livssituationer.

Variationer i fremmøde udfordrer den fælles gruppedynamik

12 % af de ansatte oplever i (meget) høj grad udfordringer med stabiliteten i fremmødet i familiegruppen, og yderligere 44 % oplever udfordringer i nogen grad. Mere end halvdelen af alle gruppeforløb har altså i nogen form oplevet at have udfordringer med fremmøde.

Særligt i familiegrupper, hvor deltagerantallet i forvejen er lavt, opleves udfordringerne med mødestabilitet at påvirke relationen mellem familierne og dermed også at påvirke de forældre, som har et stabilt fremmøde. I disse tilfælde tager det længere tid, før familierne opnår en god og tryg relation til hinanden, og det sociale udbytte fra forløbet bliver mindre. Dette fremgår eksempelvis af case 3, hvor der halvvejs i forløbet var nogle af de otte deltagende familier, som endnu ikke havde mødt hinanden.

Ansatte fra grupper såsom case 3, som er præget af store variationer i fremmødet, beskriver, at det kan vanskeliggøre gennemførelse af det planlagte program, særligt i forhold til invitation af eksterne oplægsholdere. Det faglige input til forældrene bliver derfor også mindre i disse tilfælde.

Udfordringerne med fremmøde er ikke nyt for de ansatte, og i case 3 hører vi desuden de kommunale samarbejdspartnere beskrive, at målgruppen for familiegrupperne generelt kan være svær at rekruttere og fastholde i et stabilt fremmøde. Derfor arbejder de ansatte med løbende dialog og kontakt til forældrene gennem Facebookgrupper, sms'er og opkald mellem de ugentlige møder for at opmuntre forældrene til deltagelse. Det sker eksempelvis gennem præsentation af næste uges aktivitet/program i en Facebookgruppe, påmindelser på SMS og opfølgninger ved afbud med henblik på at sikre, at familierne føler sig motiverede til at være en del af fællesskabet. En af de ansatte beskriver eksempelvis, at hun dagen før hver samling skriver til hver forælder, at hun glæder sig til at se dem den efterfølgende dag, og ved udeblivelser skriver hun ligeledes til forældrene for at høre, om de er okay. Ifølge den ansatte betyder det meget for familierne at føle sig set og savnet, hvis de ikke dukker op, hvilket har betydning for deres motivation og fremmøde.

Sprogbarrierer er ressourcekrævende og kan dele gruppen

I flere af grupperne, såsom case 3, har en lille del af de deltagende familier været forældre af anden etnisk herkomst, hos hvem sproget har udgjort en barriere. Særligt i de tilfælde, hvor dansk/engelsk-sprogevnerne har været minimale hos forældrene, har det givet udfordringer for familiegruppens fællesskab. De ansatte oplever, at det kan være svært at samle gruppen i en fælles snak, hvor alle føler sig inkluderet og forstået. Sprogudfordringerne kommer derfor til at optage meget tid i gruppen og kræver ekstra ressourcer for at sikre, at budskabet når på tværs af alle familierne. Enkelte ansatte beskriver ligeledes, at familiegruppen let kan opleves som delt i to grupper pga. sprogforskellene. Udbyttet fra de faglige indlæg og oplevelsen af fællesskabet i familiegruppen bliver derfor markant anderledes for familierne med sproglige udfordringer.

På trods af de sproglige udfordringer oplever de ansatte alligevel, at familierne af anden etnisk herkomst virker til at trives i tilbuddet og nyder samværet med andre familier. Familierne benytter i stor grad også familiegruppen til praktisk hjælp i forhold til kommunikation med det offentlige system (fx skrive barn op til pasningstilbud, henvendelser fra boligforeninger og kontakt til jobcentre) og i forhold til at øve deres danske sprogkundskaber, hvormed familiegruppen bliver en tryg støtte til familiernes integration med det danske system.

Familiernes forskellige livssituationer bliver en barriere

Familiernes egne udsatte positioner kan i nogle tilfælde også blive en barriere for at opnå det forventede udbytte af familiegruppen. Eksempelvis kan sygdom i familien eller udfordringer i parfoldet betyde et mindre overskud for familierne til at deltage i det omfang, de havde ønsket. I andre tilfælde skyldes udfordringerne mere lavpraktiske forhold såsom, at familierne har svært ved at transportere sig til familiegruppens lokaler, fordi de enten ikke har adgang til bil eller ikke har råd til den offentlige transport.

Det kan også være udfordringer eller særlige karakteristika hos den enkelte forælder, som gør, at de har sværere ved at indgå i fællesskabet. Case 3 beskriver fx en gruppe, hvor de deltagende familier har meget forskellige baggrunde, udfordringer og sprog. Sammenlignet med andre familiegrupper fremstår denne gruppe derfor som særlig uhomogen, og den ansatte oplever, at disse forskelligheder blandt familierne udfordrer det sociale fællesskab i gruppen. Hvor andre familiegrupper beskriver, at særligt spejlingen i familier med lignende udfordringer har været gavnligt, har familierne i case 3 ikke oplevet dette på samme måde.

3.7 Delopsamling på udbytte

De fire casestudier beskriver meget tydeligt, hvordan familiegrupperne formår at favne mange forskellige grupper af familier med variationer i karakteren og graden af udsathed og herunder årsagerne til netop denne udsathed. Disse forskelligheder i sammensætningen af familiegrupper og af familiernes egne udgangspunkter oplevesat have betydning for, hvilke erfaringer familierne tager med sig fra familiegruppen. I dette kapitel har vi kigget på tværs af alle familiegrupperne – herunder de fire familiegrupper i casestudierne – og disse analyser peger på nogle tværgående tendenser i, hvilket udbytte familierne potentielt opnår fra forløbet.

Et socialt udbytte, der rækker ud over nye relationer

Ifølge forældrenes egne vurderinger er samværet med andre familier et af de mest attraktive elementer i familiegruppeforløbet. Ved opstarten angav 30 % af familierne, at de ofte følte sig ensomme. Ved afslutningen angiver 79 %, at de har fået nye venskaber gennem familier, og i enkelte tilfælde peger resultaterne på en reduceret oplevelse af ensomhed. Resultaterne peger desuden på, at det sociale udbytte strækker sig bredere end blot det at have fået nye relationer. Mødet med familier i lignende udsatte positioner giver familierne en oplevelse af, at de ikke er alene i deres problemstillinger. Eksempelvis har flere af familierne forsøgt sig med at deltage i ordinære kommunale mødregrupper, hvor oplevelsen gav dem en følelse af at være malplacerede og anderledes. Derimod er spejlingen med ligestillede familier i Kirkens Korshærs familiegrupper med til at give forældrene en tro på, at de trods deres udfordringer er gode nok.

Mere overskud og øget trivsel i hverdagen

I de kvantitative målinger ser vi en signifikant stigning i forældrenes mentale trivsel under perioden med familiegruppeforløb. Resultaterne peger særligt på forøget optimisme for fremtiden, større overskud i hverdagen samt oplevelsen af at have følt sig tæt på andre mennesker som faktorer, der bidrager til den øgede trivsel. I familiegrupperne oplever forældrene i høj grad, at der er plads til, og at der bliver lyttet til deres tanker og bekymringer, og det er med til at gavne forældrenes trivsel i hverdagen, at de kan læne sig op ad hinanden.

Nærvær og tilpashed i forældrerollen

Resultaterne af de kvantitative målinger finder en signifikant forbedring af forældrenes tilpashed i forældrerollen. I familiegrupperne oplever forældrene et trygt rum, hvor de ikke bliver vurderet på deres kompetencer, men derimod har mulighed for at øve sig i forældrerollen. I dette ligger også muligheden for at kunne tale åbent

om udfordringerne i forældrerollen, samtidig med at forældrene får ny viden, som kan styrke dem i forældrerollen.

Samlet set peger resultaterne på, at forbedringen i forældrenes tilpashed i forældrerollen går gennem det sociale samvær, som har bidraget til et brud med følelsen af at stå alene med sine problemstillinger, en større tro på egne evner, en oplevelse af støtte og et større mod til at søge hjælp til oplevede udfordringer.

Den øgede tilpashed afspejler forældrenes oplevelser og udfordringer i forældrerollen, hvilket ikke nødvendigvis betyder, at forældrenes mestring af forældrerollen ligeledes er blevet styrket. De ansattes vurderinger af, at forældrene generelt er blevet mere nærværende i kontakten med deres børn, kan imidlertid være en lille indikation på en afsmitning fra forældrenes mestring. Vi kan dog hverken konkludere på omfanget eller signifikansen af en sådan afsmitning, og forældrenes egne vurderinger af barnets trivsel er desuden statistisk set uændret.

Adgang til en fortrolig voksen

Dataindsamlingen giver adskillige beskrivelser af, hvordan de ansatte i familiegrupperne bliver et betydningsfuldt bekendtskab. De ansatte bliver en person, som familierne er trygge ved, og en, som de søger støtte og rådgivning fra samt deler deres svære tanker og bekymringer med. Dette er i sig selv ikke en forandring hos forældrene, som vi kan kalde for et udbytte, men relationen åbner for andre former for eller længerevarende udbytte, der dog ikke kan måles her. I familiegrupperne deltager eksempelvis et stort antal familier stabilt i forløbet – familier, som eksterne samarbejdspartnere normalt vil karakterisere som svære at rekruttere og fastholde stabilt i andre former for støtteindsatser. Ud over stabiliteten i denne relation bidrager fortroligheden til, at den ansatte kan fungere som brobygger såvel til andre tilbud som til kommunale aktører, herunder ved at skabe forståelse for deres bevæggrunde. På den måde kan tilbuddet hjælpe med at bygge bro og skabe tillid til de kommunale aktører. Desuden opleves familiegrupperne som trygge fora, hvor familierne tør dele deres tanker, men også tage imod rådgivning, hvilket åbner for, at familierne i grupperne kan tage imod støtte fra de ansatte, men også fra andre eksterne fagpersoner såsom sundhedsplejen, psykologer eller familiekonsulenter.

4 Dynamikker i tilbuddets virkning og bidrag

I det følgende kapitel samler vi indsigterne fra undersøgelsens kvantitative og kvalitative delanalyser og ser herunder på tværs af materialet fra hhv. interview, deltagerobservation og spørgeskemaer. Kapitlet har til formål at afdække dynamikkerne i tilbuddets virkning og bidrag og herunder identificere virksomme elementer, forudsætninger, udfordringer og opmærksomhedspunkter herfor. De analytiske indsigter, vi præsenterer i de følgende afsnit, er opnået gennem en analytisk triangulering, hvor vi har sammenholdt undersøgelsens forskellige datakilder og delanalyser med hinanden med henblik på at identificere forskelle og ligheder mellem dem. Indsigterne kan anvendes til at kvalificere det fremadrettede arbejde og udgøre et vidensmæssigt grundlag for eventuelle justeringer.

4.1 Virksomme elementer

I det følgende afsnit beskriver vi de elementer, som vi analytisk har identificeret som virksomme for tilbuddets samlede virkning, herunder for at familierne kan opnå et udbytte gennem deres deltagelse. Det er vigtigt at påpege, at de nævnte elementer ikke er virksomme i en mekanisk og kontekstuafhængig forstand, men at de i relation til konkrete familiegrupper er blevet fremhævet af familier, ansatte, frivillige eller samarbejdspartnere som virksomme og udslagsgivende. De virksomme elementer relaterer sig hhv. til forløbets format og til de ansattes metoder, tilgange og kompetencer.

4.1.1 Et fleksibelt format og en løbende tilpasning til målgruppen

Selvom familiegrupperne har en fælles rammeplan og en overordnet struktur, er forløbene karakteriseret ved i praksis at være særdeles fleksible, eftersom de ansatte i høj grad tilpasser forløbene til de enkelte grupper. Formatets fleksibilitet og de ansattes evne til løbende at tilpasse både format og indhold til den konkrete gruppe forekommer at være et vigtigt element i forhold til tilbuddets samlede virkning og bidrag.

En løbende vekslen mellem sociale og faglige elementer

Selvom der på tværs af familiegrupperne kan være stor variation i, hvordan de drives i praksis, er de alle karakteriseret ved, at de har fokus på både socialt samvær,

relationsdannelse og netværksopbygning samt faglige indslag, sparring og rådgivning. Flere ansatte beskriver, at formatet groft sagt er bygget op om en social del og en faglig del, og hertil fremhæver de vigtigheden af, at begge dele er til stede. Flere ansatte vurderer eksempelvis, at familierne i høj grad er motiverede af tilbuddets sociale del, hvorfor det kunne blive for tungt og ligefrem kedeligt, hvis tilbuddet kun bestod af faglige indslag. De vurderer dog samtidig, at tilbuddet kunne blive for ensformigt, hvis der kun var fokus på socialt samvær, hvilket bakkes op af flere forældre. Ifølge flere ansatte og familier kommer tilbuddets sociale og faglige dele til deres fulde ret, i kraft af at der løbende veksles mellem dem.

Tilbuddet som værktøjskasse

Som beskrevet er målgruppen for tilbuddet relativt bred, og der kan herunder være forskel på de enkelte familiers forventninger, ønsker og behov. Derudover kan sammensætningen og matchet mellem familier i grupperne give forskellige betingelser for relationsdannelse og netværksopbygning mellem dem og være mere eller mindre fordrende for den fælles samtale. Hertil er samlingernes længde og fordelingen mellem tilbuddets sociale og faglige dele noget af det, som de ansatte løbende tilpasser fra gruppe til gruppe. Hvor meget tid, der sættes af til eksempelvis fælles samtale, individuel rådgivning, aktiviteter, faglige oplæg og ture, er noget, de ansatte løbende kan justere på. Som beskrevet i case 3 kan de ansatte i tilfælde af en sparsom dialog eksempelvis lade aktiviteter og faglige oplæg fylde mere. I andre grupper, hvor den fælles samtale kan være svær at afgrænse og styre, kan de ansatte omvendt forlænge varigheden af samlingerne og fokusere mere på fælles dialog og samtale om de faglige temaer, hvilket var tilfældet i case 4.

Samlet set kan tilbuddet siges at udgøre en værktøjskasse med forskellige elementer, som de ansatte løbende kan sammensætte og justere på, alt efter hvad de vurderer er mest hensigtsmæssigt i forhold til den enkelte gruppes ønsker og behov.

4.1.2 Socialt samvær og netværksopbygning

Det sociale samvær med andre børnefamilier er et vigtigt omdrejningspunkt i familiegruppen, der bl.a. har til formål at tilfredsstille ofte uindfriede sociale behov hos familierne og understøtte opbygningen af relationer og netværk mellem dem. Som det fremgik af kapitel 3, peger forældrene selv på, at samværet med andre familier er et af de mest positive elementer i tilbuddet, og i de målte ændringer hos forældrene bliver det også tydeligt, at det sociale udbytte af indsatsen har afsmittende effekter på forældrenes trivsel og oplevelse af forældrerollen. I dette afsnit udfolder vi elementer, som vedrører omfanget og varigheden af det sociale udbytte.

De ansatte er rollemodeller, som forældrene kan spejle sig i

For at kunne skabe et trygt og inkluderende rum for familierne er de ansatte meget bevidste om, hvordan de opfører sig og taler med familierne under samlingerne. De ansatte fungerer som rollemodeller for familierne i forhold til den fælles samtale, hvor de sørger for at inkludere alle i samtalen og sætte en standard for, hvordan man taler med hinanden i gruppen. Som rollemodeller kan de ansatte lægge op til, hvad familierne kan tale om, og ikke mindst vise, hvordan dialogen kan foregå på en hensigtsmæssig måde. Det kan give familierne en tryghed at vide, at den ansatte er til stede og modererer dialogen, hvilket kan være særlig betydningsfuldt, når samtalen eksempelvis falder på mere følsomme og sårbare emner. Familierne kan desuden lægge meget mærke til, hvordan de ansatte opfører sig over for dem og deres børn, og nogle forældre vil i høj grad forsøge at efterligne den adfærd. Gennem spejlingen kan forældrene lære meget om, hvordan man kan være sammen og tale med sine børn.

Grupperne har forskellige betingelser for relationsdannelse og netværksopbygning

Et af formålene med tilbuddets sociale del er at fremme relationsdannelse og netværksopbygning mellem de deltagende familier, og i nogle grupper er det i høj grad lykkedes familierne at skabe tætte relationer med hinanden undervejs i forløbet. I nogle grupper er familierne eksempelvis begyndt at mødes privat til aftensmad eller begyndt at hjælpe hinanden med børnepasning, familiearrangementer eller flytninger. I andre grupper er det derimod ikke lykkedes familierne i samme omfang at danne relationer og opbygge et netværk med hinanden. De ansatte har løbende haft fokus på at understøtte den interne relationsdannelse og netværksopbygning, og de arbejder løbende med eksempelvis at facilitere en fælles dialog, relatere forældrenes oplevelser til hinanden, arrangere fælles aktiviteter og ture eller sågar oprette fælles Facebookgrupper til kommunikation mellem familierne. Trods de ansattes indsats er det dog ikke altid, at arbejdet bærer frugt.

Forhold omkring gruppesammensætningen, herunder forældrenes kemi og matchet mellem deres personligheder og interesser, kan have stor betydning for relationsdannelsen i gruppen. Det samme gælder forhold såsom ustabilt fremmøde og sprogbarrierer mellem forældrene. I et enkelt forløb har en ansat endvidere oplevet splittende adfærd blandt forældrene, hvilket havde negativ indflydelse på gruppedynamikken og fællesskabet i gruppen. Samlet set kan grupperne siges at have vidt forskellige forudsætninger for at indfri målsætningen om at danne relationer mellem forældrene og skabe et varigt netværk.

Familiernes relationer og netværk kan være skrøbelige

I case 1 fik flere af familierne opbygget tætte relationer til hinanden, og undervejs i forløbet begyndte de at mødes privat. Ved det opfølgende interview 12 måneder efter familiegruppeforløbet fortalte flere af familierne dog, at de havde haft mindre kontakt til hinanden, end de havde håbet på. Et år efter forløbets afslutning var netværket ikke forsvundet, men det så anderledes ud, og det havde ikke den samme betydning i hverdagen, som det havde under forløbet. Flere havde beskrevet familiegruppen som et ugentligt højdepunkt, men efter forløbets ophør var det ikke alle, som var lykkedes med at udfylde det sociale tomrum, som forløbet havde efterladt. Uden den ansatte havde familierne stadig et netværk med hinanden, men det var ikke af den karakter eller intensitet, som alle havde håbet på. En af familierne fortalte, at de efter forløbets afslutning var udfordrede af at mangle et sted, hvor de alle kunne være, og efter en række afbud og fejlslagne forsøg på at finde tid og sted blev der gradvist mere stille i deres fælles Facebookgruppe.

Manglende overskud og ressourcer til selv at koordinere og tage initiativ til socialt samvær er i forvejen et af de aspekter ved målgruppen, som ofte giver dem behov for i første omgang at deltage i tilbuddet. Selvom familierne kan have opbygget gode relationer under forløbet og have et ønske om at fortsætte kontakten efter forløbets ophør, kan deres indbyrdes netværk være skrøbeligt givet familiernes livssituationer og problemstillinger.

Familiernes relationer kan have stor betydning, selvom de ikke ses så tit

Samlet set er det svært at vurdere de langsigtede perspektiver i relationsdannelsen og netværksopbygningen, eftersom relationsdannelsen i forvejen i høj grad varierer mellem familiegrupperne, og eftersom der efter forløbets ophør ikke er nogen systematisk opfølgning på familiernes kontakt med hinanden.

I denne sammenhæng er en vigtig pointe dog, at familiernes relationer og netværk skal forstås ud fra det udgangspunkt, familierne har, hvilket for manges tilfælde er et i forvejen begrænset netværk med sparsomme og komplicerede relationer til nær familie og venner. Selvom familierne lærer hinanden at kende i løbet af en periode på et halvt år, og selvom de efterfølgende kan have begrænset kontakt til hinanden, kan relationerne mellem dem stadig have en meget stor betydning for familierne.

Selvom familierne i case 1 ikke havde bevaret kontakten til hinanden i det omfang, de havde håbet, var de blevet særdeles betydningsfulde personer i hinandens liv. En familie havde inviteret de andre fra gruppen med til deres bryllup, og en forælder havde valgt de andre familier fra gruppen som de første at fortælle, at hendes barn var blevet anbragt. Denne forælder fortalte videre, at hun havde givet sit barn en bog med, som bl.a. indeholdt billeder af familie og venner, og her indgik der

billeder af de andre familier fra gruppen. Til trods for at familierne kun havde kendt hinanden i et halvt år, og at de efter forløbet ikke havde bevaret kontakten til hinanden i samme omfang, som de havde undervejs, havde relationerne og netværket mellem dem trods dets skiftende form og intensitet haft en meget stor betydning for nogle af dem.

4.1.3 Faglige indslag, sparring og vejledning

Faglige indslag klæder forældrene bedre på til at mestre forældrerollen

Både familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartnere fremhæver, at de faglige indslag i grupperne bidrager til, at forældrene gennem deres deltagelse i forløbet bliver klædt bedre på til at mestre forældrerollen. Et grundlæggende træk ved formatet er som nævnt, at forløbet er opbygget omkring en rammeplan med en række faglige temaer, som familierne præsenteres for gennem oplæg fra de ansatte eller eksterne aktører. De ansatte tilpasser temaerne og deres rækkefølge til grupperne, hvilket ofte foregår i dialog med familierne. I case 1 var eksempelvis et tema i den fælles samtale, at familierne oplevede udfordringer i deres parforhold, og derfor arrangerede den ansatte et oplæg ved en parterapeut.

Flere familier og ansatte fremhæver særligt temaer omkring relationer, tilknytningsmønstre, opvækst, håb og drømme som nogle, der har været øjenåbnende for familierne eller har åbnet op for dialog om sårbare følelser og tanker. Flere ansatte fremhæver, at temaer som de nævnte kan have stor indvirkning på familierne, fordi de omhandler noget, som de oftest selv har udfordringer med eller føler sig ramt af. En ansat fremhæver, at nogle temaer kan være mere sårbare end andre, og temaer om eksempelvis skam forudsætter, at familierne føler sig trygge i gruppen, før det giver mening at tage op. I den forbindelse fremhæver flere ansatte, at timingen af temaerne er afgørende, hvorfor de i dialog med familierne løbende justerer temaernes indhold og rækkefølge.

Faglige indslag giver et fælles ophæng til samtalerne i gruppen

Flere ansatte har tidligere drevet åbne familietilbud ved Kirkens Korshær, og de påpeger, at projektets format og opbygning omkring en rammeplan med faglige temaer har gjort det nemmere at inkorporere fagligt indhold i arbejdet. En af de ansatte fremhæver, at selve italesættelsen af forløbets faglige karakter har medført, at de deltagende forældre har en forventning om, at de skal lære noget af at deltage i forløbet. I det nuværende format indgår det faglige indhold i form af både oplæg og dialog om et givet tema, men efter selve oplægget indgår pointerne også som noget, der løbende henvises tilbage til i forbindelse med sparring, rådgivning og den fælles samtale i gruppen. Flere ansatte fortæller, at rammeplanen og de

udvalgte temaer udgør et fagligt ophæng, som løbende giver dem gode muligheder for og oplagte anledninger til at bringe faglige perspektiver ind i de mange samtaler, som finder sted ved samlingerne i en familiegruppe.

Forskellige formater for og udbytte fra de faglige indslag

Formatet for de faglige indslag kan variere efter den ansattes måde at indtage sin rolle i gruppen på, hvad de ansatte selv har af faglig viden at byde ind med samt omfanget af netværk til eksterne samarbejdspartnere. Nogle familier fremhæver, at det har været givtigt for dem at høre oplæg fra den ansatte eller en ekstern aktør om emner, som de i forvejen ikke vidste noget om. Omvendt er der andre familier, som fremhæver, at det har været rart for dem med en dialogbaseret tilgang, hvor de har mulighed for selv at dele deres egne erfaringer og perspektiver på et emne med de andre familier i gruppen og herunder opleve, at deres bidrag var værdifuldt og gjorde en forskel for andre. Alt efter familiernes ønsker og behov og den ansattes viden og måde at indtage sin rolle i gruppen på kan formaterne på forskellig vis bidrage til, at familierne oplever et udbytte af dem.

Selvrefleksion over egen barndom kan skabe grobund for udvikling

Flere af de interviewede familier fremhæver, at de gennem forløbet i familiegruppen har lært meget om sig selv. Undervejs i forløbene har de ansatte haft et løbende fokus på at bibringe forældrene en ny forståelse af dem selv og dette særligt ved at trække tråde til forældrenes egen barndom, og hvordan de er blevet formet af den. De ansatte fremhæver, at de ved at facilitere en refleksionsproces hos forældrene omkring deres barndom kan give dem et bedre udgangspunkt for at forstå både sig selv og deres børn, og også hvad der kræves af dem i forældrerollen. En af de ansatte fremhæver, at desto bedre forældrene forstår sig selv, og hvad der gik galt i deres egen barndom, desto bedre forudsætninger har de for at forstå deres egne børn, og hvad de selv skal gøre anderledes som forældre.

En af de ansatte beskriver, at snakke om temaer såsom forældrenes håb og drømme for barnet eksempelvis har udgjort en god anledning til også at starte en dialog om og refleksion over, hvad forældrene selv har med sig fra deres eget liv. Hun fortæller:

> *Håb og drømme for dit barn er noget af det, vi skal have med næste gang. Det var faktisk rigtig svært for nogle af dem at tænke ind i, hvad det egentlig kan være. Selvom det var svært, blev det faktisk nogle rigtig gode snakke, vi fik. En mor fik skrevet meget tydeligt om ting, hun selv ville have ønsket for sin egen barndom og sit eget liv. Så får vi snakken, og jeg spurgte hende, om det var noget, hun ville ønske, at hendes egen mor havde tænkte om hendes liv, og det var det. Så åbnede hun op omkring, at hun faktisk havde haft en lortebarndom.*

Kvalitativ sundhedsforskning har længe fremhævet narrativer som en fundamental måde, hvorpå mennesker kan tilskrive erfaring betydning (Garro, Mattingly, 2001), herunder hvordan narrativer om personlige erfaringer kan fungere som måder til at forstå og forbinde fortiden med nutiden på, men også til at vejlede om fremadrettet handling (Andreassen, Grøn & Roessler, 2013, Grabowski et al., 2021, Mattingly, 1998, Garro, Mattingly, 2001). Ifølge filosoffen Alasdair MacIntyre (1981) hænger forståelsen af, hvem man er, og hvad man bør gøre, i høj grad sammen med, hvilken historie man ser sig selv som en del af. Disse ideer om forholdet mellem narrativer, erfaring og identitet kan belyse, hvordan forældrenes løbende refleksion over egen barndom og tilføjelsen af nye perspektiver på den kan bidrage til, at deres forståelse af og fortælling om sig selv gradvist kan ændres. Når forældrene eksempelvis får nye perspektiver på, at deres eget udgangspunkt for at mestre forældrerollen har været svært, kan de få en større tro på sig selv og deres evne til at udvikle sig i forældrerollen. I den forbindelse fremhæver flere ansatte, at en ny forståelse af og øget tro på sig selv ofte medfører øget motivation for og ikke mindst åbenhed over for at søge rådgivning og hjælp.

Ved at facilitere en selvrefleksionsproces hos forældrene sideløbende med faglige indslag kan de ansatte i familiegrupperne bidrage til at skabe grobund for udvikling i familiernes trivsel og forældrenes forældrekompetencer. Det er dog vigtigt at påpege, at forældrene ved forløbets start kan have meget forskellige udgangspunkter, og derfor er det ikke givet, at de trods en udvikling gennem forløbet altid vil kunne forbedre deres forældrekompetence i en sådan grad, at en anbringelse eksempelvis kan undgås.

4.1.4 En anerkendende og dialogbaseret tilgang til familierne

At forældre føler sig trygge er en vigtig forudsætning for tilbuddets bidrag

Som nævnt kan forældrene fra målgruppen have en følelse af at være anderledes, unormale eller forkerte i deres måde at være forældre på, og de kan have paraderne oppe og være følsomme over for kritik og påtale af deres forældrekompetencer. Familierne kan eksempelvis have en tendens til at gå i forsvarsposition eller reagere afvisende, hvis nogen hentyder til, kommenterer eller irettesætter måden, de er sammen med deres børn på.

Generelt har de ansatte stort fokus på at danne tillidsfulde relationer til familierne og sikre, at de føler sig trygge i familiegruppen. I denne forbindelse peger forskning på, at relationen mellem en familie og en socialarbejder har stor betydning, og jo bedre relationen er, jo mere vil en familie typisk åbne sig op og acceptere hjælp (Villumsen, 2018b). Hvorvidt en familie oplever socialarbejderen som empatisk, ærlig, omsorgsfuld, respektfuld og ikke-dømmende kan eksempelvis også have stor

betydning for, om de oplever relationen som hjælpsom (Engen, 2023). Derfor er det en vigtig forudsætning for tilbuddets bidrag, at familierne føler sig trygge i gruppen og ikke mindst i relationen til den ansatte.

Den ansatte i case 1 fortæller, at anvendelse af en anerkendende tilgang først og fremmest bidrager til, at familiegruppen bliver et trygt og tillidsfuldt rum, hvor familierne har lyst til at komme, og hvor de tør dele deres tanker, følelser og oplevelser med hinanden og den ansatte. Den ansatte påpeger, at selve det, at familierne har lyst til at komme og tør være åbenhjertige, mens de er der, er den vigtigste forudsætning for, at forældrene kan udvikle sig og opnå et udbytte gennem forløbet. Flere kommunale samarbejdspartnere vurderer, at selve fremmødet i en familiegruppe for den pågældende målgruppe af forældre er en positiv indikation på, at forældrene oplever at få udbytte af det.

Den ansatte og den frivillige fra case 1 vurderer, at den anerkendende tilgang desuden bidrager til at styrke forældrenes tro på egne forældrekompetencer og evne til at udvikle sig og herunder til at bearbejde den følelse af forkerthed, unormalitet og skam, som nogle forældre kan have. De vurderer, at dette også kan føre til en større motivation og åbenhed over for at opsøge og tage imod råd og vejledning. I takt med at forældrene står stærkere i forældrerollen, kan deres følsomhed over for påtale og kritik gradvist reduceres gennem forløbet og føre til en større modtagelighed over for input.

4.1.5 Fokus på forældrenes evne til at mentalisere

Ifølge flere ansatte kan forældrenes udfordringer i forældrerollen bl.a. bestå i en ringe evne til at mentalisere. De ansatte arbejder derfor med et løbende fokus på mentalisering som metode og herunder at bibringe forældrene en forståelse af deres egen og deres børns adfærd gennem mentale tilstande såsom tanker og følelser. I samspil med de ansattes arbejde med at bringe faglige perspektiver ind i samtalerne og trække tråde til forældrenes egen barndom arbejder de løbende med at træne forældrenes evne til at mentalisere.

Øget mentaliseringsevne giver grobund for udvikling i forældrerollen

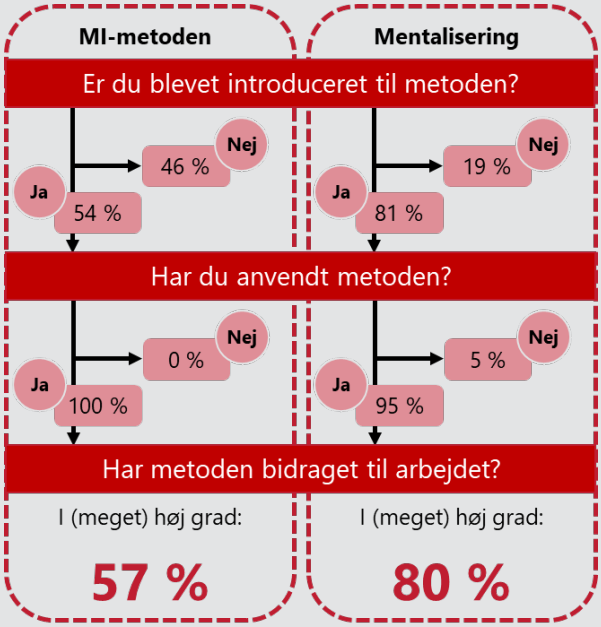
En af de ansatte beskriver, at nogle forældre eksempelvis kan fortælle, at deres børn i weekenden har været hysteriske eller har gjort bestemte ting for at drille dem. Ud over at bringe faglige perspektiver på små børns udvikling ind i samtalen arbejdede den ansatte i denne forbindelse med at forklare forældrene, at helt små børn ikke gør noget for at drille deres forældre, og at selvom noget kan føles irriterende, er det som regel noget, der ligger hos forældrene selv. Det løbende fokus på at træne

forældrenes mentaliseringsevne kan bidrage til at skabe grobund for en udvikling i deres forældrekompetencer og derigennem for deres børns trivsel.

Figur 4.1 afbilder de ansatte og frivilliges anvendelse og vurdering af to udvalgte faglige metoder i familiegruppearbejdet: den motiverende samtale (MI) og mentalisering. Her fremgår det tydeligt, at særligt mentaliseringsmetoden vurderes at bidrage til arbejdet. 80 % af de ansatte og frivillige, som er blevet introduceret til og har anvendt metoden, vurderer, at metoden i høj eller meget høj grad bidrager til arbejdet. De ansatte og frivillige forholder sig desuden også positivt til bidraget fra MI-metoden (57 %).

Figur 4.1 Vurdering af metoder og tilgange

Figuren viser de ansatte og frivilliges anvendelse og vurdering af primære metoder i Kirkens Korshær.

Anm.: Figuren er baseret på besvarelser fra 26 ansatte og frivillige. Figuren tager udgangspunkt i besvarelsen fra det senest afholdte forløb af den enkelte ansatte og frivillige (én besvarelse pr. person).

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

4.1.6 Helhedsorienteret støtte og langvarige relationer

Et gennemgående træk for familiegrupperne er, at de ansatte ikke blot er i kontakt med familierne i forbindelse med de ugentlige samlinger og det afgrænsede forløb. Ofte er de også i kontakt med dem mellem de ugentlige samlinger og sågar efter forløbets afslutning. Det er vigtigt at påpege, at omfanget og karakteren af

familiernes kontakt med de ansatte varierer fra gruppe til gruppe og fra familie til familie. Ikke desto mindre forekommer det at være gennemgående for alle grupperne, at de ansatte i en vis udstrækning yder en helhedsorienteret støtte til familierne, som ofte rækker ud over det, som strengt taget foregår ved samlingerne i regi af projektet.

Helhedssyn er et kernebegreb i socialt arbejde, der kan anskues som en kompetence til at tænke og arbejde helhedsorienteret og herunder undersøge virkeligheden fra forskellige perspektiver og forholde sig dynamisk, komplekst og ikke-definerende til sociale problemer og individets kompleksitet (Harder, Nissen, 2011). At arbejde helhedsorienteret handler grundlæggende om at forstå sammenhæng og kompleksitet i en udsat families liv fra flere forskellige perspektiver og ikke mindst at kunne handle i henhold til denne kompleksitet (Villumsen, 2018a). I praksis kan dette tage mange former og udtryk. Som det vil fremgå i det følgende, kan de ansattes tilgang og arbejde i høj grad beskrives som et eksempel på helhedsorienteret arbejde med fokus på at arbejde med familiernes samlede problemstillinger på baggrund af langvarige relationer og et dybdegående og erfaringsnært kendskab til deres samlede livssituation.

Den ansatte bliver en betroet sparringspartner og vejleder

For mange af de deltagende familier får de ansatte en rolle som en betroet sparringspartner, som familierne tør dele deres tanker, følelser og oplevelser med, og som en vejleder, hvis faglighed og perspektiver de efterspørger på mange forskellige områder. Flere af de interviewede familier fremhæver selv, at de mellem samlingerne ofte har haft telefonisk kontakt med den ansatte, og at det giver dem stor tryghed at vide, at den ansatte er en, de altid kan ringe til. En af de ansatte holder individuelle samtaler med hver familie om deres forventninger, ønsker og behov forud for forløbets start, og hun vurderer, at det bidrager til, at der fra start bliver skabt et fortroligt rum mellem dem, hvor familierne tør række ud efter hjælp og sparring.

De ansatte kan koordinere og hjælpe familierne med stort og småt

På flere af Kirkens Korshærs lokationer findes et lager med børnetøj, legetøj og babyudstyr, som familierne kan få udleveret, hvis de mangler det. Derudover har ansatte hjulpet familier med eksempelvis at koordinere en flytning, arrangere en ordblindetest for en forælder eller koordinere børnepasning for en enlig forælder, mens vedkommende skulle på hospitalet. Derudover er der eksempler på ansatte, der fungerer som bisiddere for forældre, og endda et eksempel på en ansat, som med økonomisk støtte fra kommunen har fået en støttefunktion for en familie. Ved nogle lokationer har de ansatte endvidere haft mulighed for at give familierne en julegave eller invitere dem med på feriekoloni. En kommunal samarbejdspartner

fremhæver, at tilbuddet og den ansatte samlet set yder et værdifuldt og helhedsorienteret bidrag til det samlede arbejde med familierne ved at kunne støtte familierne socialt og psykologisk og hjælpe dem med selv de mindste praktiske udfordringer. Hun fremhæver, at den ansattes hjælp med eksempelvis at skaffe børnetøj eller give dem en julegave er en værdifuld form for støtte, som hun ikke selv ville kunne give dem fra sin plads i sundhedsplejen.

I forbindelse med rollen som sparringspartner og vejleder ses der eksempler på, hvordan de ansatte har rådgivet forældrene om relevante tilbud ved kommunen eller øvrige NGO'er i området, som familierne kan deltage i. Støtten i denne forbindelse kan også bestå af decideret socialfaglig rådgivning om diverse kommunale støtteforanstaltninger og om de processer, som er involveret i dem, eksempelvis processer omkring pladsanvisning, familiebehandling, samvær ved anbringelser, underretninger, forældrekompetencevurderinger eller forældremyndighedssager ved Familieretshuset. I nogle tilfælde nærmer de ansatte sig en rolle, der minder om en familierådgiver, der både bistår med sparring og rådgivning om stort og småt, og som hjælper familierne med at koordinere løsningen af praktiske opgaver.

De ansatte kan give familierne noget, som kommunerne ikke kan

Flere kommunale samarbejdspartnere vurderer, at de ansattes helhedsorienterede tilgang og langvarige relationer til familierne adskiller sig fra, hvad de fra kommunalt hold kan tilbyde familierne, hvorfor det udgør et væsentligt bidrag til det samlede arbejde med familiernes trivsel. De kommunale samarbejdspartnere i case 2 fremhæver eksempelvis, at den ansatte i familiegruppen i højere grad end dem kan anlægge et helhedsorienteret blik på familiernes samlede situation, fordi den ansatte har en anden og mere fortrolig relation til familierne og herunder har et større indblik i deres samlede livssituation.

Som med andet socialt arbejde kan de ansattes arbejde først og fremmest beskrives som en relationel praksis, der involverer følelser og forskellige følelsesmæssige praksisser i forhold til at kommunikere, opbygge relationer og opnå viden om familierne (O'Connor, 2020, Nissen, 2024). I en kommunal myndighedskontekst præget af asymmetriske magtrelationer kan det dog være en kompliceret opgave for kommunale aktører at skulle opbygge tillidsfulde relationer til sårbare familier, samtidig med at de skal vurdere dem (Engen, 2023). Hvis familier eksempelvis ikke selv har bedt om hjælp eller ikke har lyst til kommunal involvering, kan relationsdannelsen blive udfordret og i nogle tilfælde udvikle sig til at være fjendtlig og præget af mistænksomhed, ængstelighed, frygt eller vrede (Engen, 2023). I den forbindelse kan de ansatte fra familiegrupperne siges at have helt andre rammer og forudsætninger for relationsdannelsen end de kommunale aktører, fordi de netop ikke har en myndighedsrolle og ikke skal vurdere familierne. Det er i denne sammenhæng vigtigt at

pointere, at de kommunale aktører, som er blevet interviewet til undersøgelsen, alle har en myndighedsudøvende rolle.

For bedst muligt at kunne hjælpe sårbare børn og familier i mistrivsel kan det endvidere være afgørende at forstå og bruge viden fra alle de arenaer, hvor de har deres hverdagsliv (Villumsen, Molbæk, 2022), og her kan de ansatte også siges at have andre forudsætninger end kommunale aktører, fordi de over tid kan opnå et mere erfaringsnært og helstøbt indblik i familiernes hverdagsliv. At arbejde med familier med komplekse problemstillinger kan også siges at kalde på en tilgang, som kan forstå og handle ud fra denne kompleksitet og ikke bare dele af den (Villumsen, 2018a), og her kan de ansatte igen siges at have andre rammer og forudsætninger end kommunale aktører, fordi de kan tilrettelægge deres daglige arbejde efter familiernes ønsker og behov og eksempelvis ikke arbejder under krav fra lovgivningen om at bruge bestemte spørgerammer eller skulle følge op på bestemte emner.

Samlet set har de ansatte nogle rammer og forudsætninger for deres arbejde, som i forhold til de adspurgte kommunale aktører giver dem bedre muligheder for at kunne opbygge tillidsfulde relationer, opnå erfaringsnær viden og arbejde helhedsorienteret med familierne.

Selvom de ansatte kan siges at have andre forudsætninger for relationsdannelsen end de kommunale aktører, kan det stadig være dilemmafyldt og kræve stor faglig viden, stærke relationelle kompetencer og kontinuerlig refleksion at varetage relationsarbejdet. De ansatte har ikke en myndighedsfunktion som de adspurgte kommunale aktører, men de har stadigvæk en underretningspligt, hvilket eksempelvis kan udfordre relationen til de forældre, som har et udtalt ønske om fortrolighed og om at være fri fra kommunen. Som beskrevet i flere cases har nogle forældres deltagelse i familiegrupperne eksempelvis været eksplicit betinget af, at det ikke var et kommunalt tilbud eller med tilstedeværelse af myndighedsudøvere. At skabe en tryg og tillidsfuld relation til familier, som ikke ønsker kontakt med kommunale støtteforanstaltninger, samtidig med at skulle varetage underretningspligten kan således være en kompleks opgave. Selvom der ikke er noget entydigt svar på, hvordan sådanne dilemmaer i relationsarbejdet kan løses, er det værd at fremhæve den ansatte fra case 2, som beskriver, hvordan hun i familiegruppen har en rolle som 'oversætter' og brobygger til de kommunale aktører, som familierne er i kontakt med. Den ansatte forklarer, at hun løbende bibringer forældrene øget forståelse af kommunale aktørers bevæggrunde og motiver, og hun rådgiver desuden om, hvilke muligheder for hjælp og støtte familierne kan få gennem kommunen. For den ansatte i casen handler relationsarbejdet med familierne ikke blot om at skabe tillid til hende selv som menneske og fagperson, men også til andre fagpersoner og ikke mindst myndighedsudøvere fra kommunen. Den ansatte agerer endvidere bisidder for flere familier i deres dialog med de kommunale aktører og myndighedsudøvere, de er i berøring med.

4.1.7 Koordination og brobygning til kommunale aktører

De ansattes helhedsorienterede tilgang kan som beskrevet ovenfor i varierende grad også omfatte en koordinerende og brobyggende rolle i relation til kommunale aktører og støtteforanstaltninger. Flere af familierne har kontakt med forskellige kommunale aktører og støtteforanstaltninger omkring deres børn, og for flere familier er relationen til kommunale aktører særdeles anstrengt og præget af mistillid. I case 2 bliver det beskrevet, hvordan en forælder fortalte om, at det ikke var alt, hun ville dele med sin forhenværende familiebehandler og rådgiver fra den kommunale børne- og familieafdeling, fordi hun var bange for, at det kunne have negativ indflydelse på hendes forældrekompetencevurdering og mulighed for at beholde sit barn. Hun følte sig konstant målt og vejet af de kommunale aktører, og en stor del af hendes motivation for at deltage i familiegruppen er, at det er et fortroligt tilbud, som ikke er kommunalt. Flere kommunale samarbejdspartnere vurderer, at familiegruppen giver et væsentligt bidrag til familierne ved at tilbyde dem et værdifuldt rum og en mulighed for socialt samvær med andre familier og herunder mulighed for samtaler om sårbare emner, uden at der er en myndighedsperson til stede, som skal vurdere dem eller træffe beslutninger om dem. De vurderer, at det ikke i samme omfang ville kunne lade sig gøre at få familierne til at føle sig trygge ved at dele deres tanker med hinanden, hvis tilbuddet havde været kommunalt.

De ansatte kan på forskellig vis varetage en koordinerende og brobyggende rolle mellem familierne og kommunale aktører. Den ansatte fra case 2 fortæller, at hun i familiegruppen generelt har en rolle som "oversætter", hvor hun løbende arbejder med at skabe forståelse hos familierne for de kommunale aktørers handlinger og bevæggrunde. Det koordinerende arbejde kan også have mere direkte karakter, hvor ansatte eksempelvis har hjulpet med at læse og forstå breve fra det offentlige, ageret bisidder til møder med kommunale aktører eller sågar varetaget støttefunktioner på vegne af kommunen. De kommunale samarbejdspartnere fra case 2 fortæller ligeledes, at den ansatte har en tættere relation til familierne, end de selv har, og herunder har et mere erfaringsnært og helhedsorienteret indblik i deres samlede situation, hvorfor hun kan udgøre en ressource som sparringspartner og brobygger i deres arbejde med familierne.

En parallel til boligsocialt arbejde

På mange måder minder de ansattes tilgang og rolle om den, som boligsociale medarbejdere har i forhold til borgere og kommunale aktører i udsatte boligområder. Begge har en helhedsorienteret tilgang, hvor der er fokus på at skabe tillidsfulde relationer, og hvor det erfaringsnære indblik i familierne understøtter brobygningen mellem familier og kommunale aktører. Christensen et al. (2022) har eksempelvis beskrevet, at en væsentlig del af boligsociale helhedsplaners arbejde består i at vejlede borgere i forhold til praktiske problemstillinger, informere om kommunale tilbud samt bygge bro til relevante dele af det kommunale system. Eftersom de boligsociale medarbejdere er tættere på borgernes hverdagsliv og er uafhængige af kommunen, har de ifølge Christensen et al. (2022) bedre muligheder end de kommunale aktører for at opbygge tillid fra borgerne, hvilket hjælper til at bygge bro og koordinere i forhold til netop kommunale aktører og støtteforanstaltninger.

I case 3 bliver det desuden beskrevet, hvordan de ansatte kan varetage opgaver af integrationsmæssig karakter, hvor de ansatte vejleder om samfundets og kommunens generelle indretning og herunder, hvad aktører fra eksempelvis en daginstitution eller et jobcenter forventer af dem, eller hvordan reglerne for opholdstilladelse og kontanthjælp er skruet sammen. Støtten kan desuden være af mere lavpraktisk karakter, eftersom forældre med anden etnisk baggrund kan have brug for hjælp til at oversætte og forstå breve fra kommunale aktører.

4.2 Strukturelle forudsætninger, muligheder og udfordringer

Der er forskel på, hvilke strukturelle forudsætninger de ansatte har for at drive hver enkelt familiegruppe, hvilket kan have betydning for såvel rekrutteringen, samlingernes format og indhold som mulighederne for efterfølgende brobygning. I det følgende afsnit beskriver vi familiegruppernes forskellige kontekstspecifikke vilkår, og hvilke muligheder og udfordringer de kan give for såvel driften af tilbuddet som dets virkning og bidrag.

4.2.1 Forudgående tilstedeværelse, kendskab og netværk

Først og fremmest er der forskel på, hvorvidt Kirkens Korshær har været etableret i områderne forud for projektets start, herunder på de ansattes lokalkendskab og netværk blandt relevante kommunale og civile samarbejdspartnere.

Ved nogle familiegrupper har Kirkens Korshær og familiearbejdet været etableret i området i mange år, og ved projektets start har nogle ansatte haft et forudgående kendskab til såvel målgruppen som etablerede samarbejdsrelationer med kommunale og øvrige civile aktører i området. I sådanne tilfælde har de ansatte haft gode forudsætninger for at opstarte og drive tilbuddet, eftersom de har kunnet profitere af det forudgående kendskab til såvel Kirkens Korshærs arbejde i området som deres eget lokalkendskab og netværk blandt borgere og kommunale og civile aktører.

På andre lokationer har Kirkens Korshær derimod ikke været til stede i området forud for projektets start, og i flere tilfælde er de ansatte endvidere blevet ansat i forbindelse med projektets start. I sådanne tilfælde har de ansatte haft relativt sværere betingelser for at opstarte og drive tilbuddet, eftersom de har skullet starte Kirkens Korshærs arbejde op i området fra bunden uden et forudgående lokalkendskab eller netværk.

Som det vil fremgå af de følgende afsnit, kan forudsætninger såsom forudgående tilstedeværelse, lokalkendskab og netværk have stor betydning for opstarten og driften af grupperne og særligt i forhold til rekrutteringen af familier.

4.2.2 Opstart, rekruttering og samarbejde

Rekrutteringen af familier til familiegrupperne har varieret på tværs af afdelinger og fra forløb til forløb. Overordnet er det lykkedes at rekruttere familier til tilbuddet, og med enkelte undtagelser er det lykkedes afdelingerne at afholde alle fire forløb om end med variation i antallet af deltagende familier. Nogle familiegrupper har dog oplevet store rekrutteringsudfordringer i opstartsfasen. I case 2 og 4 beskrives to familiegrupper, som trods opstartsvanskeligheder er lykkedes med at starte en gruppe. For enkelte afdelinger har opstartsfasen været så vanskelig, at de ikke har formået at rekruttere tilstrækkeligt med familier til at starte et forløb.

Ved opstarten af pilotforløbet trak de fleste ansatte på deres eksisterende netværk og kendskab til målgruppen, og i pilotforløbet var flere af de deltagende familier rekrutteret via Kirkens Korshærs egne tilbud. Overordnet har rekrutteringen været vellykket på de lokationer, hvor Kirkens Korshærs familiearbejde i forvejen var til stede, og hvor den ansatte havde et udbredt lokalkendskab og netværk. Omvendt har rekrutteringen oftest været udfordret på nye lokationer, i større byer med mange

tilbud eller i tilfælde, hvor gruppen ligger i en mindre by og skal dække et område præget af stor geografisk spredning mellem omkringliggende byer.

Generelt forekommer rekrutteringen i forbindelse med opstarten af tilbuddet at tage længere tid i områder, hvor Kirkens Korshærs familiearbejde ikke i forvejen var til stede. Familiegruppen fra case 2 har eksempelvis kørt med løbende optag af familier siden pilotforløbet, og det var først omkring interviewtidspunktet ca. 2 år efter opstarten, at gruppen havde nået en størrelse, hvor udskiftning og opdeling kunne komme på tale. Som den ansatte i case 2 beskriver, kan det at starte fra bunden på en ny lokation bestå af et langt, sejt træk, som kan være flere år. Som beskrevet i case 4 kan rekrutteringen også være udfordret i større byer, hvor der kan være mange eksisterende tilbud til målgruppen fra kommunen eller øvrige NGO'er. Ifølge en ansat kan rekrutteringen i sådanne tilfælde være svær, fordi tilbuddet om familiegrupper let kommer til at drukne i mængden af øvrige tilbud.

Kommunale samarbejdspartnere har stor betydning for rekrutteringen

Samlet set er rekrutteringen af familier foregået på pragmatisk vis, og på tværs af familiegrupperne er der eksempler på mange forskellige rekrutteringsveje. De ansatte har arbejdet systematisk med at udbrede kendskabet til indsatsen i lokalområderne, og ud over at anvende Kirkens Korshærs faste kommunikationskanaler har de ansatte forsøgt at etablere kontakt til relevante aktører fra kommunen og civilsamfundet, og nogle har endvidere reklameret via sociale medier og i åbne Facebookgrupper i lokalområderne.

Samarbejdsrelationer med kommunale aktører har dog gennemgående vist sig at være afgørende for den samlede rekruttering af familier til tilbuddet. Selvom samarbejdets form og karakter varierer fra gruppe til gruppe, har kommunale aktører såsom sundhedsplejersker, familiekonsulenter eller rådgivere fra kommunale børne- og familieafdelinger været værdifulde samarbejdspartnere i forhold til rekruttering. Gennem deres arbejde har disse aktører i forvejen et udbredt kendskab til familier fra målgruppen, og hvis de ansatte formår at skabe kontakt og etablere en samarbejdsrelation, kan det sikre tilbuddet en løbende rekruttering og varig basis for at starte nye grupper.

Selvom der er stort potentiale i at samarbejde med kommunale aktører, kan det være en svær opgave at skabe kontakt og etablere egentlige samarbejdsrelationer med dem. Flere steder har de ansatte oplevet udfordringer med at skabe den indledende kontakt og har herunder oplevet en vis tøven eller endda modvilje fra kommunale aktører. Ifølge flere ansatte har det indledningsvis krævet en indsats fra deres side at tydeliggøre over for de kommunale aktører, at tilbuddet om familiegrupper ikke er en konkurrent til kommunens egne tilbud, men derimod et supplement. Som beskrevet i case 4 kan det opsøgende arbejde med at etablere samarbejdsrelationer

være en tids- og ressourcekrævende opgave. Selvom det via mails, telefonopkald og møder lykkedes den ansatte at skabe kontakt til en lang række potentielle samarbejdspartnere, resulterede det ikke i konkrete henvisninger af familier til tilbuddet. Ifølge den ansatte var det først efter en periode på ca. 2 år, at de potentielle samarbejdspartnere begyndte at henvende sig til tilbuddet omkring konkrete familier. Som med opstarten på nye lokationer kan det ligeledes siges at være et langt, sejt træk at skabe virkningsfulde samarbejdsrelationer med kommunale aktører.

4.2.3 Bemanding, faciliteter og aktivitetsmuligheder

Ifølge de ansatte bør tilbuddet som minimum drives af to personer

På tværs af det samlede tilbud er der forskel på, hvor mange ansatte og frivillige der er til at drive de enkelte grupper. Som minimum drives grupperne af én ansat, men på flere lokationer er der også en fast frivillig til at understøtte driften, og på nogle få lokationer er der to ansatte til at drive familiegrupperne. De ansatte fremhæver generelt, at familiegrupperne optimalt set bør drives af minimum 2-3 personer (2 ansatte og 1 frivillig). Arbejdet med at planlægge forløbet, facilitere en fælles dialog og faglige indslag, sørge for det praktiske omkring eksempelvis morgenmad, aktiviteter og ture ud af huset og at være nærværende og tilgængelig over for hver enkelt familie kan være en krævende og svær opgave at udføre alene. Selvom det lykkedes den ansatte i case 2 at drive gruppen alene, leder hun fortsat efter en frivillig til at understøtte driften, eftersom dette ifølge hende klart ville være at foretrække.

I case 1 og 3 bliver det beskrevet, hvordan en fast frivillig kan understøtte driften ved fx at tage sig af praktiske opgaver eller have fokus på børnene, hvilket kan muliggøre, at den ansatte i højere grad kan fokusere på at facilitere den fælles dialog og de faglige indslag samt være nærværende og tilgængelig for familierne. Dette behov for ekstra bemanding nævnes desuden i forbindelse med grupper, hvor sprogbarrierer er en udfordring i gruppen, der kræver ekstra ressourcer til at oversætte og sikre forståelse blandt alle i gruppen.

Lokationerne for familiegrupperne giver forskellige driftsbetingelser

Der er stor forskel på familiegruppernes lokationer og herunder på, hvilke konkrete faciliteter og omkringliggende aktivitetsmuligheder de har. Familiegrupperne i case 1 og 3 har eksempelvis lokationer med flere rum, som bl.a. rummer tumlefaciliteter, krearum, legeområde, eget køkken og et lager med babyudstyr, børnetøj og legetøj. Lokationer som disse giver de ansatte gode muligheder for at facilitere forskellige typer aktiviteter for familier og børn på lokationen og for at hjælpe familierne med praktiske udfordringer omkring mangel på børnetøj og udstyr.

Det er ikke alle familiegrupper, som har disse driftsbetingelser, og lokationen i case 2 består fx af et kælderlokale, der er møbleret med borde og stole. Lokationer som denne egner sig primært til fælles dialog mellem forældrene og den ansatte og i ringere grad til fælles aktiviteter for forældre og børn.

Nogle familiegrupper såsom case 3 og 4 er endvidere placeret i store eller mellemstore byer, hvor tilgængelighed af øvrige tilbud og aktivitetsmuligheder samt eksterne aktører, som kan besøge gruppen, forekommer at være væsentlig større, end den er for grupper placeret i mindre byer i oplandet. I store og mellemstore byer er der eksempelvis gode forudsætninger for at kunne planlægge fælles aktiviteter og ture i eksempelvis svømmehallen, biblioteket eller legeland og for at koordinere besøg fra eksterne aktører. Andre grupper såsom case 2 er derimod placeret i mindre byer, hvor familierne kommer fra forskellige steder i det omkringliggende opland. Familiegrupper med en sådan placering kan have ringere forudsætninger for at planlægge aktiviteter og ture ud af huset, eftersom afstanden til omkringliggende tilbud og aktivitetsmuligheder kan være større, og valgmulighederne færre.

Samlet set kan familiegruppernes forskellige faciliteter og omkringliggende aktivitetsmuligheder have betydning for forløbets og samlingernes indhold og herunder for, hvilke aktiviteter der kan faciliteres, hvilke eksterne aktører der kan besøge gruppen, og hvilke ture der kan planlægges.

4.2.4 Forskellige muligheder for efterfølgende brobygning

Den efterfølgende brobygning er vigtig, men svær at facilitere

De ansatte har forskellige forudsætninger for at kunne hjælpe familierne med at finde andre tilbud eller aktiviteter, som de kan deltage i efter forløbets afslutning. Lokationen kan være afgørende for tilgængeligheden af andre relevante tilbud, og i nogle tilfælde kan brobygningen således være svær at facilitere, fordi tilbuddet om familiegrupper kan være et af de eneste tilbud i nærområdet.

Brobygningen til andre tilbud kan samlet set være en svær, skrøbelig og kompliceret øvelse, som kræver tilgængelighed af øvrige relevante tilbud, men også at familierne understøttes i at bearbejde familiegruppens afslutning og herunder åbne sig for at prøve andre tilbud. I case 1 beskrives det, hvordan en oplagt brobygningsmulighed og en stor indsats fra den ansatte ikke altid resulterer i en vellykket brobygning. Hvorvidt et tilbud er relevant for en familie, og hvad der skal til, før en familie kan se sig selv som en del af det, er komplekse spørgsmål, som kan være svære at svare på.

Ikke desto mindre er brobygningen ifølge de ansatte helt afgørende for de langsigtede perspektiver i forhold til familiernes trivsel. Familiernes ofte komplekse udfordringer har som regel været under livslang opbygning, og deres samlede problemstilling lader sig derfor næppe løse af et afgrænset forløb på et halvt år. De ansatte fremhæver, at forløbet gerne skulle bidrage til, at familierne ved afslutningen har fået bedre forudsætninger for at kunne indgå i og opsøge socialt samvær og eksempelvis føle sig klar til at deltage i øvrige tilbud eksempelvis hos kommunen, NGO'er eller i foreningslivet. Nogle familier har eksempelvis fået mod på at starte i en regulær mødregruppe, mens andre er startet på arbejde, uddannelse eller er blevet frivillige.

4.3 Opmærksomhedspunkter

Tilbuddet om familiegrupper er en fleksibel størrelse, hvis form kan betinges af en lang række faktorer. De ansattes faglighed, lokalkendskab og netværk, sammensætningen af familier og deres ønsker og behov samt strukturelle forhold omkring familiegruppens lokation, dets faciliteter og bemanding er alle faktorer, som kan have betydning for, hvordan en familiegruppes format og indhold tager form i praksis. I det følgende afsnit fremhæver vi en række opmærksomhedspunkter for det fremadrettede arbejde, som projektet løbende bør forholde sig til og reflektere over for bedst muligt at sikre tilbuddets virkning og bidrag samt de ansattes forudsætninger for at varetage opgaven. Opmærksomhedspunkterne omhandler såvel kontekstspecifikke vilkår som de generelle rammer for og tilgange til arbejdet med tilbuddet.

Driften stiller store krav til de ansattes faglighed og relationelle kompetencer

Først og fremmest er det væsentligt at påpege, at de ansatte, som driver grupperne, varetager en krævende og kompleks opgave. Det samlede arbejde med at rekruttere familier og skabe samarbejdsrelationer med kommunale aktører, skabe et trygt rum for sårbare familier og herunder facilitere en fælles dialog og faglige indslag stiller høje krav til de ansattes faglighed og relationelle kompetencer. Tilbuddets virkning og bidrag synes i høj grad at afhænge af de ansattes kompetencer, metoder og ikke mindst evne til løbende at tilpasse forløbets format og indhold til hver enkelt gruppe. Den løbende tilpasning kræver faglig viden og kontinuerlig refleksion fra de ansatte omkring såvel familiernes behov som deres egen væremåde, kommunikation og tilgang til familierne. Det forekommer derfor at være relevant for projektet fortsat at arbejde med løbende at understøtte de ansatte med faglig sparring og supervision.

Formatet kan medføre dilemmaer af værdimæssig karakter for de ansatte

Ifølge flere ansatte har projektets format bidraget til at højne fagligheden i deres arbejde og muliggjort, at de kan arbejde mere intenst med familiearbejdet, end de har kunnet førhen. Trods de positive elementer fremhæver flere ansatte dog samtidig, at forløbets format udgør en ny måde at tilgå familiearbejdet på, der kan medføre en række dilemmaer, som kan være svære at navigere i. Dilemmaerne centrerer sig om forløbets afgrænsede karakter, herunder såvel afgrænsningen af dets længde som antallet af familier, der kan deltage ad gangen.

Dilemma 1: En ansat fortæller, at hun i Kirken Korshær har været vant til at arbejde ud fra deviser om, at der skal være plads til alle, og at man ikke afviser nogen. Formatets afgrænsede karakter har dog gjort det svært for hende at leve op til deviserne, hvilket har sat hende i et dilemma. Hun fortæller:

> *Der er et dilemma i det der. Det er en del af Kirkens Korshærs DNA, at vi ikke afviser nogen, og at vi ikke siger til nogen, at de ikke må være her. Men nu er der jo grænser for, hvor mange der kan være med på én gang. Og vi har ikke andre tilbud til dem. Vi har valgt at tage nye med løbende, og det er gået ok, men det har været vanskeligt, fordi det tager tid fra de gamle familier hver gang der kommer nye. Og her mod slutningen er det synd for dem, som er ved at være afsluttede, at der kommer nye og tager deres tid. Hvad gør vi med det?*

Den ansatte havde forud for projektet drevet et åbent tilbud om en mødregruppe i Kirkens Korshær, og overgangen fra en åben til en lukket og afgrænset familiegruppe medførte et dilemma omkring løbende optag. Hvis der undervejs i et forløb kommer nye familier med et ønske om og behov for at deltage, skal de så have lov til at deltage med fare for, at det tager tid fra de tilstedeværende familiers forløb? Eller skal hun modsat devisen henvise nytilkomne til en venteliste, vel vidende at der måske ikke er andre tilbud at henvise dem til, mens de venter på, at det næste forløb starter?

På tværs af familiegrupperne har de ansatte håndteret dette dilemma forskelligt, og nogle har tilladt løbende optag, andre har oprettet ventelister, og nogle tredje har prøvet begge dele. Det forekommer at være væsentligt, at projektets ledelse i fællesskab med de ansatte italesætter tilstedeværelsen af sådanne dilemmaer og herunder afstemmer, hvilke håndteringsmuligheder der er acceptable, så det ikke bliver den enkelte ansattes opgave løbende at vurdere, hvornår og hvorvidt de bør gå på kompromis med formatets afgrænsede karakter.

Dilemma 2: I pilotforløbet oplevede flere ansatte udfordringer i forbindelse med afslutningen af familiegruppeforløbene. Nogle ansatte havde tidligere arbejdet med

åbne og uafgrænsede familietilbud, som med projektet overgik til at blive lukkede og afgrænsede tilbud, hvilket særligt medførte dilemmaer omkring forløbets afslutning. Devisen om ikke at afvise nogen kan være svær at overholde i et forløb, som er tidsligt afgrænset. En ansat beskriver her, at overgangen til en tidslig afgrænsning satte hende i en svær situation, da hun skulle viderebringe beskeden til familierne:

> *Der var et decideret sammenbrud over, at det skulle slutte. Der var folk, der udvandrede, der var gråd, der var nogle, der sagde, at de havde mistet deres relation til os, og at de følte sig smidt på gaden af os. Vi havde fire mødre, der sad og græd over, at vi skam mente det med, at tilbuddet skulle stoppe på et tidspunkt.*

Flere af de familiegrupper, som til pilotforløbet havde rekrutteret familier fra Kirkens Korshærs øvrige tilbud, oplevede udfordringer med forløbets afslutning og herunder med familier, som reagerede kraftigt følelsesmæssigt, og for hvem relationen til de ansatte havde lidt et knæk. Særligt i de tilfælde, hvor brobygningsmulighederne er få, kan afslutningen være svær at håndtere for både familier og ansatte.

Selvom dilemmaet omkring forløbets afslutning stadig er til stede, forekommer det dog over tid at fylde mindre for de ansatte. Siden pilotforløbet er det gradvist blevet en etableret kendsgerning, at familiegruppeforløbet er afgrænset, og forældrene kan i højere grad end i pilotforløbet forventes at være indstillet på dette fra start.

Ikke desto mindre ønsker størstedelen af de interviewede forældre at kunne fortsætte i deres grupper, og derfor er det forventeligt, at der fortsat vil komme reaktioner fra dem omkring forløbets afslutning. Familierne kan fortsat være kede af det, og i forhold til devisen om ikke at afvise nogen kan afslutningen også stadig være svær for de ansatte at håndtere. De sidste samlinger i et forløb kan eksempelvis bære præg af, at forældrene er klar over, at forløbet snart er slut. Ansatte beskriver, at stemningen ved de sidste samlinger kan være anspændt, og at forældrene både kan være kede af det, ytre bekymringer om tiden efter afslutningen og løbende spørge, om ikke de må fortsætte i det næste forløb. Selvom det fortsat kan være svært at sige nej til en families ønske om at fortsætte i tilbuddet, fremhæver en af de ansatte, at det omvendt ville være endnu sværere at afvise en ny families ønske om at prøve at deltage.

Giver afgrænsede forløb mening uden stabil rekruttering og brobygningsmuligheder?

I casestudierne beskrives fire forskellige familiegrupper, som alle varierer i, hvor høj grad gruppen drives efter det afgrænsede format. Selvom de fleste grupper drives efter det afgrænsede format, har grupper såsom case 2 eksempelvis kørt med løbende optag i en periode på 2 år og dette uden udskiftning blandt de deltagende

familier. Den ansatte i case 2 fremhæver, at gruppen afviger fra formatet, fordi gruppen fortsat befinder sig i en opstartsfase på en ny lokation. Lokalkendskabet er fortsat under opbygning, og ifølge den ansatte ville det ikke give mening at afgrænse gruppens forløb, eftersom der ikke ville være nogen familier til at deltage i det næste forløb. Den ansatte fra case 2 fremhæver videre, at tilbuddet er et af de eneste for målgruppen i området, og der forekommer ikke at være andre tilbud, som familierne kan henvises videre til.

En væsentlig pointe omkring hensigtsmæssigheden af forløbets format, og hvor bogstaveligt den enkelte gruppe bør efterleve det, handler således om rekruttering og brobygning. For at tilbuddet ikke bliver en engangsaffære på en lokation, synes det afgrænsede format først og fremmest at forudsætte, at der løbende kan rekrutteres tilstrækkeligt med familier fra målgruppen, til at der kan startes en ny gruppe op efter afslutningen af den forrige. Nogle af de lokationer, som til pilotforløbet rekrutterede familier gennem Kirkens Korshærs øvrige tilbud, oplevede eksempelvis udfordringer med efterfølgende at rekruttere tilstrækkeligt med familier til de nye grupper. I grupper, som er startet på nye lokationer, og som case 2 eksempelvis er placeret i en mindre by med stor geografisk spredning blandt de omkringliggende byer, kan der dog også opstå et spørgsmål om, hvorvidt det er realistisk at forvente, at der på sigt kan opbygges en løbende rekruttering af et omfang, der muliggør en implementering af det afgrænsede format. På lokationer som case 2, hvor brobygningsmulighederne også er begrænsede, kan der ligeledes opstå et spørgsmål, om det er hensigtsmæssigt at lave afgrænsede forløb, når nu tilbuddet er et af de eneste for målgruppen i området. Som beskrevet i case 2 fremhævede de kommunale samarbejdspartnere også den ansattes langvarige relationer og evne til at lave det lange, seje træk med familierne som noget af det, der gjorde tilbuddet særlig værdifuldt.

Hvorvidt alle familiegrupper bør implementere det afgrænsede format, herunder hvornår i opstartsprocessen det bør ske, og i hvilke tilfælde der eventuelt kan gives dispensation fra det, er samlet set spørgsmål, som projektet løbende bør overveje og afstemme et fælles standpunkt i forhold til, så det ikke alene bliver den enkelte ansattes ansvar at vurdere fra gang til gang.

Sprogbarrierer som udfordring og mulighed

Nogle familiegrupper har deltagende familier, hvor forældrene har en anden baggrund end dansk, og som hverken kan tale dansk eller engelsk på et niveau, hvor kommunikationen kan foregå flydende. I nogle grupper kan der således være sprogbarrierer mellem familierne og de ansatte, som udfordrer såvel dialogen og relationsdannelsen som gennemførelsen af faglige indslag. En ansat fortæller om en gruppe fra pilotforløbet, hvor dialogen var udfordret af en sproglig barriere mellem tre familier og resten af gruppen. De tre familier havde svært ved at forstå og indgå i snakken rundt om bordet, og ofte blev samtalerne fragmenterede, fordi den

ansatte eller den frivillige skulle oversætte for dem. De tre familier talte samme sprog, og den ene, som var den bedste af dem til dansk og engelsk, måtte løbende agere oversætter for de to andre. Alt i alt vurderer den ansatte, at sprogbarrieren var en udfordring for gruppen, eftersom den af og til fragmenterede dialogen og delte gruppen i to. Selvom sprogbarrieren mellem familierne udfordrede familiegruppen, gav de pågældende familier udtryk for, at det havde stor betydning for dem at være med i gruppen.

Samlet set kan tilstedeværelsen af sprogbarrierer være et forhold, som kan udfordre en familiegruppes dynamik, og som derfor kræver løbende opmærksomhed og en ekstra indsats fra ansatte og frivillige særligt i forhold til at facilitere den fælles dialog og skabe relationer mellem familierne i gruppen. I denne sammenhæng efterspørger flere ansatte en faglig opkvalificering og mere viden om kulturforståelse og interkulturel kommunikation. Flere ansatte fremhæver endvidere, at sprogbarrierer kan have forskelligt omfang, og at antallet af familier med sprogbarrierer har stor betydning for, hvor udfordrende det samlet set er for gruppen. Jo større sprogbarrieren er, og jo flere familier den omfatter, desto mere opdelt og udfordret kan gruppen blive.

Overordnet kan tilbuddet om familiegrupper i høj grad siges at være fleksibelt og muligt at tilpasse til den lokale kontekst – hvilket i nogle tilfælde indebærer at tilpasse sig familier fra målgruppen, som ikke taler dansk – og herunder udfylde en mangel på tilbud målrettet dem. I nogle områder forekommer tilbuddet i højere grad end andre tilbud i området at have kapacitet til at kunne rumme familier, som ikke taler dansk. Trods udfordringerne med sprogbarrierer kan familierne stadig opleve at få et udbytte, og kapaciteten til at rumme sprogbarriererne kan i nogle tilfælde være det, som gør, at kommunale aktører anser samarbejdet med tilbuddet som særlig værdifuldt.

Muligheder og udfordringer ved gengangere i familiegrupperne

På tværs af familiegrupperne er der flere grupper, som i varierende omfang tillader gengangere blandt de deltagende familier. I grupper med løbende optag kan gengangerne eksempelvis være familier, som kom sent ind i forløbet, eller som pga. sygdom måtte udeblive fra store dele af forløbet. Tilstedeværelse af gengangere kan potentielt rumme såvel muligheder som udfordringer for familiegruppernes dynamik, men først og fremmest rejser det et spørgsmål om, i hvilket omfang gengangere bør tillades og i så fald hvornår. Ønsket om at deltage i et ekstra forløb opstår jo først og fremmest af forældrenes egen lyst til at fortsætte i familiegruppen. Samtidig kan man argumentere, at de fleste familier givet deres sårbarhed og problemstillinger i princippet kunne have behov for og ville profitere af at fortsætte i det næste forløb. Det forekommer således at være væsentligt for projektet at overveje

og at lave fælles retningslinjer for, hvorvidt og i så fald hvornår og hvorfor nogle familier kan få opfyldt deres ønske om at fortsætte, mens andre ikke kan.

Ifølge flere ansatte kan tilstedeværelse af gengangere potentielt rumme såvel muligheder som udfordringer for gruppernes dynamik. Først og fremmest fremhæver flere ansatte, at gengangere kan bidrage til at skabe tryghed blandt familierne i gruppen. Gengangerne kan eksempelvis udnytte deres eget kendskab til forløbet og deres relation til den ansatte til at forklare nye familier omkring forløbets indhold samt berolige dem omkring den ansattes kompetencer og intentioner. En ansat vurderer eksempelvis, at hvis en ny familie bemærker, at en anden familie føler sig tryg ved at dele tanker og følelser i gruppen, vil den nye familie være mere tilbøjelig til også selv at gøre det.

Med flere ansattes ord kan gengangerne således fungere som kulturbærere, der kan bidrage til at inkludere nye familier i gruppen og herunder være rollemodeller for, hvordan dialogen og det sociale samvær kan foregå på en inkluderende måde. I tilgift kan gengangerne gennem deres rolle som kulturbærere have mulighed for selv at vokse med ansvaret og herunder få større selvtillid og selvværd samt forbedre deres forældrekompetencer og sociale færdigheder. Samlet set kan gengangere potentielt bidrage positivt til familiegruppernes dynamik på flere måder.

Omvendt kan der potentielt være udfordringer forbundet med at have gengangere i grupperne. Ved mere end en genganger er det eksempelvis vigtigt at være opmærksom på, at samtalerne i gruppen ikke bliver ekskluderende eller internt opdelt mellem gengangerne og de nye familier. Det er ligeledes vigtigt at være opmærksom på, at der ikke opstår et hierarki blandt de deltagende familier, og herunder at gengangerne ikke kommer til at fylde for meget eller i for stort et omfang indtager en vejledende rolle over for de andre familier.

5 Konklusion

Samlet set viser resultaterne af denne evaluering, at familierne, der deltager i Kirkens Korshærs familiegrupper i perioden under forløbet oplever en positiv udvikling i deres trivselsniveau og tilpashed i forældrerollen. Et mere dybdegående blik på disse udviklingsområder finder, at særligt sociale faktorer bidrager til denne udvikling, hvilket i høj grad stemmer overens med familiegruppernes omfattende fokus på det sociale samvær under forløbet. Generelt forekommer det, at det sociale samvær i gruppen og det sociale udbytte heraf er en central faktor i indsatsen, som skaber gode forudsætninger for, at familierne oplever et udbytte af deltagelsen.

Det sociale udbytte kan tage forskellige former, men kredser særligt omkring relationsdannelsen familierne imellem samt relationen til de ansatte og frivillige. For store dele af forældrene er familiegruppen et møde med ligestillede familier, hvor de kan opleve, at de ikke er alene med deres problemstillinger. Denne erfaring og oplevelsen af at kunne dele tanker og følelser med familier med lignende problemstillinger forekommer at have bidraget til, at forældrene i højere grad oplever at føle sig tæt på andre mennesker og i større grad føler sig støttet. For enkelte forældre har fællesskabet i familiegruppen desuden været et brud med ensomhed og isolation og har styrket deres socialisering og mod til at deltage i sociale aktiviteter.

Samværet i familiegrupperne bliver i høj grad faciliteret og modereret af de ansatte i Kirkens Korshær, og dermed indtager de ansatte en særlig position i det sociale fællesskab og i relationen til forældrene. Under forløbet lykkedes det i mange tilfælde de ansatte at opbygge en tillidsfuld relation til forældrene, hvor forældrene tør henvende sig i forhold til vejledning, sparring og anden hjælp. Det tillidsfulde rum i familiegrupperne er en vigtig forudsætning for forældrenes lyst til at deltage aktivt i familiegrupperne og forældrenes modtagelighed for input i forhold til forældrerollen. Denne tillid og fortrolighed, der opbygges mellem familierne og de ansatte, bidrager desuden til, at de ansatte kan bygge bro og skabe tillid til andre fagpersoner såsom psykologer, sundhedsplejen og familiekonsulenter samt andre kommunale aktører, hvilket har potentiale til at skabe udvikling for familierne fremadrettet.

De ansattes evne til at skabe et fleksibelt tilbud er et nøgleelement

Fleksibiliteten i familiegruppetilbuddet, herunder tilpasning af samlingernes længde og indhold, sikrer, at tilbuddet kan favne en kompleks målgruppe. De deltagende familier har forskellige udgangspunkter, og mange forskellige årsager danner grundlag for familiernes udfordringer og skaber derfor forskellige behov for støtte. De ansattes kompetencer, metoder og evne til løbende at tilpasse tilbuddets format

og indhold forekommer at være et centralt element i tilbuddet, der sikrer, at familierne oplever en helhedsorienteret hjælp og støtte tilpasset deres behov og ønsker.

Fleksibilitet i forhold til forløbets afgrænsning kan endvidere være nødvendig i opstarten af familiegrupper i områder, hvor rekrutteringen er svær eller langtrukken. Dette gælder særligt områder, hvor Kirkens Korshær ikke tidligere har arbejdet og derfor først skal oparbejde et lokalkendskab blandt familier og eksterne samarbejdspartnere.

Bidrager indsatsen til at opnå det overordnede formål om på sigt at forebygge mistrivsel hos børnene?

Eftersom forældrene spiller en væsentlig rolle i børnenes udvikling og trivsel, har fokusset i familiegrupperne og ligeledes i evalueringen været på forældrenes trivsel, socialisering og oplevelse af forældrerollen. En vurdering af, hvorvidt tilbuddet formår at opnå sit overordnede formål om på sigt at forebygge mistrivsel hos børnene i de udsatte familier, beror derfor på, hvorvidt forældrene gennem forløbet opnår at styrke deres forældreevner og livsmestring.

En forudsætning for, at forældrenes mestring af forældrerollen kan styrkes, er, at de oplever et tilbud om støtte og hjælp, som de ønsker at deltage aktivt i. Mange af de deltagende familier i familiegrupperne har på baggrund af tidligere erfaringer et udfordret forhold til de kommunale aktører præget af mistillid. Et centralt bidrag af Kirkens Korshærs familiegrupper er derfor, at de formår at rekruttere og fastholde familier fra en målgruppe, som fra kommunale aktørers perspektiv kan være svære at få til at deltage i tilbud.

Denne evaluering har afdækket flere forskellige former af potentielt udbytte for forældrene, som først og fremmest omhandler forøget trivsel og styrket tilpashed i forældrerollen. Derudover beskrives eksempler på øget overskud hos forældrene, større nærvær i forældrerollen, større tro på egne evner og større mod til at opsøge hjælp til oplevede udfordringer. Samlet set peger det på, at tilbuddet skaber grobund for udvikling hos forældrene. Hvorvidt den samlede virkning af tilbuddet rækker til at forebygge mistrivsel hos børnene, forekommer derimod at afhænge af forældrenes udgangspunkt – flere og mere komplekse problemstillinger stiller krav om en længerevarende støtte.

For enkelte familier har længden og intensiteten af forløbet været tilstrækkeligt, til at de efter afslutningen har genvundet en vis form for balance i hverdagen samt overskud og mod til at indgå i kommunale tilbud, opstarte i praktik, job eller lignende eller opsøge andre fællesskaber på egen hånd.

Store dele af familierne har derimod fortsat udfordringer efter forløbets afslutning: Det gennemsnitlige trivselsniveau ligger fortsat under det nationale gennemsnit, 69 % af familierne har fortsat en grad af tilpashed i forældrerollen, som ligger på et bekymrende niveau, og 25 % oplever fortsat en høj grad af ensomhed. Givet mange af forældrenes langvarige udfordringer er det heller ikke forventeligt, at disse udfordringer kan løses af familiegruppeforløbet alene. For familiernes vedkommende ønsker flere desuden, at forløbet var længere, og flere udtrykker bekymring over, hvordan de efter afslutningen skal udfylde det sociale tomrum, som familiegruppen efterlader. Med tanke på de fortsatte udfordringer og det sociale afsavn i forbindelse med afslutningen forekommer brobygning til andre tilbud at være relevant og nødvendig, hvis formålet om på sigt at forebygge mistrivsel hos børnene skal opfyldes. De ansattes evne til at bygge bro og skabe tillid til fagpersoner og andre kommunale aktører bliver i denne henseende en vigtig nøgle, som lige netop kan sikre den længerevarende støtte, der muliggør det overordnede formål.

Dokumentation

6 Oplevelser med en familiegruppe: fire cases

I det følgende kapitel beskriver vi fire eksempler på, hvordan en familiegruppe kan se ud, og hvordan både familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartnere kan opleve det at deltage i, arbejde med eller samarbejde med tilbuddet. Formålet med kapitlet er at give et erfaringsnært og nuanceret indblik i, hvad en familiegruppe kan være og herunder illustrere tilbuddets kompleksitet og den variation, der kan være tværs af familiegrupperne i forhold til målgruppen, formatet, indholdet og det oplevede udbytte og bidrag. Tilsammen udgør de fire casestudier og de følgende beskrivelser af dem selve grundlaget for den kvalitative analyse og for de kvalitative indsigter, som indgår i rapporten.

Som det er beskrevet i de forrige kapitler, er det en gennemgående pointe for familiegrupperne, at det er et fleksibelt tilbud, som de ansatte i høj grad tilpasser til den lokale kontekst og til den specifikke gruppe, de arbejder med. I det følgende kapitel vil det tydeligt fremgå, at der i praksis kan være stor forskel på familiegrupperne på tværs af lokationer og fra gruppe til gruppe. Først og fremmest har hver lokation forskellige institutionelle forudsætninger for at opstarte og drive tilbuddet, eksempelvis hvad angår de ansattes lokalkendskab, forudgående kontakt til målgruppen og samarbejde med relevante kommunale og civile aktører. Endvidere er tilbuddets målgruppe relativt bred, og fra gruppe til gruppe kan der således være stor forskel på familiernes problemstillinger, behov og motivationer for at deltage.

Hvert casestudie baserer sig på deltagerobservation og interview med familier og ansatte fra den respektive gruppe[2]. For en uddybelse af fremgangsmåden for deltagerobservation og interview, se afsnit 7.2. Beskrivelsen af hver case består af følgende elementer:

1. *Familierne:* Hvem er de deltagende familier, og hvad er deres behov, problemstillinger og motivationer for deltagelse?
2. *Rekruttering og opstart:* Hvordan foregår rekrutteringen af familier, og hvordan er opstarten af tilbuddet forløbet?
3. *Oplevelser med forløbet:* Hvordan oplever familier, ansatte og frivillige familiegruppen, og hvad tænker de om forløbets format og indhold?
4. *Roller og metoder:* Hvordan oplever ansatte og frivillige deres samarbejde, og hvad består deres respektive roller og bidrag i?

[2] For to af grupperne indgår også interview med en eller flere kommunale samarbejdspartnere, og for to cases indgår også interview med en frivillig. Se Figur 7.1 for et overblik over datamaterialet.

5. *Bidrag og udbytte:* Hvad oplever familierne at få ud af tilbuddet, og hvad vurderer ansatte, frivillige og samarbejdspartnere, at tilbuddet kan bidrage med?

6.1 Case 1 – pilotforløbet

Den første case omhandler en familiegruppe på otte familier, som kørte i 2023 i forbindelse med projektets pilotforløb. Familiegruppen blev startet i en by og på en lokation, hvor Kirkens Korshærs familietilbud havde været til stede forud for projektets start. Familiegruppen mødtes en gang om ugen i lokaler, som tilhører Kirkens Korshærs familietilbud, og familiegruppen blev drevet af en ansat med stort lokalkendskab og netværk blandt kommunale og civile aktører.

Beskrivelsen bygger på deltagerobservation fra ét besøg i familiegruppen og interview med fire deltagende familier, den ansatte, en frivillig og en kommunal samarbejdspartner[3]. Beskrivelsen bygger endvidere på et opfølgende besøg og interview med den ansatte og fire familier foretaget et år efter forløbets afslutning i forbindelse med et gensyn, hvor gruppen samledes på ny[4].

6.1.1 Familierne

Forældre med behov for vejledning til forældrerollen og støtte til livsmestring

Den ansatte og den frivillige beskriver de otte familier som værende sårbare og som havende forskellige udfordringer, der gør, at forældrene i varierende grad har brug for hjælp, støtte og vejledning i at varetage og mestre forældrerollen. Ifølge den ansatte har forældrene selv haft en svær barndom præget af eksempelvis omsorgssvigt, misbrug i hjemmet eller hyppig kontakt til kommunale aktører, og de oplever ikke at kunne hente inspiration til forældrerollen fra deres egen barndom. Flere af forældrene oplever psykiske vanskeligheder i hverdagen i relation til diagnoser med angst eller ADHD, og nogle af dem er i den forbindelse sygemeldte eller modtager førtidspension.

I nogle af familierne har den ene forælder udfordringer, der gør, at den anden forælder ofte står alene med forældreansvaret, mens andre familier er præget af, at

[3] Ved besøget, som fandt sted 4 måneder inde i gruppens forløb, var 6 af de 8 familier til stede.
[4] Ved det opfølgende besøg, som fandt sted et år efter forløbets afslutning, var 4 familier til stede.

forældrenes forhold til hinanden er ustabilt. Flere er blevet forældre i en ung alder og oplever økonomiske udfordringer med at finde penge til tøj og babyudstyr.

Forældre med et spinkelt netværk og begrænset støtte fra egen familie

Ifølge den ansatte er det kendetegnende for alle familierne, at de oplever en lav grad af hjælp og støtte fra deres egen familie og venner. Hun fremhæver, at familierne generelt er udfordrede af at have spinkle netværk med få og ofte komplicerede relationer til familie og venner. Familierne bruger meget tid i deres hjem og har begrænsede erfaringer med aktiviteter uden for hjemmet. Den ansatte fortæller, at familiegruppens ture i svømmehallen og på café var særdeles grænseoverskridende for flere af familierne, hvilket ifølge hende vidner om, hvor sårbart deres udgangspunkt for at kunne indgå i socialt samvær med andre er.

Forældrene søger støtte og socialt samvær med familier, som de kan relatere til

De interviewede familier fremhævede alle muligheden for at kunne mødes med andre familier og for at kunne få støtte og vejledning til forældrerollen som deres primære motivation for at deltage i familiegruppen. For nogle bundede det i mangel på socialt netværk i nærområdet eller i generel forstand, mens det for andre også bundede i et ønske om at mødes med andre familier med små børn, der oplevede udfordringer som dem selv. Eksempelvis havde en forælder tidligere deltaget i en ordinær mødregruppe, hvilken hun dog forlod efter kort tid, fordi hun følte sig malplaceret i den. Hun fortæller:

> *I den anden gruppe følte jeg mig malplaceret. De boede alle sammen i store huse og kørte i dyre biler, og flere af dem havde børn i forvejen. Alt spillede hjemme ved dem. Men her har vi alle sammen vores ting, og jeg skal ikke bruge energi på at holde en facade. Selvom man har en lortemorgen, kan man bare dukke op.*

Forælderen beskriver, at hun i sin forrige mødregruppe følte sig malplaceret, fordi hun følte sig alene om at opleve de udfordringer i livet og i forældreskabet, som hun gør. Hun fremhæver i citatet, at alle familierne i familiegruppen derimod har hver deres ting og oplever hver deres udfordringer, hvilket betyder, at hun ikke længere føler behov for at holde en facade eller skjule sine egne udfordringer for de andre. Samtlige familier fremhæver som denne forælder, at et vigtigt aspekt ved familiegruppen er, at de andre familier er nogle, som de kan relatere til, fordi de alle i et vist omfang oplever udfordringer i livet og i forældreskabet. To forældre påpeger, at deltagerne i gruppen er særlig gode til at hjælpe og støtte hinanden, fordi de alle oplever udfordringer, som de hver især kan relatere til.

6.1.2 Rekruttering og opstart

Stor interesse for at deltage i familiegruppen

Den ansatte beskriver, at der var stor lokal interesse for at deltage i familiegruppen og dette såvel fra målgruppen af sårbare familier som fra mere ressourcestærke familier, som lå uden for eller på kanten af tilbuddets målgruppe. Ud fra de mange henvendelser sammensatte den ansatte en gruppe af de otte familier, som hun vurderede til at have det største behov for at deltage i forløbet.

Rekruttering gennem kommunale samarbejdspartnere og egne tilbud

Den ansatte havde erfaring med socialt arbejde i området, og i forbindelse med rekrutteringen trak hun på sit netværk og kendskab til kommunale og civile aktører i området. Familierne blev rekrutteret til gruppen enten gennem en henvisning fra et kommunalt familiebehandlingstilbud målrettet sårbare gravide eller gennem Kirkens Korshærs øvrige tilbud i byen, som den ansatte i forvejen var en del af. Ud over Kirkens Korshærs eksisterende tilbud var den kommunale sundhedspleje den vigtigste samarbejdspartner med hensyn til rekruttering.

6.1.3 Oplevelser med forløbet

Stabilt fremmøde og behov for forlængede samlinger

Seks ud af de otte familier havde haft et stabilt fremmøde i gruppen. De to resterende familier havde udtrykt ønske om at deltage i gruppen, men ifølge den ansatte havde de komplekse problemstillinger af et omfang, som gjorde, at deres fremmøde var meget ustabilt. Den ansatte vurderede tidligt i forløbet, at familierne havde behov for mere tid til samlinger, og hun valgte derfor at forlænge dem med en halv time. Trods forlængelsen kom nogle familier fortsat før tid, og flere blev gradvist hængende i længere og længere tid, efter at samlingen formelt var slut.

Det var svært at få fædrene til at deltage i familiegruppen

Trods opfordringer til, at begge forældre deltog i gruppen, var det kun en af fædrene, som havde et fast fremmøde. Foruden forældrenes komplicerede relationer til hinanden skyldtes fædrenes fravær enten arbejde, svære psykiske vanskeligheder eller udfordringer med misbrug. Derfor var det primært mødrene, som deltog, og det var forskelligt, om de havde deres børn med til samlingerne eller ej. Nogle forældre havde altid deres børn med, mens andre sendte deres børn i institution for at have familiegruppen som et frirum til sig selv.

At styrke fællesskabet og fastholde familierne gennem beskeder på sociale medier

Den ansatte havde oprettet en lukket Facebookgruppe for familierne, hvor de kunne kommunikere og lave indbyrdes aftaler. Den ansatte lavede ugentlige opslag i gruppen, hvor hun opsummerede ugens samling og informerede om planen for den næste. Formålet med dette var at motivere forældrene og fastholde dem i deres fremmøde og at hjælpe dem med at opbygge et indbyrdes netværk. Over tid begyndte familierne selv at bruge Facebookgruppen til at kommunikere med hinanden og lave indbyrdes aftaler, eksempelvis om at mødes til aftensmad. Den ansatte sendte desuden sms'er til forældrene dagen før hver samling, hvor hun mindede dem om samlingen den næste dag.

Familiegruppen som ugens højdepunkt

De interviewede familier var generelt glade for at deltage i familiegruppen, og for flere af dem udgjorde familiegruppen et socialt ankerpunkt i hverdagen. Flere af dem beskriver samlingerne som ugens højdepunkt og som noget, de glædede sig til i en hverdag præget af få, hvis ikke ingen, øvrige aftaler. To forældre, som begge modtog førtidspension, fremhævede eksempelvis, at samlingerne ofte var det eneste tidspunkt i løbet af ugen, hvor de deltog i socialt samvær med andre.

Familierne fremhævede alle relationen til den ansatte, den frivillige og ikke mindst de andre familier som værende af stor betydning for deres hverdag. Selvom de første 2-3 møder var præget af nervøsitet, var familiegruppen over tid blevet et trygt, rart og hyggeligt sted for dem at være og som et sted, hvor de kunne komme og føle sig accepterede, som de var. Familierne føler sig trygge ved at dele deres oplevelser, tanker og følelser med de andre i gruppen, og for flere er gruppen og dens medlemmer nogle af de eneste, som de oplever at kunne snakke fortroligt med. Både den ansatte og familierne beskriver tonen i gruppen som åbenhjertig, bramfri og humoristisk.

Samlingernes to dele: socialt samvær og faglige input

Samlingerne er bygget op omkring to elementer: socialt samvær og faglige input. I den første halvdel af hver samling er der fokus på socialt samvær omkring en fælles morgenmad. Under morgenmaden indleder den ansatte et checkin, hvor hver familie fortæller om den forgangne uge og eventuelt deler oplevelser, tanker eller følelser, som de måtte have lyst til at dele. Det indledende checkin glider som regel over i en fælles samtale omkring bordet. Efter morgenmaden fortsætter familierne oftest med enten at have en fælles samtale ved bordet, lege med deres børn i legeområdet, holde rygepauser udenfor eller have enesamtale med den ansatte om et presserende emne.

Den anden halvdel af hver samling består af et fagligt indslag, som består af en aktivitet eller et oplæg, som vedrører forskellige aspekter ved forældreskabet. Det faglige indslag forestås ofte af en ekstern aktør, men nogle gange også af den ansatte selv. Familiegruppen har eksempelvis hørt oplæg fra sundhedsplejen, børnetandplejen og en parterapeut, og de er blevet instrueret i babymassage.

Faglige indslag giver forældrene noget, som de kan hænge deres hat på

Den ansatte og den frivillige fremhæver, at de faglige indslag er en vigtig del af forløbet, eftersom det særligt er gennem dem, at forældrene får nye forståelser og en viden, som kan klæde dem bedre på til at varetage forældrerollen. Det er eksempelvis gennem oplæggene, at forældrene får relevant viden om eksempelvis barnets basale behov og tilknytningsmønstre og herunder får redskaber til bedre at kunne forstå deres børn og ikke mindst sig selv. Den ansatte beskriver, at de faglige indslag giver forældrene et sprog for og en måde at tænke på om deres oplevelser med forældreskabet, hvilket samlet giver dem noget, de kan hænge deres hat på.

Den fælles samtale opfylder et socialt behov og er et rum for faglig udvikling

Den ansatte pointerer, at samtalerne og det sociale samvær i samlingernes første halvdel også er et vigtigt element i forløbet. Først og fremmest fordi det opfylder et socialt behov hos forældrene, men også fordi samtalerne giver den ansatte og den frivillige mulighed for løbende at tydeliggøre og anerkende forældrene for de gode ting, de gør i kontakten med deres barn. Dette foregår ofte med reference til pointerne fra faglige indslag, hvorfor der i samtalerne ofte er et tilbageløb til og en gentagelse af faglige pointer. Når den ansatte roser forældrene for deres nærvær og øjenkontakt med deres barn, foregår dette eksempelvis ofte med henvisning til et oplæg fra sundhedsplejen. Det sociale samvær i gruppen, og hvad der kunne forekomme som løs hverdagssnak, kan derved også være et rum for en løbende faglig udvikling, hvor forældrene kan få gentaget faglige pointer og styrket deres tro på egne forældrekompetencer.

6.1.4 Metoder, samarbejde og roller

En anerkendende tilgang til forældre, som har paraderne oppe

Den ansatte fortæller, at alle familierne har været i kontakt med det kommunale system og på forskellig vis har oplevet, at kommunale aktører har ytret bekymring for deres børn eller rettet kritik af deres forældrekompetencer. Nogle familier havde eksempelvis prøvet at deltage i bekymringsmøder i deres barns daginstitution, mens andre havde oplevet, at andre forældre havde lavet underretninger til kommunen om deres børn. Ifølge den ansatte betød dette, at familierne ofte havde paraderne

oppe i relation til deres børn og deres forældreskab. Forældrene kunne således være meget følsomme over for, hvad der kunne opfattes som en mulig kritik af deres forældrekompetencer, og de kunne have en tendens til at gå i forsvarsposition eller reagere afvisende, hvis nogen hentydede til, kommenterede eller irettesatte deres måde at være forældre på.

I denne forbindelse fortæller den ansatte og den frivillige om vigtigheden af at have en anerkendende tilgang til familierne. De vurderer, at denne tilgang bidrager til, at familiegruppen opleves som et trygt og inkluderende rum, hvor familierne har lyst til at være, og hvor de har mod på at sætte ord på følsomme emner og dele oplevelser og erfaringer med hinanden. At familierne i første omgang har lyst til at komme og tør være åbenhjertige over for hinanden, er ifølge den ansatte den vigtigste forudsætning for, at de kan opnå et udbytte og udvikle sig gennem forløbet.

Som et eksempel på den anerkendende tilgang kan nævnes en situation, hvor et barn igennem længere tid havde haft den samme sparkedragt på til de ugentlige samlinger. Dragten var efterhånden begyndt at sidde meget stramt på barnet, og ved en af samlingerne var barnets fødder begyndt at blive krumbøjede. Frem for åbent at irettesætte eller kritisere forældrene sagde den frivillige:

> *Jamen altså, sikke da som du vokser! Hvor er det godt! Jeg tror faktisk, jeg har en sparkedragt ovenpå, som passer til sådan en stor en som dig.*

Adspurgt om situationen fremhæver den frivillige, at hun ved at fokusere på barnets vækst prøvede at vende situationen til noget positivt frem for at indlede samlingen med at irettesætte forældrene. Sådanne irettesættelser kunne ifølge hende potentielt føre til, at forældrene fremadrettet ville blive mere tilbageholdende i samtalerne, afvisende over for råd og vejledning eller måske endda holde op med at deltage.

Den ansatte arbejder med at skabe udvikling gennem spejling af adfærd

Den ansatte fortæller, at hun som led i den anerkendende tilgang arbejder bevidst med spejling af adfærd. Ved besøget i familiegruppen blev hun eksempelvis opmærksom på en forælder, som til morgenmaden ikke var særlig nærværende eller opmærksom på sit barn og dets behov, og som ikke havde skåret maden ud for barnet. Forælderen var tilsyneladende mere optaget af den fælles samtale omkring bordet. Frem for at irettesætte forælderen for den manglende opmærksomhed på barnet rejste den ansatte sig diskret op og satte sig på hug ved siden af barnet, mens hun talte til barnet, kiggede det i øjnene og hjalp med at skære maden ud. Forælderen blev hurtigt opmærksom på, at den ansatte sad ved siden af og hjalp hendes barn, og forælderen reagerede hurtigt ved selv at tage over. Den ansatte gik derefter hen for at hente kaffe, og efter at samtalen om bordet havde fortsat i lidt tid,

og forælderen fortsat var nærværende og hjalp sit barn med spisningen, roste den ansatte forælderen og sagde:

> *Hvor er det bare godt at se, at du er så god til at kigge ham i øjnene og hjælpe ham med maden.*

Den ansatte fortæller, at forældrene generelt lægger meget mærke til, hvordan hun taler med og er sammen med deres børn, og at de ofte prøver at efterligne hendes adfærd. Når forældrene efterligner den ansattes adfærd, giver det hende en anledning til at rose forældrene for de positive ting, de gør for deres barn, eksempelvis når de er nærværende i spisesituationen. Den løbende anerkendelse medvirker ifølge den ansatte til, at forældrenes tro på egne forældrekompetencer styrkes, samtidig med at deres vidensgrundlag for at mestre forældrerollen forbedres.

Fokus på at fremme forældrenes selvrefleksion og mentaliseringsevne

Forældrene i gruppen har selv haft en svær barndom, og den ansatte fortæller, at dette i høj grad præger deres forståelse af og måde at gribe forældrerollen an på. Manglen på gode rollemodeller i deres egen barndom har ifølge den ansatte givet forældrene ringe forudsætninger for at mestre forældrerollen, fordi deres referenceramme for, hvad det vil sige at være en god forælder, er begrænset. Hun fortæller:

> *Mange af dem kan godt have en indstilling, der lyder, at de allerede gør det bedre end deres egen mor, fordi de eksempelvis ikke drikker. Det har vi kæmpe respekt for. Men vi ved jo også, at det ikke er nok. Derfor drøfter vi hele tiden det her med, hvad barnet egentlig har af behov.*

Gennem dialog arbejder den ansatte med at fremme en selvrefleksionsproces hos forældrene, hvor de i gruppen taler om og reflekterer over, hvad forældrene hver især har med sig fra deres egen barndom, og herunder forsøger at forstå, hvordan dette kan præge deres aktuelle adfærd over for deres barn. Den ansatte fortæller:

> *Flere af forældrene har det sådan, at de kan tænke, at deres barn kan være hysteriske, og at barnet gør det for at drille dem. Der tager vi hele snakken omkring, at det godt kan være, at det føles irriterende, når dit barn gør sådan og sådan, men at barnet ikke gør det for at drille dig. Det barnet gør ved dig, hvor kommer det fra? Det med hele tiden at trække tråde til egen opvækst, det er vigtigt. Hvis man vil ændre noget, skal man vide, hvorfor man vil ændre det, og hvad det giver mening at ændre.*

Den ansatte beskriver i det ovenstående citat, at det er væsentligt at fremme forældrenes forståelse af, hvad de selv er formet af, eftersom det udgør et vigtigt udgangspunkt for at kunne bibringe dem en ny forståelse ikke blot af deres egen, men

især deres børns adfærd. Den ansatte beskriver, at dette arbejde i høj grad går ud på at fremme forældrenes evne til at mentalisere, hvilket ifølge hende samlet set kan bidrage til, at deres udgangspunkt for at mestre forældrerollen kan forbedres.

En klar rollefordeling mellem ansat og frivillig

Den ansatte og den frivillige har over tid opbygget et godt samarbejde med en klar rollefordeling. Efter hver samling vender de dagens begivenheder og snakker om indbyrdes forventninger og opmærksomhedspunkter til den næste samling. Over tid har den løbende forventningsafstemning ført til en klar rollefordeling, som de ikke længere behøver at italesætte under samlingerne.

Forud for hver samling hjælper de begge til med det praktiske omkring morgenmaden. Ved samlingerne er den ansatte tovholder på at facilitere den fælles samtale og herunder være inkluderende og nærværende i den samt forestå de faglige indslag. Den frivillige har en mere fri rolle med fokus på at understøtte den ansatte. Dette foregår ved, at den frivillige som udgangspunkt deltager i den fælles samtale, men samtidig har et særligt fokus på børnene og på at træde til, hvis et barn skal have hjælp til noget eller gerne vil lege, mens barnets forældre er i gang med en vigtig samtale. Hvis en forælder ønsker at have en kort samtale med den ansatte i enrum eller ønsker at få udleveret bleer eller børnetøj fra Kirkens Korshærs lager, kan den frivillige ligeledes overtage styringen af den fælles samtale. Den ansatte fremhæver, at tilstedeværelsen af den frivillige gør det nemmere for hende at facilitere gruppens samlinger og herunder at mediere den fælles samtale og være nærværende i kontakten med både forældre og børn.

Forud for rekrutteringen til familiegruppen havde den frivillige kortvarigt været frivillig i en af Kirkens Korshærs øvrige aktiviteter. Den frivillige havde gennem sit arbejdsliv arbejdet med mennesker, og det frivillige arbejde i Kirkens Korshær blev en måde for hende at bruge tiden som pensionist på noget meningsfuldt.

6.1.5 Indsatsens bidrag og det oplevede udbytte

Forældre med mere ro og et større nærvær i kontakten med deres børn

Den ansatte og den frivillige oplevede efter 4 måneders forløb klare indikationer på udvikling blandt de deltagende familier. Familierne synes først og fremmest at have fået større ro og stabilitet i deres hverdag. Dette kom under ankomstsituationen til udtryk i, hvad forældrene selv fortalte og ikke mindst i måden, de var sammen med deres børn på under samlingerne. Den ansatte fremhæver, at forældrene over tid var blevet mere opmærksomme på deres børns behov, og de var mere nærværende, havde tættere øjenkontakt og indgik mere aktivt i lege med deres børn. I

begyndelsen omtalte flere forældre eksempelvis ofte vigtigheden af at holde fri fra deres børn, men dette var gradvist aftaget over tid. Den frivillige fremhæver desuden en observerbar udvikling ved nogle af børnene, som fra at have været relativt ukontaktbare i starten over tid var begyndt at smile, lege og være mere opsøgende på kontakt til de andre børn og voksne.

"Uden det her har vi intet"

De interviewede familier var glade for at deltage i familiegruppen, og de ville nødig være den foruden. Familierne satte stor pris på at have fået kontakt til og opbygget et netværk med de andre familier. Gennem deres Facebookgruppe havde familierne flere gange aftalt at mødes privat til eksempelvis aftensmad, hvilket de agtede at fortsætte med efter forløbets afslutning. Ikke desto mindre var familierne begyndt at spørge til og bekymre sig om, hvad der ville ske, når forløbet inden for 3 måneder ville slutte. En af familierne fortalte, at de indbyrdes aftaler via Facebook kunne være meget skrøbelige, og de bekymrede sig for, om kontakten til de andre familier ville glide ud i sandet, når det faste holdepunkt ved samlingerne udeblev. For flere af familierne var gruppen det eneste fællesskab, de følte sig som en del af, og herunder var den ugentlige samling den eneste faste aftale, de havde. På den baggrund opsummerede en af forældrene sin bekymring for, hvad der ville ske, når forløbet sluttede, ved at sige følgende: "*Uden det her har vi intet*".

Ved det opfølgende besøg et år efter forløbets afslutning beskrev flere af familierne, at familiegruppen havde fået stor betydning for dem i deres private liv. En af familierne havde inviteret de andre familier med til deres barns barnedåb, og en anden forælder, som efter forløbet havde fået sit barn anbragt, valgte de andre familier fra gruppen som de første at dele det med. For nogle var de andre familier fra gruppen på kort tid blevet deres nærmeste og eneste fortrolige netværk.

En gruppe for familier og en familie for gruppen

Familierne beskriver den ansatte og den frivillige som to reservebedstemødre, der er gode til at hjælpe med råd, vejledning og støtte. Familierne føler sig meget trygge ved at snakke med dem om de ting, der fylder i deres liv, og flere beskriver særligt den ansatte som en, der er god til at hjælpe, hvad end det handler om svære følelser eller planlægning af en barnedåb. Familierne havde mellem de ugentlige samlinger mulighed for at kontakte den ansatte, hvilket flere benyttede sig af og følte stor tryghed ved. Adspurgt om familiegruppens betydning beskrev en af forældrene, at de i gruppen var som en familie for hinanden. For nogle havde familiegruppen således fået en dobbelt betydning som en gruppe for familier og en familie for gruppen.

Kram, kaffe og praktisk hjælp

En kommunal samarbejdspartner fra et familiebehandlingsprogram fortæller, at tilbuddet om familiegrupper havde stor betydning for de familier, hun havde henvist til tilbuddet. Hun fortæller, at familierne i gruppen havde fundet et værdifuldt fællesskab med andre familier og den ansatte fra Kirkens Korshær:

> *Dem jeg henviste er så glade, og de har fundet et fællesskab med andre… Det er et sted, hvor de ved, der er åbent, og hvor de kan møde andre og få en kop kaffe og noget omsorg. Og det er jo det, de mangler, de mangler den der trygge voksne, hvor de kan komme og få et kram og en kop kaffe.*

Den kommunale samarbejdspartner fremhæver, at familiegruppen gav familierne et fællesskab og noget værdifuld omsorg fra en tryg voksen, hvilket de ifølge hende alle havde manglet. Hun fortæller videre, at tilbuddet også hjalp familierne med praktiske ting, som kommunen ikke selv ville kunne, herunder med at skaffe babyudstyr og børnetøj. Derudover havde tilbuddet givet familierne en julegave og arrangeret ture i svømmehallen og i legeland, hvilket ifølge hende tilsammen bidrog til at gøre en stor, helhedsorienteret forskel for familierne.

6.2 Case 2 – opstart i en ny satellitby

Den anden case omhandler en familiegruppe, som startede i 2023 i forbindelse med projektets pilotforløb, men som er fortsat lige siden uden udskiftning blandt de deltagende familier. Familiegruppen mødes en gang om ugen i et lejet lokale i et lokalt kulturhus. Denne familiegruppe blev startet i en by og på en lokation, hvor Kirkens Korshærs familietilbud ikke havde været til stede forud for projektets start, og hvor den ansatte ikke havde noget lokalt kendskab. Beskrivelsen bygger på deltagerobservation fra seks besøg foretaget i 2024 samt interview med den ansatte, seks familier og to kommunale samarbejdspartnere.

6.2.1 Familierne

Forældre med vanskelige opvækstvilkår og forudgående kontakt med kommunen

Den ansatte beskriver, at de deltagende forældre alle har komplekse problemstillinger, og at de herunder oplever udfordringer af social, psykisk og økonomisk karakter. Blandt de deltagende familier er der stor diversitet i forhold til alder, køn og de oplevelser, de har med sig, og alle forældrene er kendetegnet ved selv at have haft en svær barndom præget af eksempelvis omsorgssvigt, overgreb, psykisk sygdom

eller alkoholmisbrug. Familierne er endvidere kendetegnet ved at have spinkle netværk, herunder med få og ofte komplicerede relationer til deres egen familie. Den ansatte fremhæver, at selvom forældrene stadig kan have kontakt til deres mor, bedstemor eller andre familiemedlemmer, er det ofte nogle, de selv har haft en svær relation til som barn. Et andet kendetegn er, at familierne forud deltagelsen har været i kontakt med kommunale aktører omkring deres børn, hvilket for de fleste består i at have haft en kommunal familiebehandlingsindsats i hjemmet.

Forældre med et ønske om at give deres børn en bedre barndom, end de selv havde

Ifølge den ansatte ved forældrene godt, at de som forældre er nødt til at gøre noget andet, end deres egne forældre gjorde. Hun fortæller, at alle familierne er kendetegnet ved at have et stort ønske om at udvikle sig og herved at kunne give deres børn nogle bedre opvækstvilkår, end de selv havde. Den ansatte vurderer, at familierne er motiverede for at deltage, fordi de ønsker at være en del af et fællesskab, men også fordi dette fællesskab samtidig kan give dem ny viden og redskaber, som de kan bruge i forhold til deres børn.

Forældrene er motiverede for socialt samvær og sparring til forældrerollen

Familierne fremhæver selv muligheden for socialt samvær og at få sparring til forældrerollen som deres motivation for at deltage. En forælder fortæller, at hun var motiveret af muligheden for at kunne snakke med andre om de udfordringer, hun møder, da hun ellers ville gå alene derhjemme med sine tanker og følelser. En anden forælder fortæller, at han særligt blev motiveret af muligheden for at få sparring og input fra en fagperson omkring de udfordringer, han møder som enlig forælder. Han fortæller, at det dog i lige så høj grad viste sig at være samværet med de andre familier, som motiverer ham, og i den forbindelse beskriver han familiegruppen som sin "mandagsfamilie".

6.2.2 Rekruttering og opstart

En ny start og et forsøg på at lave et nærliggende tilbud for byer i oplandet

Gruppen startede i 2023 som en satellit til en større by i kommunen, hvor Kirkens Korshær havde været til stede i mange år, og hvor de havde et udbredt lokalkendskab og netværk blandt kommunale og civile aktører. Kirkens Korshær besluttede på baggrund af en dialog med den kommunale sundhedspleje at starte en gruppe op i denne mindre by. En kommunal sundhedsplejerske fortæller følgende om overvejelserne bag valget af den mindre by:

Det der er med de her områder, som ligger lidt længere væk fra de større byer, er, at selvom vi gerne vil have lighed i tilbud og sundhed, så bliver der bare forskel på, hvad der er muligt, når man bor 36 km væk fra tilbuddene. Vi ville gerne have, at de skulle ud lokalt, for der er nogle, som er udfordrede af, at de ikke kan flytte sig så meget.

Sundhedsplejersken fremhæver vigtigheden af at have mere nærliggende og lokale tilbud uden for de større byer, eftersom familier fra målgruppen, som bor i oplandet, ofte kan være udfordrede af distancen til de eksisterende tilbud i byen. Familierne kan være udfordrede af ikke at have bil og samtidig bo i områder med begrænsede muligheder for offentlig transport. Derudover kan distancen også udgøre en mental barriere for fremmøde.

Mange forskellige rekrutteringsveje og en bred målgruppe

I løbet af gruppens første år fik den ansatte rekrutteret fire familier, som alle havde et fast fremmøde. Efter 2 år havde gruppen i begyndelsen af 2025 seks familier med fast fremmøde, mens to familier havde et ustabilt fremmøde. Rekrutteringen var foregået ad forskellige veje, herunder gennem kontakt til en lokal daginstitution, den kommunale sundhedspleje, en kommunal børne- og familieafdeling samt Kirkens Korshærs øvrige tilbud i kommunen. En enkelt forælder havde desuden fået gruppen anbefalet af en veninde, som selv deltog i gruppen.

I forbindelse med rekrutteringen valgte den ansatte at lade nogle familier deltage, som umiddelbart var på kanten af målgruppebeskrivelsen. Det drejede sig om forældre, hvis børn var ældre end 3 år, og forældre, som havde fået deres børn anbragt. Den ansatte påpeger, at man som forælder stadig kan opleve udfordringer, selvom ens barn er ældre end 3 år, og at man ikke holder op med at være forælder, selvom ens barn er blevet anbragt. Derudover fremhævede hun, at de pågældende familier havde stort behov for socialt samvær og støtte.

Gruppen er fortsat i en opstartsfase på den nye lokation

Selvom rekrutteringen af seks familier på 2 år kan forekomme langsomt, vurderer den ansatte selv, at det er gået relativt hurtigt i forhold til hendes tidligere erfaringer med at starte nye steder. En opstart fra bunden kræver ifølge den ansatte altid et langt, sejt træk. Ifølge hende er tilbuddet på den nye lokation stadig i en opstartsfase, hvorfor der ikke har været udskiftning blandt familierne i gruppen. Den ansatte har tilpasset formatet på en måde, hvor der for nuværende ikke er nogen tidsmæssig afgrænsning på forløbet. Hun fremhæver, at Kirkens Korshær på den nye lokation ikke selv har noget alternativt tilbud at henvise familierne til, og at en eventuel brobygning til andre tilbud ville være svær. Dette ville formentlig kræve, at familierne tog ind til den større by, men distancen dertil har netop været en af

grundene til, at familierne ikke tidligere har benyttet sig af dem. For nu beskriver den ansatte vigtigheden af at holde fast på de familier, som længe har været en del af tilbuddet, da de ifølge hende fungerer som kulturbærere. Hun påpeger, at de erfarne familier både bidrager til at bevare gruppens dynamik, hjælper med at inkludere nye familier og udbreder lokalkendskabet til tilbuddet, hvilket understøtter rekrutteringen og fastholdelsen fremadrettet.

En omorganisering kan blive nødvendig efter tilgang til gruppen

Den ansatte vurderer dog, at gruppen snart har nået en størrelse, hvor der ikke kan deltage flere, uden at det vil gå ud over tilbuddets kvalitet. Hendes erfaring fra andre familiegrupper er, at når flere end otte familier har et fast fremmøde, kan det begynde at gå ud over gruppens dynamik og familiernes oplevelse af tryghed og nærvær. Den ansatte vurderer, at det derfor snart kan blive nødvendigt med en omorganisering af gruppen, eksempelvis ved at starte et supplerende og åbent tilbud, som familierne løbende kan sluses over i efter endt forløb.

6.2.3 Oplevelser med forløbet

Den ansatte har fokus på socialt samvær og den fælles, udviklende samtale

Den ansatte har fokus på det sociale samvær og den fælles samtale under samlingerne. Hver samling starter med en let, fælles morgenmad, og under morgenmaden indleder den ansatte et checkin, hvor hun spørger hver familie om, hvordan de har haft det siden sidst. Familierne kan have meget på hjerte, og checkin'et giver ofte anledning til samtaler, som varer samlingen ud. Den ansatte har et fagligt tema med til hver samling, men det er ikke hver gang, at gruppen når at snakke om det. Indtil for nylig har der heller ikke været børn til stede ved samlingerne, og samlingerne består mestendels af socialt samvær og samtale mellem de voksne. Gruppen tager ikke på ture og har sjældent aktiviteter på programmet eller eksterne aktører på besøg.

Ifølge den ansatte tager formatet sig sådan ud, fordi det i høj grad er det sociale samvær, familierne ønsker og har behov for. Hun fremhæver, at familiegruppen dog ikke blot går ud på hygge eller snak, eftersom den fælles samtale også tjener det formål at bibringe forældrene nye perspektiver på og viden om forældrerollen. Selvom gruppen ikke altid når at snakke om det planlagte tema, har den ansatte altid stort fokus på løbende at trække tråde til de faglige temaer, de har gennemgået. Hun påpeger, at dette bidrager til at højne dialogen og give gruppen et fælles udgangspunkt for samtalen og herunder give forældrene et sprog og en forståelsesramme for deres oplevelser.

En mulighed for at få et pusterum fra hverdagen

Forældrene har en oplevelse af, at familiegruppen er trygt rum, hvor de kan dele deres tanker og oplevelser og snakke med andre om de udfordringer i livet og forældreskabet, de møder. Flere familier oplever ikke at have andre, som de kan dele svære tanker og følelser med, og for dem er familiegruppen blevet et vigtigt holdepunkt i løbet af ugen. En forælder fortæller:

> *Jeg elsker at være hernede, og det er dejligt at være lidt social. Jeg kan mærke, hver gang jeg kommer, så er det dejligt bagefter. Man kommer hjem og er glad, og alle de ting man går og tænker over, de kommer ud af ens hoved. Ellers sidder jeg bare derhjemme og gemmer alle tanker og er i tvivl om, hvordan jeg skal tackle det hele.*

Som forælderen beskriver i citatet, er det kendetegnende for de fleste familier, at familiegruppen er et af de eneste steder, hvor de har mulighed for og føler sig trygge ved at snakke med andre om alt det, der er svært i deres liv. En anden forælder fortæller ligeledes, at familiegruppen har stor betydning for hende, eftersom det er en af de eneste faste anledninger, hun har til at komme ud af huset:

> *Man kan næsten ikke beskrive det. Jeg kommer ud og snakker med andre voksne, så jeg ikke bare går derhjemme bag fire vægge. Jeg har været sygemeldt siden 2020, så det er rart at komme ud og snakke med nogen, som måske har det lige som mig. Jeg går med depression, og jeg venter på at blive udredt for ADHD om halvandet år. Det der med at man kan komme væk hjemmefra, og væk fra de der dårlige tanker man har, at komme ud og få et pusterum fra hverdagen, det betyder alverden.*

Forælderen beskriver i citatet, at gruppen har stor betydning for hende, fordi den giver hende anledning til at være social og snakke med andre, der som hende oplever udfordringer i hverdagen. For hende udgør gruppen et pusterum fra en hverdag præget af depressive tanker og meget alenetid derhjemme.

Forældrene får en ny forståelse af sig selv og forældrerollen

Alle familierne fortæller, at de lærer meget af at deltage i gruppen. Familierne beskriver en oplevelse af at være blevet klogere på sig selv, og hvad de selv har med sig fra barndommen, men også at have fået mere viden om selve forældrerollen. En forælder fortæller:

> *Man lærer, hvordan man kommer videre fra det, man selv har med sig fra opvæksten. For det er ikke alt, man har fået med, som man har lyst til at give videre. Jeg havde ikke selv en opvækst, hvor jeg havde lyst til at gå til mine forældre, når der var noget galt. Men jeg vil gerne have, at mit eget*

barn kan komme til mig, hvis der er noget. Gruppen har givet mig meget, og jeg har fået hjælpemidler til, hvordan man kan tackle tingene på en anden måde, end de blev tacklet, da jeg selv var lille. Selvom meget af det handler om børn, så kan du jo bruge det på dig selv. Så får man sat perspektiv på, hvad det er der gør, at jeg selv har det som jeg har det, og prøver at lære at sætte ord på. Det har jeg aldrig selv gjort.

Som forælderen beskriver i det ovenstående citat, fremhæver alle familierne, at de har lært meget af at deltage i familiegruppen. Ud over at være god til at styre samtalen og sørge for, at alle bliver hørt, fremhæver alle familierne, at den ansatte besidder stor faglig viden. En vigtig pointe er, at det ikke kun er den ansatte, men også er de andre familier, som familierne oplever at lære noget af. I samtalen giver familierne ofte hinanden råd, og i den forbindelse beskriver en forælder, at det gode ved gruppen er at kunne modtage råd, men også selv at kunne give dem og efterfølgende opleve, at de havde værdi for andre.

Den ansatte yder en helhedsorienteret støtte til familierne

Den ansatte yder en helhedsorienteret støtte til familierne, som foregår til, men også mellem familiegruppens samlinger. Flere af familierne er regelmæssigt mellem samlingerne i kontakt med den ansatte, eksempelvis ved at de kan ringe for at få råd og vejledning til de udfordringer, de møder. Andre har den ansatte med som bisidder til møder med kommunale aktører, og for nogle familier varetager den ansatte bevilgede støttefunktioner på vegne af kommunen. Relationen til den ansatte har over tid fået en helt særlig betydning for flere af familierne, hvilket udgør en stor del af deres motivation for at deltage i gruppen.

6.2.4 Metoder, samarbejde og roller

Refleksion over egen opvækst kan bidrage til indsigt i, hvad der skal ændres

I den fælles samtale har den ansatte fra begyndelsen fokuseret på løbende at trække tråde til forældrenes egen opvækst. Formålet er at hjælpe forældrene med at reflektere over, hvad de selv har med sig fra barndommen, hvilket ifølge den ansatte er et godt udgangspunkt for udvikling i forældrerollen. Samtidig er snakke om forældrenes barndom en god anledning for den ansatte til at bringe faglige perspektiver ind i samtalen og herunder give forældrene inspiration til, hvordan de selv kan gribe forældreskabet anderledes an end deres forældre.

I gruppen fungerer den ansatte som mediator og brobygger

Den ansatte beskriver sin egen rolle i gruppen som en mediator og brobygger. Hun fortæller, at den fælles samtale ikke driver sig selv, og at det derfor er nødvendigt, at hun aktivt faciliterer og medierer dialogen. Først og fremmest skal hun selv udgøre et godt eksempel for familierne på, hvordan man taler sammen på en respektfuld og konstruktiv måde, og herunder spørge ind til alle og sørge for, at alle kan komme til orde. Den ansatte faciliterer og medierer samtalen gennem det, hun beskriver som en triangulering, hvor hun løbende relaterer forældrenes oplevelser til hinanden og til faglige pointer. Ved at bibringe forældrene en forståelse af, at de ikke er alene om at opleve de udfordringer, de oplever, vil de ifølge den ansatte føle sig mindre unormale og anderledes. I den forbindelse fremhæver flere forældre netop, at det efter starten i gruppen har været en lettelse for dem at opdage, at de ikke er de eneste, som oplever de udfordringer, de gør.

For at der kan opstå en udvikling i forældrerollen, er det ifølge den ansatte vigtigt at bringe faglige perspektiver ind i den fælles samtale. Nogle forældre kan eksempelvis fortælle om en dårlig oplevelse med en kommunal aktør og herunder lave en relativt ensidig fremstilling af et hændelsesforløb og bringe en unuanceret kritik af en kommunal aktør og de intentioner, forældrene antager vedkommende har. Nogle forældre kan eksempelvis fortælle om, at kommunen har igangsat en familiebehandling helt uden grund, at jobcenterrådgiveren slet ikke vil lytte til deres ønsker til praktiksteder, eller at skolen med vilje undlader at hjælpe deres barn. Den ansatte fortæller, at hun i den forbindelse har en vigtig rolle i at tilføre nuancer til fortællingerne og herunder bygge bro til de kommunale aktører ved at højne forældrenes forståelse af deres bevæggrunde. Hun fortæller:

> *På en måde ved de jo godt, at jeg aldrig kommer til at gå med til at smide skolen, familiebehandleren, eller hvem det nu kan være, under bussen. For de er jo nødt til at forstå, at i deres situation, hvis man har brug for hjælp, som mange af dem har, så skal man jo forstå, hvad kommunens bevæggrunde er. Og det er jeg hele tiden brobygger i forhold til. På en måde er jeg lidt som en tolk, der forsøger at sætte undertekster på, eller oversætte hvad det egentlig er, de vil ovre på skolen.*

Ifølge den ansatte kan familierne grundlæggende have brug for hjælp til at forstå sig selv og deres situation og ikke mindst forstå, hvad det er for bevæggrunde, som de kommunale aktører og fagpersoner, de møder, kan have. Familierne har over tid opbygget en tillidsfuld relation til den ansatte, og hun ser derfor sig selv som havende en vigtig rolle i at skabe forståelse for fagfolkenes perspektiv frem for at gå med til at "smide dem under bussen". Den ansatte er uddannet pædagog og familiebehandler, og hun beskriver, at hun i forbindelse med samtalerne i gruppen trækker meget på såvel sin faglighed som sine arbejdsmæssige og personlige erfaringer.

Hun inddrager ofte sine erfaringer med sine egne børn i samtalen, og ifølge hende har det stor betydning for, at familierne oplever hende som troværdig. Hun vurderer, at familierne lytter til hende, fordi de kan mærke, at hun også er et menneske, der selv har oplevet udfordringer.

Det er svært at rekruttere frivillige, som kan deltage om formiddagen

Den ansatte driver familiegruppen alene, og selvom Kirkens Korshær før har haft rekrutteret frivillige fra området, var det ikke lykkedes at rekruttere til familiegruppen. Den ansatte påpeger, at familiegruppen finder sted om formiddagen, og det har derfor ikke været muligt at trække på de frivillige, som de har rekrutteret til andre tilbud, fordi de fortsat er på arbejdsmarkedet og derfor ikke hver uge kan deltage 2 timer om formiddagen. Den ansatte søger fortsat efter frivillige, og hun håber snart at kunne rekruttere en, da hun førhen har haft stor glæde af at have flere hænder til at drive familiegrupper som denne.

6.2.5 Indsatsens bidrag og det oplevede udbytte

Familiegruppen som indgang til helhedsorienteret støtte

Det har været svært for både familier og kommunale samarbejdspartnere helt at adskille familiegruppens betydning fra den betydning, den ansattes øvrige arbejde med familierne har. Den ansatte beskriver sit arbejde som relations- og netværksskabende aktiviteter, der skaber ringe i vandet, og over tid er det tæt ved samtlige familier fra gruppen, hun på anden vis er i kontakt med, eksempelvis som sparringspartner, bisidder eller kommunalt finansieret støtteperson. Et centralt aspekt ved hendes helhedsorienterede tilgang er, at de familier, hun møder, over tid opbygger en fortrolig relation til hende, som rækker ud over de tilbud, de deltager i. En central pointe for den ansatte er, at familierne ikke skal blive afhængige af hende som person, men at de med hendes støtte over tid kan udvikle sig til at kunne mere på egen hånd. Hun påpeger, at det er en proces, der kan tage flere år.

Den ansatte udgør et langvarigt og fagligt stillads omkring familierne

De to kommunale samarbejdspartnere beskriver, at den ansatte og tilbuddet om familiegruppen udgør et vigtigt supplement til deres arbejde, og at det bidrager til at løfte opgaver, de ikke selv ville kunne. Først og fremmest fremhæver de, at familierne oplever ansatte som en ressourceperson, der står last og brast med dem. Hun fortæller:

> *I kommunen arbejder vi meget med afgrænsede indsatser. Så laver vi et fagligt stillads, og så virker det, og så trækker vi os igen. Mange af de her*

familier har gennem deres barndom og voksenliv oplevet, at systemet er flygtigt, og så forsvinder dem, der skal hjælpe en. Vi kommer, når der er problemer, og så går vi, når det går godt. Men her er en de kan regne med, og som bliver gennem det hele. Og det er en kæmpe fordel for familierne. Vi kan også være der, men i vores tilbud kan vi bare ikke strække os så langt.

Ifølge sundhedsplejersken kan den ansatte noget særligt med hensyn til varigheden og nærheden af den relation, hun har til familierne, hvilket adskiller sig fra, hvad hun selv kan tilbyde fra kommunalt hold. Sundhedsplejersken beskriver, at den ansatte udgør et langvarigt og "fagligt stillads", som familierne kontinuerligt kan læne sig op ad, hvilket ifølge hende er yderst værdifuldt for dem. Rådgiveren fra børne- og familieafdelingen fremhæver videre, at hun i sit arbejde møder mange familier, som på forskellig vis er i kontakt med den ansatte, der gennem sit arbejde udgør et værdifuldt supplement til kommunens arbejde.

Trofast fremmøde som indikation på udbytte

Den ansatte og de to kommunale samarbejdspartnere fremhæver, at familiernes trofasthed i fremmødet først og fremmest er en god indikation på, at de oplever et udbytte ved at deltage i gruppen. De beskriver, at det kan være svært at rekruttere og fastholde familier fra målgruppen, og at familiegruppen har formået dette, er for dem en indikation på, at de oplever et udbytte fra deres deltagelse.

Familiegruppen fungerer som en social øvebane

Alle familierne beskriver det sociale samvær, og at de lærer noget om sig selv og om forældrerollen, som deres primære udbytte fra tilbuddet. Nogle fremhæver særligt det sociale samvær og dets betydning for deres selvtillid og mentale trivsel, mens andre fremhæver de faglige input og deres betydning for relationen til deres børn eller måden, de er forældre på. Samlet set fungerer tilbuddet som en personlig øvebane for familierne, der kan arbejde med og udvikle sig på forskellige områder. En af forældrene beskriver eksempelvis, at hun har oplevet en stor personlig og social udvikling, siden hun startede i gruppen. Hun fortæller:

I starten var jeg ikke så god til at være social, og der ville jeg ikke kunne sidde sådan her og være med i et interview. Det kan jeg nu. Det er dejligt, og det er noget, jeg har arbejdet rigtig meget på. Gruppen hjælper mig med at blive mere social, og jeg får mere selvtillid.

Forælderen fremhæver, at gruppen har givet hende mere selvtillid og hjulpet hende med at udvikle sig socialt. Siden starten i gruppen er hun begyndt i praktik i en lokal dagligvarebutik, og den ansatte fortæller, at forælderens rådgiver fra jobcenteret

også har kommenteret forælderens store personlige udvikling, som nu har ført til, at hun for første gang i lang tid er begyndt i virksomhedspraktik igen.

Den ansatte spejler værdifulde perspektiver ind i gruppen

De kommunale samarbejdspartnere beskriver, at familiegruppen kan noget værdifuldt ved, at de deltagende familier kan møde og spejle sig i andre familier, samtidig med at der er en fagperson til stede i gruppen, som kan spejle nogle faglige perspektiver ind i gruppen. Rådgiveren fra børne- og familieafdelingen fortæller:

> *Det er rart at kunne komme ud og møde andre ligestillede, så man ikke føler man er den eneste i verden, der sidder med en eller anden problemstilling. Men samtidig er det fint, at der er en professionel, som kan spejle noget ind i gruppen, som de alle har brug for. For hvis alle er meget udsatte, så kan det hurtigt blive sådan, hele verden ser ud. Så en der kan spejle noget normalt eller noget almindelighed ind og komme med nogle faglige perspektiver, som måske kan flytte noget. De oplever, at der er en, som tager en forældrerolle og yder stor omsorg for dem.*

Rådgiveren beskriver, at det er vigtigt, at der er en professionel til stede i familiegruppen, som kan spejle faglige perspektiver og almindelighed ind i gruppen. Rådgiveren beskriver videre, at den ansatte i den forbindelse påtager sig en forældrerolle for familierne i gruppen, hvor hun yder omsorg for dem og bliver en fortrolig person, hvis råd de efterspørger og værdsætter højt. Sundhedsplejersken fremhæver, at selvom det kan være svært at svare kategorisk på, om familiegruppen rykker på noget ved familierne, er hun af den overbevisning, at den hjælper familierne gennem den ansattes faglige input, og at familierne oplever at have en ressourceperson, der ikke forsvinder.

Det er vigtigt for familiegruppens dynamik, at tilbuddet ikke er kommunalt

Ifølge de kommunale samarbejdspartnere er familiegruppen vigtig for de deltagende familier, fordi den udgør et rum, hvor de kan få hjælp og sparring uden om kommunen. Flere af familierne har på godt og ondt gennem deres liv haft tæt kontakt til kommunale aktører, eksempelvis omkring deres børn, og derfor er det vigtigt for familierne at opleve at have et støttende netværk, de kan tale med, som ligger uden om kommunen. Den ansatte fremhæver ligeledes, at det har stor betydning for familiegruppens dynamik, at hun ikke er kommunalt ansat, da det i så fald ikke var sikkert, at forældrene ville have følt sig trygge ved at dele deres tanker og følelser med gruppen, særligt omkring emner af følsom karakter. Denne vurdering bakkes op af flere forældre, som ligeledes fremhæver, at det var vigtigt for dem, at tilbuddet ikke var kommunalt. En forælder fortæller eksempelvis, at hun ved en tidligere familiebehandlingsindsats ikke følte sig tryg ved at dele alt med familiebe-

handleren, fordi hun var bange for, at det kunne få negativ indflydelse på vurderingen af hendes forældrekompetencer.

En gruppe for alle, som oplever ikke at passe ind i en almindelig mødregruppe?

En af de kommunale samarbejdspartnere fortæller, at et af hendes formål med at henvise familier til gruppen er, at de kan møde andre familier, som de i en vis udstrækning kan relatere til, identificere sig med og spejle sig i. Hun fremhæver, at den aktuelle familiegruppe rummer meget sårbare familier med komplekse problemstillinger, og hun kan have svært ved at vurdere, hvem der ville passe ind i den. Tilbuddets målgruppe af sårbare forældre udgør et bredt spektrum, og den kommunale samarbejdspartner beskriver, at hun har kontakt til familier, der udgør, hvad hun betegner som en mellemting mellem den aktuelle familiegruppe og en almindelig mødregruppe. Ifølge hende kan der være langt mellem forstadstabernaklet i en almindelig mødregruppe og de historier om omsorgssvigt og anbringelser, der er i den aktuelle familiegruppe. Hun fortæller, at det derfor er svært for hende at vide, hvad hun skal gøre med familier, som hører til i mellemgruppen:

> *Den gruppe, der er i tilbuddet lige nu, de er meget udsatte. Min forforståelse af, hvem der kan høre til i den her gruppe, det er jo ikke sikkert, at det er den opfattelse, familierne selv har. Så det kan være skide svært for mig at italesætte for dem, at vi har andre grupper for sådan nogle som, ja, altså der får man uld i mund, for er det mig, der skal bestemme, om de er sårbare eller udsatte? Jeg kan have lidt svært ved at få de her forældre med, som måske er en mellemting. Det er forældre, som måske ikke er helt klar på Kähler-vaser og forstadstabernakel, men som heller ikke har fået anbragt deres børn. Det er altså et bredt spektrum. Det med at skulle finde noget til sådan en mellemgruppe derimellem, det synes jeg er svært. Det bliver lidt polerne, man har repræsenteret. Hvis vi satte en almindelig mor eller far ind i den her familiegruppe, så ville de uden tvivl synes det var voldsomt at sidde og høre på de historier her.*

Den kommunale samarbejdspartner har således svært ved at vurdere, om den aktuelle familiegruppe også er et relevant alternativ for familier, som også er sårbare, men som måske ikke har problemstillinger af samme omfang og karakter som dem i familiegruppen. Ifølge hende er en af pointerne med tilbuddet, at de deltagende forældre i en vis grad kan spejle sig i hinanden, og målgruppens bredde taget i betragtning kan det ifølge hende potentielt blive relevant at lave flere eller forskellige grupper. Den kommunale samarbejdspartner peger her på et centralt spørgsmål om forholdet mellem målgruppens bredde og betydningen af den indbyrdes identifikation i gruppen, der vedrører tilbuddet som helhed.

6.3 Case 3 – rekruttering via lokalt kendskab

Den tredje case omhandler en familiegruppe, som kørte i 2024 i forbindelse med projektets fase 2. Familiegruppen mødtes en gang om ugen i lokaler, som tilhører Kirkens Korshærs familietilbud. Familiegruppen blev startet i en by og på en lokation, hvor Kirkens Korshær havde været til stede forud for projektets start, og den ansatte havde et lokalt kendskab samt et stort netværk blandt kommunale og civile aktører.

Beskrivelsen bygger på deltagerobservation fra fem samlinger i 2024 og interview med fem familier, den ansatte, en frivillig og en samarbejdspartner fra den kommunale sundhedspleje.

6.3.1 Familierne

Forældre, som er usikre på forældrerollen

Den ansatte har faciliteret flere forløb siden projektets start. Som ved de forrige forløb består familiegruppen af sårbare familier, som har forskellige udfordringer inde på livet. Den ansatte fremhæver, at udfordringer med spinkle netværk og ensomhed ofte går igen ligesom usikkerhed på forældrerollen, psykiske udfordringer og oplevelser med omsorgssvigt i egen barndom. Komplicerede og konfliktfyldte relationer til egne forældre og familier kendetegner også flere af de deltagende familier. Den ansatte fremhæver, at familierne på den baggrund oplever, at mange aspekter ved forældrerollen og forældreskabet er svære og derfor er noget, de har brug for støtte og guidning til at mestre.

Forældrene deltager for socialt samvær, aktiviteter og vejledning

Ifølge den ansatte bestod forældrenes motivation ved rekrutteringen særligt af et ønske om at være mere sociale og møde andre familier med børn og herunder bryde den barselsboble eller følelse af ensomhed og isolation, som flere af forældrene oplever at være i. Hun fremhæver dog, at det over tid i lige så høj grad blev de faglige indslag og aktiviteter i gruppen, som familierne var motiverede for.

Samme udlægning går igen i familiernes fortællinger. Flere af forældrene er tilflyttere, og de havde derfor ikke opbygget et netværk eller en vennekreds i byen. En forælder havde oplevet udfordringer med at være social pga. social angst, mens en anden forælder for nylig var flyttet til byen fra et krisecenter. Familiegruppen var for dem alle en anledning til at indgå i socialt samvær med andre familier. Forældrene fremhæver dog, at muligheden for at få sparring og støtte fra den ansatte og at deltage i aktiviteter med deres børn og få ny viden om forældreskab, parforhold og

sundhed også har vist sig at være en stor del af deres motivation for at deltage i gruppen. Flere af forældrene i gruppen har anden etnisk baggrund end dansk, og deres motivation består også af et ønske om at blive bedre til dansk.

6.3.2 Rekruttering og opstart

Mange interesserede familier og en problemfri rekruttering

Den ansatte fortæller, at rekrutteringen har forløbet problemfrit siden projektets start. Indtil nu har der som minimum deltaget otte familier i hvert forløb, og ved flere forløb har hun måttet oprette en venteliste. Den ansatte har lavet opslag på sociale medier og kontaktet civile og kommunale aktører i byen, hvoraf den kommunale sundhedspleje har været den nærmeste samarbejdspartner. Den ansatte fremhæver dog, at overleveringer forældre imellem også har været en værdifuld rekrutteringsvej for tilbuddet. Som eksempel nævner hun tre familier i den seneste gruppe, som alle er startet på baggrund af en henvisning fra den samme forælder.

Det er svært at bede familier om at vente, men alle kan ikke være med på samme tid

Ifølge den ansatte har den største udfordring i forbindelse med rekrutteringen været, at hun har måttet sige nej til interesserede familier og henvise dem til en venteliste. I det første forløb, hvor der deltog ti familier med fremmøde af både forældre og børn, var det ifølge den ansatte svært at skabe nærvær og facilitere en fælles dialog og finde tid til enesamtaler med alle de forældre, som havde behov for det. Til tider kunne det være overvældende for familierne og hende selv at være i, og hun beskriver, hvorledes børn og voksne nærmest "hang i skørterne" på hende. I forbindelse med det første forløb blev hun opmærksom på vigtigheden af ikke at tage for mange med ad gangen, og ifølge hende er otte familier grænsen for, hvor mange hun meningsfuldt kan have med i et forløb ad gangen.

Generelt er der et stabilt fremmøde målgruppen taget i betragtning

Den ansatte fortæller, at målgruppen af sårbare familier med små børn ofte kan have et ustabilt fremmøde af forskellige årsager, hvoraf sygdom, manglende overskud og psykiske vanskeligheder er blandt de typiske. Ifølge den ansatte var fremmødet ved den fulgte gruppe dog væsentlig mere ustabilt end ved alle de forrige grupper. Hun vurderer, at det til dels skyldes forhold, som vedrører de enkelte familier og deres respektive problemstillinger. Hun påpeger samtidig, at et ustabilt fremmøde gør det svært at skabe en fællesskabsfølelse blandt forældrene, og hun vurderer, at manglen herpå over tid også har påvirket fremmødet negativt.

6.3.3 Oplevelser med forløbet

Sprogbarrierer og ustabilt fremmøde påvirker den fælles samtale og gruppedynamik

I den fulgte gruppe var der en sprogbarriere mellem flere af familierne, hvilket udfordrede gruppedynamikken og muligheden for at have en fælles samtale i gruppen. Varierende dansk- og engelskkundskaber blandt de deltagende familier medvirkede til, at gruppen manglede et fælles sprog at kommunikere på, og samtalerne var derfor ofte korte og fragmenterede. I en familie var barnet og begge forældre endvidere døve, og de havde en tegnsprogstolk med til hver samling, hvilket fragmenterede samtalen yderligere. Samtidig var flere af forældrene introverte eller havde social angst og nogle i et sådant omfang, at de kunne have svært ved at sige deres eget navn højt for de andre i gruppen. Trods ihærdige forsøg fra den ansatte var det generelt svært at få startet en fælles samtale i gruppen. Den ansatte spurgte ivrigt ind til forældrene og forsøgte at relatere deres oplevelser til hinanden, men samtalerne blev sjældent flydende, og de tog ofte form af en enesamtale mellem den ansatte og en enkelt forælder eller familie på skift.

Den ansatte vurderer, at den fælles samtale endvidere var udfordret af, at flere familier havde et ustabilt fremmøde. Det var sjældent, at gruppen var fuldtallig, og hun beskriver, at der selv langt inde i forløbet kunne være familier i gruppen, som ikke havde mødt hinanden før. Familierne havde på den måde ringe forudsætninger for at lære hinanden at kende indbyrdes. Ifølge den ansatte havde det ustabile fremmøde og det begrænsede indbyrdes kendskab mellem forældrene negativ indflydelse på gruppens dynamik, fordi det udfordrede den fælles samtale, som i forvejen var relativt skrøbelig grundet multiple sprogbarrierer.

Forældrene havde fokus på at lege med børnene og få rådgivning fra den ansatte

Den første halvdel af hver samling af bestod som udgangspunkt af socialt samvær, mens den anden halvdel bestod af en aktivitet eller et fagligt indslag forestået enten af den ansatte selv eller af en ekstern aktør. Hver samling startede med samvær og samtale omkring en fælles frokost, hvor den ansatte præsenterede dagens program og spurgte familierne om, hvordan det gik. Ved denne del af samlingerne opstod der sjældent en fælles samtale af den karakter og det omfang, som den ansatte havde forventet og tillige havde oplevet i forrige forløb. Den ansatte fortæller, at familierne i andre grupper kunne have så meget på hjerte, at de ofte blev hængende i lang tid efter samlingernes formelle afslutning kl. 12. I denne gruppe forholdt det sig anderledes, og den fælles samtale var tværtimod haltende og træg og primært drevet af den ansatte selv.

De fleste familier havde børn under 1 år, og forældrenes opmærksomhed var primært rettet mod deres børn og eksempelvis på at hjælpe dem i spisesituationen eller lege med dem i et legeområde på gulvet eller i et tilstødende tumlerum. Ud over at være sammen med deres børn opsøgte forældrene ofte den ansatte eller den frivillige med henblik på rådgivning og vejledning, og flere efterspurgte fortrolige samtaler med den ansatte i enrum.

Frem for den fælles samtale havde forældrene tilsyneladende i stedet fokus på at lege med deres børn og på at spørge den ansatte og den frivillige til råds. En forælder fortæller eksempelvis, at hun som tilflytter havde meldt sig til gruppen for det sociale samværs skyld, men at det over tid viste sig snarere at være de faglige input og sparringen fra den ansatte, som motiverede hende for at komme:

> *Nu er jeg meget ældre end de andre, og det er nogle søde piger og nogle søde børn, men jeg tror mere, jeg er her for at få input* [fra den ansatte]. *Jeg har været glad for at komme her, og jeg tror bare, det der med at komme ud og få et råd eller to, det er derfor, jeg kommer her.*

Generelt fremhæver forældrene, at både den ansatte og den frivillige har en faglig viden om og erfaring med børn, og de sætter stor pris på at kunne spørge dem til råds om de udfordringer i livet og forældreskabet, de møder.

Rådgivning, faglige input og aktiviteter får stor betydning, når fællesskabet halter

Selvom fællesskabsfølelsen og den fælles samtale var udfordret af sprogbarrierer og et ustabilt fremmøde, var der andre elementer ved tilbuddet, som kunne motivere familierne til at komme, og selvom de sociale aspekter af familiegruppen ikke levede op til familiernes indledende forventninger, fremhævede de muligheden for rådgivning, faglige input og aktiviteter med deres børn som deres motivation ved og udbytte fra gruppen. Over tid blev det ligeledes den ansattes vurdering, at det frem for en fælles samtale snarere var de individuelle samtaler, faglige indslag og aktiviteter, hun skulle bruge tid og energi på.

Familierne vurderer ligeledes, at det ville have været for ensformigt og endsige kedeligt, hvis der kun havde været socialt samvær på programmet, og de var glade for, at den ansatte havde planlagt aktiviteter eller faglige indslag til hver samling. Når familierne skal beskrive deres oplevelser med forløbet, er det også aktiviteterne, de faglige indslag og den personlige rådgivning fra den ansatte, de fremhæver. En forælder fortæller:

> *Jeg synes det [familiegruppen] er hyggeligt og gavnligt. Det er hyggeligt at lave hånd- og fodaftryk af ungerne, og for eksempel det der med massage,*

det nyder min datter stadig godt af hver aften. Det har hjulpet os rigtig meget, at vi kommer og laver og lærer nye ting hver gang, også til børnene.

Andre familier beskriver ligesom forælderen i citatet, at det gode ved gruppen er at både børn og voksne kan prøve og lære nye ting. Flere nævner eksempelvis aktiviteter såsom babymassage og babysalmesang som noget, der har givet dem inspiration til aktiviteter, de selv kan lave derhjemme med deres børn. Derudover fremhæver flere et oplæg fra en sexolog om parforhold og kærlighedssprog og et oplæg fra den ansatte om søvnrutiner som særlig indsigtsfulde og gavnlige.

Den ansatte giver familierne tryghed og støtte – også mellem samlingerne

Flere forældre beskriver, at de føler sig trygge ved den ansatte, som er en stor støtte og en person, de kan spørge til råds mellem samlingerne. Den ansatte beskrives som nærværende og som en, der er god at tale med. En forælder fortæller:

Hvis man har noget på hjerte, og man ikke kan fortælle det til nogen, så kan hun [den ansatte] høre på os og give gode råd, og det er fantastisk.

Som denne forælder oplever flere, at der ikke er andre i deres netværk, de kan tale fortroligt med, eller som kan hjælpe dem på samme måde, som den ansatte kan. Flere har opbygget en fortrolig og tillidsfuld relation til den ansatte, hvilket har stor betydning for deres oplevelse med og motivation for at deltage i gruppen. En forælder, som var udfordret af social angst, beskriver, at den ansattes tilstedeværelse bidrog til, at hun overhovedet kunne gennemføre forløbet:

Hun er satme sød. Hun er fantastisk. Det er rart, at hun skriver inden hver gang og spørger, om man kommer. Jeg har brugt meget energi, det har jeg, men det har været en succesoplevelse, også fordi hun vidste, hvordan jeg havde det, og vi havde en aftale om, at hvis jeg fik det svært, så skulle jeg bare sige til.

Forælderen gennemførte forløbet, og hun tilskriver den ansatte en del af æren for, at hendes deltagelse blev en succesoplevelse. Forælderen var gennem forløbet blevet bedre til at håndtere sin angst, og hun fremhævede selve sin deltagelse i interviewet som et eksempel på sin udvikling.

Usikre forældre, som har behov for vejledning til stort og småt

Den ansatte beskriver, at de deltagende forældre føler sig usikre på forældrerollen, og flere af dem har ikke nogen i deres netværk, de kan spørge til råds om det. Hun fortæller, at forældrene derfor ofte er meget opmærksomme på, hvordan både hun

og den frivillige taler med og er sammen med deres børn. Den ansatte og den frivillige har derfor fokus på konkret at vise forældrene, hvordan de kan tale med og være sammen med deres børn på en god måde, hvilket eksempelvis foregår under spisesituationen eller i forbindelse med leg. Til samlingerne bruger de meget tid på at vejlede og rådgive forældrene mundtligt om alle tænkelige facetter af forældrerollen. Forældrene er selv meget spørgelystne, og den ansatte svarer derfor ofte på spørgsmål om eksempelvis søvnmønstre og babyudstyr, eller hvornår man bør stoppe med at amme. Den ansatte og den frivillige indleder også selv samtaler med forældrene, hvor de eksempelvis nævner vigtigheden af øjenkontakt og nærvær i spisesituationen eller helt konkret viser dem, hvordan de bør holde på et spædbarn.

Som eksempel kan nævnes et par samlinger i vintermånederne, hvor den ansatte blev opmærksom på, at en forælder havde givet sit barn sparsomt med tøj på. Den ansatte spurgte forælderen ind til barnets påklædning, hvorefter det kom frem, at forælderen i en anden sammenhæng havde hørt, at spædbørn kunne dø af at have det for varmt, hvorfor hun selv i de kolde vintermåneder havde givet sit barn sparsomt med tøj på. Den ansatte forklarede forælderen om temperaturregulering og relevant påklædning, og herefter blev forælderen mere rolig og fremadrettet foretog mere hensigtsmæssige valg af påklædning til sit barn. Ifølge den ansatte er denne forælder et godt eksempel på målgruppen af ofte unge og usikre forældre, som ikke har nogen i deres familie eller netværk at sparre med, og som derfor har stort behov for vejledning om forældreskabets mange facetter.

Forældrene ønsker sig, at forløbet var længere

Alle familierne har været glade for at deltage i forløbet, og med undtagelse af én familie ønsker de sig, at forløbet var længere. Én familie vurderer, at forløbet havde en passende længde, mens de øvrige ønsker sig, at forløbet var længere hvis ikke varigt. En forælder fortæller:

> *Jeg er ikke glad for at det slutter. Efter sommerferien kan jeg ikke komme her, for så kommer der en ny [gruppe]. Men jeg er glad for at komme her, og hvis jeg ikke kommer her, så har jeg slet ikke noget, ingenting. Det måtte gerne blive ved.*

Forælderen beskriver, at familiegruppen er et af de eneste steder, hun kan være social, og at det for nuværende er den eneste faste aftale, hun har. Hun ønsker sig, at forløbet kunne vare ved i lang tid, fordi hun ikke har noget alternativ til at udfylde det sociale tomrum, som familiegruppen kommer til at efterlade hos hende. Andre forældre ønsker sig, at forløbet varede i 9 måneder, så det ville vare lige så længe som deres barsel, mens en tredje forælder ønsker sig, at der løbende blev dannet nye grupper, som man kunne sluses videre i, indtil man ikke længere havde behov for at være med.

Familierne har forskellige behov og ønsker til formatets indretning

Familierne er i høj grad tilfredse med familiegruppen, men ud over længden på forløbet er der også andre elementer ved formatet, som de ville ændre på, hvis det stod til dem. Familierne har forskellige ønsker, og de er langtfra enige om, hvordan tilbuddet ideelt burde indrettes. Familiernes divergerende ønsker illustrerer målgruppens bredde og kompleksiteten i deres forskellige livssituationer og de behov, de hver især ønsker, at tilbuddet skal tilgodese.

Nogle familier ønsker sig eksempelvis, at de ugentlige samlinger varede væsentlig længere tid, mens andre vurderer, at de helst ikke skulle blive længere. Nogle familier ønsker sig, at samlingerne fandt sted om eftermiddagen, eftersom det ville gøre det muligt for dem at deltage efter endt barsel, når de var startet på uddannelse eller job. Andre ønsker sig, at samlingerne fandt sted i weekenden, eftersom det ville være rart med en fast, social aftale i weekenden, mens andre omvendt fortæller, at det netop er rart, at samlingerne finder sted om formiddagen i løbet af ugen.

Flere af familierne ønsker sig videre, at tilbuddet i højere grad matchede familier efter børnenes alder. En familie fortæller eksempelvis, at de bl.a. var motiverede for at deltage i gruppen ud fra et ønske om, at deres barn på 2 år kunne møde andre børn på samme alder. De andre børn i familiegruppen var allesammen under 1 år, og familien vurderede derfor, at det alligevel ikke var relevant for deres barn at deltage. Selvom de også var motiverede for at deltage i gruppen af andre grunde, herunder for at få rådgivning, faglige input og bryde med deres sociale angst, var de ærgerlige over, at deres barn ikke kunne møde andre jævnaldrende børn i gruppen.

6.3.4 Metoder, samarbejde og roller

Den ansatte som faglig autoritet og fortrolig samtalepartner

Den ansatte beskriver, at hendes rolle overordnet er at facilitere forløbet og skabe en struktur for, hvordan det forløber. Til hver samling har hun en vigtig rolle i at sørge for, at familiegruppen er et trygt og inkluderende rum for familierne at være i, hvilket handler om at være opmærksom på at være nærværende og spørge ind til alle, men også på at mediere dialogen og sørge for, at forældrene føler sig accepterede og anerkendt for dem, de er. Ifølge den ansatte er dette en vigtig forudsætning for, at forældrene kan få udbytte af tilbuddet. Hvis ikke de føler sig trygge og accepterede, ville de enten holde op med at komme eller blive tilbageholdende med at dele deres tanker og følelser eller med at spørge om råd.

Den ansatte fortæller, at den aktuelle gruppe er meget åbenhjertig, spørgelysten og ivrig efter at få råd og vejledning fra hende. Det foregår såvel til samlingerne som mellem dem, og hun fortæller, at hun på en måde er blevet en form for autoritet for

forældrene og en, som de aktivt opsøger, når de har behov for hjælp til forskellige problemstillinger. Hun fortæller:

> *Nogle gange er jeg oplægsholderen, fordi jeg har den faglige baggrund og viden, jeg har om nogle emner. De kommer jo meget for sparring og vejledning, og jeg er da autoriteten på en eller anden måde. De bruger mig meget uden for gruppen, og de ringer og skriver og kommer forbi til sparring. En af dem mødtes med mig her den anden dag, fordi hun døjer rigtig meget med søvn, og så mødtes vi en hel time og snakkede om det, og jeg gav hende nogle råd. Hun er efterfølgende kommet og har sagt, at det virkede rigtig godt.*

Den ansatte beskriver, at hun er blevet en faglig autoritet og en fortrolig samtalepartner, som familierne aktivt opsøger mellem de ugentlige samlinger for at få råd og vejledning til de forskellige udfordringer, de møder. For flere af familierne er hun den eneste i deres netværk, som de føler sig trygge ved at spørge til råds.

Et godt samarbejde med en fast frivillig

Den ansatte driver familiegrupperne med en fast frivillig, der har været med siden projektets start. Den frivillige er pensionist og havde forud for projektet erfaring med målgruppen fra sit arbejdsliv som pædagog og fra sit mangeårige virke som frivillig i andre tilbud for børn og familier. Hun havde altid forestillet sig, at hun i sin tilværelse som pensionist fortsat på frivillig basis ville arbejde med udsatte børnefamilier, og forud for familiegruppen havde hun været frivillig i andre tilbud i Kirkens Korshær i området. Over tid har den ansatte og den frivillige opbygget et godt samarbejde, og de har begge en oplevelse af at have klare forventninger til hinanden, som de ikke behøver at italesætte under samlingerne. Den ansatte har fokus på rådgivning, faglige input og nærvær, og hun prøver løbende at facilitere en fælles dialog i gruppen. Den frivillige hjælper til med praktiske ting såsom at rydde bordet efter frokosten, og derudover har hun fokus på børnene og på eksempelvis at lege med dem eller holde dem, når en forælder har brug for en samtale med den ansatte i enrum. Den ansatte fortæller om den frivilliges tilstedeværelse:

> *Det er rigtig rart, at hun er her til at hjælpe med det praktiske, og til at stille maden på bordet og se, hvor der er brug for en hånd eller for at holde en baby og gøre sådan, at jeg kan gå ind og tage en én-til-én samtale med nogle. Hun er uddannet pædagog og har erfaring fra vuggestue og børnehave, og hun ved, hvornår hun skal træde til.*

Den ansatte fremhæver, at det har været vigtigt for hende at have en frivillig at drive grupperne sammen med, eftersom den frivilliges tilstedeværelse og bidrag

muliggør, at hun selv i højere grad kan fokusere på sine kerneopgaver, herunder at være nærværende og rådgive, vejlede og støtte forældrene.

Løbende afklaring af roller og forventningsafstemning mellem ansat og frivillig

Den ansatte forklarer, at der for at opnå et godt samarbejde undervejs har været behov for løbende at afklare deres respektive roller og herunder forventningsafstemme med den frivillige. Selvom den frivillige har stor erfaring med målgruppen, har den ansatte og den frivillige ikke altid været enige om, hvordan de burde gribe arbejdet med familiegruppen an. I samtaler med forældrene har den frivillige i nogle tilfælde ytret sine personlige holdninger til bestemte emner og eksempelvis fortalt en forælder, at brugen af en bestemt form for babyudstyr var "noget pjat". For at undgå, at forældre i gruppen kunne føle sig forkerte eller blive berørt af den frivilliges udsagn, så den ansatte sig nødsaget til at bryde ind og eksempelvis påpege, at der kunne være delte meninger det givne emne.

Den ansatte beskriver, at hun løbende har haft en god dialog med den frivillige om, hvordan de bedst griber samlingerne an, og at der til samlingerne skal være fokus på at bibringe familierne faglig viden og ikke personlige præferencer.

6.3.5 Indsatsens bidrag og det oplevede udbytte

Forældrene får ny viden og bliver styrket i forældrerollen

Selvom det kan variere fra gruppe til gruppe, vurderer den ansatte, at de fleste familier oplever at blive styrket i forældrerollen gennem deres deltagelse i forløbet. Om denne og de øvrige grupper fortæller hun:

> *Jeg oplever, at mange af forældrene bliver styrket i forældrerollen. Det er dels gennem vejledning, guidning og den støtte, de får af mig, og dels gennem aktiviteterne, oplæggene og turene, der er på programmet. Det er ofte ny viden for dem, og så går de hjem og prøver det af og implementerer det, og så kan de komme tilbage og sige, at det fungerer rigtig godt, og nu sover mit barn bedre, nu har jeg fået en bedre struktur på hverdagen, eller hvad det nu kan være.*

Den ansatte vurderer, at udbyttet for de fleste forældre bl.a. består af den nye viden, som de på forskellig vis har tilegnet sig gennem forløbets aktiviteter, oplæg og ture eller den rådgivning, hun giver dem. Det er ofte gennem det, forældrene selv beretter om, eller ved at observere forældrenes måde at være sammen med deres børn på, at hun ser indikationer på, at de bliver styrket i forældrerollen. Det samme

beskriver den frivillige, som vurderer, at de deltagende og ofte usikre forældre gennem forløbet får en bedre ballast og en større følelse af handlekraft i forældrerollen. Flere forældre beskriver ligeledes, at deres primære udbytte består i de nye ting, de har lært om sig selv og deres børn. En forælder fortæller:

> *Det er spændende at lære noget nyt og prøve nye ting, så det er en god gruppe at være med i. Det er godt, at der er aktiviteter både for voksne og babyer… Det er sjovt, man sidder og hygger og snakker og laver gode aktiviteter, og det bliver svært at slutte lige pludselig, for nu er jeg vant til at være afsted hver onsdag og lave ting, og så lige pludselig at stoppe, det er lidt svært.*

Forælderen fremhæver de fælles aktiviteter og det at lære og prøve nye ting sammen med sit barn som det, der giver hende et udbytte og motiverer hende for at komme. Ifølge forælderen bliver det svært at undvære gruppen, når forløbet slutter, fordi hun har vænnet sig til, at hun hver onsdag laver aktiviteter med sit barn.

Selvom det af forskellige årsager ikke var tilfældet med den fulgte gruppe, fremhæver den ansatte og den frivillige begge, at de ved forrige grupper har oplevet, at familierne kan opbygge et fællesskab med hinanden og få nogle tætte relationer, som kan vare ved i lang tid efter forløbets afslutning.

Den ansatte nævner det generelt stabile fremmøde på tværs af grupperne og det forhold, at flere familier ønsker, at tilbuddet fortsætter, som indikationer på, at de oplever et udbytte ved at deltage. Hun vurderer ligeledes, at familierne generelt må opleve hendes rådgivning som brugbar og værdifuld, eftersom mange af dem fortsætter med at kontakte hende, efter at deres forløb er slut.

Tilbuddet har en særlig kapacitet til at rumme familier, som ikke kan dansk

Den ansatte fortæller, at der er en anden NGO i byen, som driver mødregrupper for familier med børn op til 9 måneder. Familiegruppen har først og fremmest en anden og bredere målgruppe af familier med børn op til 3 år, men den ansatte påpeger, at familiegruppen tilsyneladende har bedre succes end mødregruppen med at rumme tosprogede familier. Selvom der kan opstå udfordringer i forbindelse med sprogbarrierer, hvilket var tilfældet i den fulgte gruppe, fremhæver den ansatte såvel den store andel tosprogede familier som deres generelt stabile fremmøde som en indikation på, at tilbuddet er i stand til at rumme dem. Den ansatte fremhæver tilbuddets fleksibilitet og hendes fokus på at skabe trygge og inkluderende rum som en del af forklaringen på, at det er lykkedes at rumme og fastholde tosprogede familier i tilbuddet.

Samarbejdspartneren fra den kommunale sundhedspleje beskriver overordnet tilbuddet som et godt supplement til sundhedsplejerskernes arbejde. Hun fortæller, at sprogbarrierer kan være et eksklusionskriterium såvel ved kommunens egne tilbud som ved øvrige NGO'ers tilbud, og hun betragter derfor tilbuddets kapacitet til at rumme tosprogede familier som værende særlig værdifuldt. Ud over familiegruppen er der umiddelbart ikke andre familietilbud i området, der kan rumme familier, som ikke kan dansk. Selvom en familie ikke kan dansk, kan den stadig have behov for at deltage i et tilbud, og samarbejdspartneren vurderer, at familiegruppen derfor er et vigtigt supplement til sundhedsplejerskernes arbejde. Hun fortæller ligeledes, at hendes kolleger har berettet om familier, som har haft gavn af at deltage i tilbuddet, og uden at have håndfaste beviser for det vurderer hun, at tilbuddet har potentiale til at mindske antallet af underretninger, der laves på familierne.

I relation til tilbuddets umiddelbare kapacitet til at rumme tosprogede familier er det værd at bemærke, at den ansatte for nogle familier i det fulgte forløb blev en faglig autoritet, som de følte sig trygge ved at spørge til råds om diverse emner, herunder det danske samfunds og kommunens indretning. Det kunne eksempelvis være spørgsmål vedr. pladsanvisning, kontanthjælp og regler for opholdstilladelse. At familierne på mange områder betragter den ansatte som en tryg sparringspartner og en faglig autoritet gør, at tilbuddet også kan siges at have bidraget til at løfte en integrationsmæssig opgave for flere familier.

6.4 Case 4 – en familiegruppe i storbyen

Den fjerde case omhandler en familiegruppe, som kørte i 2024 og 2025 i forbindelse med projektets fase 2. Familiegruppen mødtes hver mandag i lokaler på lokationen, som tilhører Kirkens Korshær. Denne familiegruppe blev startet i en større by og på en lokation, hvor Kirkens Korshær i forvejen havde været til stede, og hvor de ansatte havde et lokalt kendskab. Familiegruppen bestod af fire familier, og den blev drevet af to ansatte.

Beskrivelsen bygger på deltagerobservationer fra tre besøg i familiegruppen foretaget i 2024 og 2025 og interview med én ansat og én familie. Interview med kommunale samarbejdspartnere var ikke muligt at gennemføre, eftersom det i projektperioden ikke lykkedes de ansatte at skabe faste samarbejdsrelationer til kommunale eller civile aktører omkring familiegruppen.

6.4.1 Familierne

Mødre, som ønsker at genskabe normalitet i en hverdag på krisecenter

Alle fire deltagende familier havde det til fælles, at de boede på et nærliggende krisecenter, og at de havde et ønske om at genskabe en følelse af normalitet i en kaotisk hverdag på krisecenter. De fire familier bestod af kvinder, som alle havde oplevet at være i psykisk belastende og voldelige forhold, og hvor fædrene til deres børn ikke længere var inde i billedet hos nogen af dem. Deres fælles erfaringer med belastende forhold og et ophold på krisecenter fyldte meget i den fælles samtale i gruppen, og ifølge en af de ansatte havde det stor betydning for gruppens forløb. Hun fortæller:

> *De havde det tilfælles, at de alle var på krisecenter. Det har været den store fællesnævner for dem, og det har også fyldt meget på vores møder, det er det her liv, hvordan er det at være på krisecenter, og hvad er det for nogle ting, man bakser med. Det kan være i forhold til familieretshuset eller overvejelser om faderfigurer, skal mit barn overhovedet vide, om der var en far, og hvordan gør vi, skal vi klippe alle billederne væk? Det har været en stor proces for dem at sidde og lave barnets bog for eksempel.*

Familierne oplevede alle en række udfordringer i forældrerollen, som er knyttet til det at være på krisecenter og ikke mindst baggrunden herfor. Den ansatte fortæller, at tre af de fire deltagende kvinder i bund og grund var ret ressourcestærke og havde stærke forældrekompetencer, men at de i perioden omkring deres ophold på krisecenter havde behov for hjælp og støtte til at mestre hverdagen og forældrerollen. Den ansatte fortæller, at hun undervejs snakkede en del med sine kolleger om, hvorvidt familierne overhovedet var en del af målgruppen for tilbuddet:

> *Vi har haft mange spændende snakke mellem os ansatte, altså, omkring hvornår man er socialt udsat… Men det er denne gruppe virkelig også i denne periode af deres liv, og selvom de måske kom fra noget ressourcestærkt, og kan komme derhen igen, så er de lige nu lige så meget ude at skide som alle mulige andre, der har det rigtig skidt.*

Samlet set vurderer den ansatte, at familierne på trods af deres ressourcestærke udgangspunkt befandt sig i målgruppen for tilbuddet i tiden omkring deres ophold på krisecenter, hvor de havde stort behov for hjælp og støtte.

Hun tilføjer, at selvom flere af forældrene havde stærke forældrekompetencer, befandt de sig samtidig i en situation, hvor de havde valgt at tage på krisecenter frem for eksempelvis at tage hjem til deres familier. For nogle skyldtes det frygt for, at børnenes far ville kunne opsøge dem hos deres familier, og for andre skyldtes det,

at de havde et spinkelt netværk og en kompliceret relation til deres familie. Den ansatte fortæller, at mange i et psykisk belastende forhold ofte trækker sig fra de relationer, der kritiserer forholdet, hvorfor deres netværk gradvist mindskes over tid, hvilket også var tilfældet for nogle af de deltagende familier. Trods de stærke forældrekompetencer var familierne således udfordrede på andre områder, herunder på et kaotisk hverdagsliv præget af midlertidighed og et spinkelt netværk.

Et ønske om at skabe struktur i en kaotisk hverdag og dele deres historie med andre

Den ansatte fortæller, at alle familierne oplevede perioden omkring flytningen til krisecenteret som meget kaotisk. At bryde en psykisk belastende relation, forlade et forhold og flytte på krisecenter i en helt anden landsdel havde for dem alle ført til mangel på struktur og forudsigelighed i tilværelsen. Alle familierne havde et ønske om at skabe en struktur og opbygge nye rutiner under opholdet på krisecenteret, og netop dette var en stor del af deres motivation for at deltage i familiegruppen. En forælder fortæller her om familiegruppens bidrag til at skabe en ny struktur i hverdagen for hende og hendes datter:

> *Da jeg fik min datter og ret pludseligt skulle ud af, hvad der var et voldeligt forhold og på krisecenter i anden del af landet, det vendte op og ned på alle hverdagens rammer. Det blev hurtigt vigtigt for mig at skabe noget struktur i et liv med meget kaos. Det med at have noget at lave hver mandag og skabe en struktur og en ramme, det gav vildt god mening for mig.*

Forælderen beskriver i citatet, at de ugentlige samlinger i familiegruppen bidrog til at skabe en struktur i en kaotisk hverdag og til at give en følelse af normalitet i en svær periode præget af meget uvished.

Den ansatte fortæller videre, at alle familierne var kommet til et punkt, hvor de følte behov for og havde ønske om at dele deres historie. Ifølge den ansatte var familierne særligt motiverede for at deltage, eftersom familiegruppen udgjorde en ugentlig anledning til at dele deres historie og få nye perspektiver på den fra andre. Frem for at forældrene løbende skulle vurdere, hvorvidt de burde finde nogen at snakke med om det, der kunne være svært, og i så fald hvem det skulle være, gav det dem ro og tryghed at vide, at det var der mulighed for hver mandag.

6.4.2 Rekruttering og opstart

Rekruttering gennem spredehagl og hårdt benarbejde

Selvom Kirkens Korshær længe havde været til stede i byen med forskellige tilbud, var det ifølge den ansatte en langsommelig og krævende proces at rekruttere familier til familiegruppen. Ansatte på andre lokationer har rekrutteret familier, som de i forvejen havde kendskab til gennem Kirkens Korshærs øvrige tilbud, men det var ikke muligt i denne case. Med egne ord har den ansatte måttet skyde med spredehagl i forbindelse med rekrutteringen, og hun afsøgte herunder mange potentielle rekrutteringsveje. Hun kontaktede boligsociale medarbejdere, sundhedsplejersker, jordemødre, NGO'er samt nærliggende børnehaver, vuggestuer og krisecentre. Den ansatte fortæller, at kommunen er meget stor, og at det har været svært for hende at opbygge en egentlig samarbejdsrelation med relevante aktører:

> *Det har virkelig været op ad bakke. Det er meget forskelligt, alt efter hvem man lige får fat i. Nogle siger "kan i komme i næste uge og holde et oplæg', men så får man pludselig en kontraordre fra dem, fordi en anden i organisationen har sagt, at det måske ikke er relevant alligevel, eller at de ikke samarbejder med NGO'er alligevel, og så snakker man pludselig med en tredje, som godt vil have os ind igen.*

Den ansatte fortæller, at selvom hun indledningsvis har fået positive tilbagemeldinger på tilbuddet fra både kommunale og øvrige aktører, har det i praksis været svært at få opbygget reelle samarbejdsrelationer og rekrutteringsveje. Den ansatte vurderer, at det gruppebaserede tilbud om familiegrupper adskiller sig fra de øvrige kommunale og NGO-baserede tilbud til målgruppen, som oftest er individuelle, men dette førte ikke til en nemmere rekruttering. I efteråret 2024 fik den ansatte samlet en gruppe bestående af fire familier, som alle blev rekrutteret gennem en åben café og genbrugsforretning for småbørnsfamilier, som Kirkens Korshær drev på lokationen. Familierne boede alle på et nærliggende krisecenter, og de havde alle besøgt cafeen og deltaget i dens aktiviteter.

Den ansatte fremhæver, at det tager tid at opbygge samarbejdsrelationer med kommunale aktører, og ifølge hende var det først omkring sommeren 2025, ca. 1 år efter at de begyndte, at såvel kommunale som øvrige aktører for alvor begyndte at respondere på den ansattes henvendelser. Ikke desto mindre var det på daværende tidspunkt blevet besluttet, at familiearbejdet i byen skulle lukke, hvorfor samarbejdsrelationerne aldrig blev til noget.

6.4.3 Oplevelser med forløbet

Stabilt fremmøde og positive vurderinger af forløbets afgrænsede karakter

Den ansatte fortæller, at der generelt har været et meget stabilt fremmøde fra tre af de fire deltagende familier. Hun vurderer, at tilbuddets afgrænsede karakter har bidraget til at skabe en gensidig forpligtelse mellem hende og de deltagende familier, hvilket ifølge hende har givet sig udslag i familiernes stabile fremmøde og store engagement i forhold til at præge forløbets indhold. Den ansatte vurderer samlet set, at formatets afgrænsede karakter har værende passende i forhold til den aktuelle gruppes ønsker og behov. Hun fremhæver samtidig, at hun gerne vil afprøve formatet på flere grupper af familier med andre typer problemstillinger for at se, hvordan formatet fungerer i forhold til forskellige dele af målgruppen.

Den interviewede forælder fortæller, at forløbets afgrænsede karakter og længde har været passende i forhold til hendes ønsker og behov. Mod afslutningen af forløbet skulle hun starte på et nyt arbejde, og hendes datter skulle starte i institution, og ifølge hende faldt afslutningen derfor på et passende tidspunkt, eftersom hun følte sig klar til at begynde en ny hverdag uden familiegruppen.

Forløbets format og indhold blev løbende justeret i dialog med forældrene

Den ansatte beskriver, at tilbuddets indhold og format løbende blev justeret i dialog med de deltagende forældre. Ved samlingerne deltog både forældre og børn hver gang, eftersom børnene ikke kunne være i institution pga. familiernes igangværende sager ved Familieretshuset. I hverdagen opholdt familierne sig meget på krisecenteret, og forældrene havde et ønske om at komme ud og deltage i socialt samvær med andre, men også om at lave aktiviteter med deres børn. I dialog med forældrene opjusterede de ansatte derfor andelen af ture, og de planlagde eksempelvis såvel en skovtur som en tur i svømmehallen, i biografen og i legeland. Formålet var ifølge den ansatte at vise familierne aktiviteter i byen, som var gratis eller billige, men også at give dem en anledning til at komme ud fra krisecenteret og genvinde en følelse af normalitet. Forældrene manglede selv energi og overskud til at tage initiativ til denne type aktiviteter med deres børn, og i denne forbindelse fortæller den interviewede forælder, at familiegruppens ture var et kærkomment indslag i hendes og datterens hverdag på krisecenter. Hun fortæller:

> *Det er virkelig dejligt med de ture, altså, det var noget af det som var rigtig godt for mig. At komme ud, og at nogen har faciliteret en tur og en oplevelse og at få andre stimuli end at være på krisecenter. En af de konsekvenser det har haft for mig, er, at det blev meget svært at tage initiativ og tage ansvar for at komme ud og møde nogen og se nogen. Alle de gode idéer, og det at være en initiativrig person, det var ligesom væk. Så at få*

nogens hjælp til det, det var rigtig godt, for jeg ville det jo gerne, og særlig for min datters skyld, jeg ville jo ikke, at vi skulle sidde i en lejlighed en hel dag. Det var rigtig fedt, at jeg bare skulle sørge for, at vi kom i tøjet og mødte op.

Forælderen fortæller i citatet, at hun i perioden omkring opholdet på krisecenter manglede energi og overskud til selv at initiere aktiviteter for sig selv og sin datter, hvorfor turene med familiegruppen var en stor hjælp.

Den ansatte fortæller videre, at familierne selv har været med til at præge samlingernes tematiske indhold. De ansatte udarbejdede indledningsvis en række forslag til temaer, men de indgik løbende i en dialog med familierne om, hvilke temaer der skulle tages op til samlingerne. Den ansatte fortæller, at mange af de temaer, som familierne ønskede, herunder temaer om grænser og det at indgå nye relationer efter at have været i en voldelig relation, har relateret sig til familiernes fælles erfaring med at bo på krisecenter. I den forbindelse fortæller den interviewede forælder, at hun har været glad for at blive taget med på råd i forhold til det tematiske indhold, og hun roser de ansatte for at have været gode til at tage temaer op, som aktuelt havde fyldt meget for hende og de andre familier.

Skiftevist fokus på samtaler og ture ud af huset

Over tid justerede de ansatte forløbet til at bestå ligeligt af samlinger på Kirkens Korshærs lokation og ture ud af huset. Både den ansatte og den interviewede forælder vurderer, at denne fordeling har været passende, eftersom det muliggjorde et skiftevist fokus på samtaler mellem forældrene og aktiviteter med børnene. Den interviewede forælder fortæller:

Jeg tror, fordi vi alle har været i en situation, hvor vi ikke har kunnet få vores børn i institution, så bliver det lidt tungt uge efter uge bare at sidde og underholde. Der har det været fedt at vide, at om en uge, så er vi i svømmehallen, og så er min datter i fuldt fokus, og den næste uge, så er vi her, og så er der legetøj og aktiviteter, mens vi kan snakke.

Den ansatte vurderer dog, at turene ud af huset først fungerer rigtig godt, når familierne kender og er trygge ved hinanden, og derfor startede de med flest samlinger på lokationen, for at forældrene kunne lære hinanden og de ansatte at kende.

Hver samling startede med et indledende checkin hos hver familie, hvilket ofte kom til at udgøre hovedparten af samtalen til samlingerne. Ifølge den ansatte har forældrene haft meget på hjerte, og hun vurderer, at samlingerne for forældrenes skyld godt kunne have været længere. Samtidig fremhæver hun, at børnene godt kunne begynde at kede sig under samlingerne, og for børnenes skyld skulle samlingerne

derfor ikke være længere. Det var ligeledes for at tilgodese børnenes behov, at de ansatte opjusterede andelen af ture ud af huset.

Dilemmaer og overvejelser om gruppesammensætning og løbende optag

Den ansatte fortæller, at familiernes fælles erfaring fra opholdet på krisecenter havde stor betydning for gruppens dynamik og for muligheden for at skabe et trygt rum for samtaler mellem dem om de udfordringer, de oplevede. Tre af familierne matchede rigtig godt, og undervejs var de blevet veninder, som også så hinanden uden for gruppen, og de hjalp eksempelvis hinanden med at flytte eller passe hinandens børn, når de skulle til møder i familieretten. Den ansatte tog derfor initiativ til at snakke med alle familierne om, hvordan de bedst kunne sikre, at den fjerde familie ikke følte sig ekskluderet i gruppen. Dette forhold krævede løbende opmærksomhed fra de ansatte, men eftersom den fjerde familie fra start havde haft et mere ustabilt fremmøde end de andre, var det ikke altid et tema til samlingerne.

Indledningsvis snakkede den ansatte også med de fire familier om muligheden for, at der løbende kunne støde nye familier til gruppen. De fire deltagende familier havde udbedt sig det forbehold, at tilstødende familier ikke måtte være par, eftersom dette ville være for hårdt for dem givet deres aktuelle ophold på krisecenter. Den ansatte havde også selv en række overvejelser omkring, hvilke familier som potentielt ville passe ind i gruppen. Familier, som ikke havde oplevet at være på krisecenter, ville måske ikke føle, at de passede ind i gruppen, og selv hvis de gjorde, ville deres deltagelse måske medføre, at de øvrige familier ikke længere ville tale frit om deres tanker og følelser om at være på krisecenter. Ifølge den ansatte havde den eksisterende gruppe en velfungerende dynamik, og det ville være ærgerligt at kompromittere den i forsøget på at inkludere flere familier. Omvendt ville det også være ærgerligt at afvise familier, som havde behov for at deltage i en familiegruppe. Den ansattes dilemma forblev i høj grad hypotetisk, eftersom der ikke var andre familier, som ønskede at være med i gruppen. I den sidste halvdel af forløbet kom den ansatte dog i kontakt med en interesseret familie, som også boede på krisecenter, men eftersom en af familierne fra gruppen tidligere havde haft en konflikt med den nye familie, besluttede den ansatte ikke at inkludere den nye familie. At inkludere en ny familie i en etableret gruppe kunne være udfordrende i sig selv, men eftersom der var få måneder tilbage af forløbet, vurderede den ansatte, at de to familier i konflikt ikke ville kunne nå at få skabt en god relation til hinanden.

På trods af at dilemmaet overvejende forblev hypotetisk, er den værdimæssige afvejning af forholdet mellem inklusion, løbende optag og gruppesammensætningens betydning for udbyttet af general relevans for det samlede tilbud om familiegrupper.

6.4.4 Metoder, samarbejde og roller

Helhedsorienteret støtte og socialfaglig rådgivning

Flere familier var jævnligt i kontakt med den ansatte mellem familiegruppens ugentlige samlinger. Den ansatte var en del af andre tilbud i familiearbejdet på lokationen, hvilket nogle af forældrene også deltog i, og den ansatte var derudover i løbet af ugen i telefonisk kontakt med nogle af forældrene. Begge ansatte havde fokuseret på at yde en helhedsorienteret støtte til de deltagende familier, og de havde løbende hjulpet dem med forskellige praktiske ting, eksempelvis med at koordinere en families flytning fra krisecenteret og herunder med at rådgive familien økonomisk om forskellige ydelser, den kunne søge i den forbindelse.

Den ene ansatte har en socialfaglig baggrund og arbejdserfaring med familieretligt arbejde, og hun har i flere tilfælde fungeret som socialfaglig rådgiver og sparringspartner for familierne. Alle familierne havde aktive familieretssager, hvilket var et stort samtaleemne til samlingerne, og den ansatte har ofte trukket på sin faglige viden og erfaring i samtalerne om sagsforløbene. Efter at have hørt om et konkret sagsforløb reagerede den ansatte eksempelvis ved sammen med krisecenteret at rette en fælles henvendelse til kommunen omkring mulige fejl i sagsforløbet, hvilket førte til ændringer i det videre forløb. Ud over at skabe et trygt rum for familierne til samtaler og aktiviteter en gang om ugen har de ansatte ydet en helhedsorienteret og socialfaglig støtte til familierne.

Flydende grænse mellem det professionelle og det personlige

Den ansatte fortæller, at hun sammen med sin kollega har været meget bevidst om ikke at tydeliggøre over for familierne, at de var de professionelle og faglige autoriteter i gruppen. Fra starten har begge ansatte deltaget i det indledende checkin på lige fod med familierne og har herunder delt tanker og følelser på grænsen mellem det personlige og det private. Ifølge den ansatte har det gjort en forskel for familierne, at begge ansatte har været åbne omkring noget af det, de selv oplever kan være svært i forældreskabet. Hun påpeger, at det bidrog til at normalisere de udfordringer, familierne oplevede, og til at familierne oplevede relationen som mere ligeværdig. Ifølge den ansatte har det været fordrende for samtalerne i gruppen, at de ansatte ikke blot deltog som professionelle, men også som mennesker med egne oplevelser og erfaringer. Den ansatte fremhæver dog, at begge ansatte var meget bevidste om at holde det, de delte, ude af deres privatsfære, hvorfor det ikke var alt, de delte med gruppen.

Den ansatte fortæller om en situation, hvor en forælder blev meget berørt af, at hendes kollega i en samtale tydeliggjorde, at forælderen var brugeren, og at han var den professionelle. Selvom den flydende grænse mellem det professionelle og det

personlige som udgangspunkt var fordrende for samtalerne i gruppen, krævede det meget opmærksomhed og refleksion fra de ansatte at opretholde denne grænse.

De ansatte bringer nye perspektiver til forældrenes fortællinger

Familiernes fælles erfaring med et ophold på krisecenter bidrog ifølge den ansatte til, at der hurtigt blev skabt et trygt rum, hvor familierne havde mod på og lyst til at dele deres historier med hinanden. De ansatte fokuserede på at facilitere en fælles samtale mellem familierne, hvilket startede med et indledende checkin hos hver familie efterfulgt af en samtale om et udvalgt tema, som de ansatte havde forberedt på baggrund af ønsker fra familierne. De ansatte fokuserede på løbende at spørge ind til familierne og relatere deres oplevelser til hinanden, men også på at inddrage relevante faglige perspektiver og personlige erfaringer i samtalen. Selvom de ansatte under samtalerne sjældent tydeliggjorde deres professionelle og faglige autoritet over for familierne, fortæller den ansatte, at hun flere gange følte sig nødsaget til på flere områder at tilføre perspektiv og udfordre familiernes fortællinger. Den ansatte fortæller eksempelvis, at familiernes fremstilling af fædrene ofte kunne blive ensidigt negativ, hvilket var et perspektiv, hun så sig nødsaget til at moderere for at fremme en mere nuanceret refleksion hos forældrene.

En klar rollefordeling mellem de ansatte

De to ansatte havde en klar rollefordeling i forbindelse med familiegruppens samlinger. Som udgangspunkt var den interviewede ansatte tovholder på at initiere og facilitere den fælles samtale mellem forældrene, mens den anden havde fokus på børnene. Familierne havde som udgangspunkt deres børn med til samlingerne, og den ene ansatte fokuserede derfor på at lege med børnene for at muliggøre, at den interviewede ansatte kunne facilitere samtalen med forældrene. Følgende situation fra en samling illustrerer rollefordelingen klart: Mens en af forældrene fortalte følelsesladet om sit sagsforløb ved Familieretshuset, ville hendes datter pludselig gerne have sin mors opmærksomhed, og hun begyndte at hive sin mor i tøjet. Uden at sige noget rejste en af de ansatte sig op og fandt et stykke legetøj, som han viste frem for datteren, hvorefter datteren fulgte med ham over til et legeområde for at lege. Derved kunne forælderen bevare fokus på sin følelsesladede fortælling og den fælles samtale om den.

Nogle gange har den ene ansatte også taget børnene med et andet sted hen for at lege, mens den anden ansatte faciliterede en samtale om et emne, som forældrene ikke ønskede, at deres børn var med til. Begge ansatte har bidraget til den samlede opgaveløsning, og de har suppleret hinanden i driften af gruppen.

6.4.5 Indsatsens bidrag og det oplevede udbytte

Følelsesmæssig støtte, socialfaglig rådgivning og en hånd i ryggen i en svær periode

Den ansatte fortæller, at tilbuddets fleksibilitet gjorde det muligt for begge ansatte at tilrettelægge et forløb, som løbende blev tilpasset familiernes ønsker og behov. De faste ugentlige samlinger kunne tilgodese familiernes ønske om at møde andre familier og få struktur på hverdagen, og den høje andel af ture ud af huset kunne tilgodese deres ønsker om at lave aktiviteter med deres børn uden for krisecenteret og genvinde en følelse af normalitet. Samtidig var samtalernes tematiske indhold tilpasset til de emner, de efterspurgte.

Familiegruppen har således været et rum, hvor familierne kunne bearbejde svære følelser og tanker, som relaterede sig til deres ophold på krisecenter. Den ansatte fremhæver eksempelvis, at arbejdet med at lave barnets bog i høj grad også relaterede sig til denne fælles erfaring blandt familierne. Her hjalp de ansatte familierne med at bearbejde svære spørgsmål om fædrenes rolle, og hvorvidt og hvordan de skulle inddrages i fortællingerne om børnenes tidlige leveår. Den ansatte har endvidere brugt sin faglige baggrund og arbejdserfaring fra familieretligt arbejde til at sparre med familierne om deres sagsforløb ved Familieretshuset. Samlet set vurderer den ansatte, at tilbuddet har udgjort en kærkommen hånd i ryggen for familierne, som har støttet dem følelsesmæssigt og styrket deres følelse af handlekraft i en svær periode i deres liv. Den ansatte fortæller:

> *Jeg er sikker på, at vi har været en støttende del af hele den proces omkring opholdet og flytningen fra krisecenteret og behandlingen af familieretssagen, og at det er gået hurtigere, og familierne er blevet stærkere, fordi de har haft den ekstra hånd i ryggen.*

Den interviewede forælder fortæller ligeledes om at have fået støtte, sparring og decideret socialfaglig rådgivning fra de ansatte og være blevet mødt med stor empati, medfølelse og omsorg fra dem. Hun vurderer, at gruppen har bidraget til, at hun trods omstændighederne kunne være en god mor for sin datter i perioden på og umiddelbart efter krisecenteret. Forælderen spekulerer på, at dette måske ikke havde været muligt uden gruppen. Hun fortæller:

> *Gruppen har uden tvivl haft en rigtig stor betydning for mig. Det har det virkelig. Det har skabt den der ramme og struktur i en kaotisk hverdag, og det har betydet meget for mit sind at komme ud og møde andre mennesker og også at få aktiveret min datter, så hun også kommer ud og møder andre børn. Hvis ikke tilbuddet havde været her, så tror jeg, at jeg kunne være endt i en mere depressiv tilstand. Det har spillet en meget stor rolle,*

og jeg oplever, at jeg er kommet godt igennem, og at jeg har kunnet være en god og glad mor i perioden trods det kaos. Jeg har et godt netværk, og sammen med tilbuddet har det fået mig godt igennem… Jeg kan mærke, at jeg har fået det bedre. Jeg har ikke længere den der følelse af at være isoleret eller af ikke at kunne tage initiativ.

Forælderen beskriver i citatet, at familiegruppen har haft stor betydning for hende og hendes datter, og at den sammen med hendes netværk har hjulpet hende godt igennem en svær periode i deres liv.

Familiegruppen adskiller sig fra andre tilbud ved, at det er gruppebaseret

I forbindelse med rekrutteringsarbejdet har den ansatte fået at vide af kommunale og boligsociale aktører samt NGO'er, at tilbuddet om familiegrupper adskiller sig fra andre tilbud ved at være gruppebaseret. De eksisterende tilbud for målgruppen i byen er primært individuelle, og derfor vurderer den ansatte, at familiegruppen har potentiale til at gøre en forskel for de familier, som ud over hjælp og støtte også ønsker at være sammen med andre familier.

7 Datagrundlag og metoder

Formålet med denne undersøgelse er at give en samlet evaluering af Kirkens Korshærs familiegruppe ved en besvare en række undersøgelsesspørgsmål, som er beskrevet i Boks 1.1 i afsnit 1.2. Evalueringen bygger på et mixed methods-design, som har til hensigt at skabe tværgående viden på tværs af alle familiegrupper samt nuanceret og dybdegående viden fra enkelte familiegrupper. Denne triangulering af metoder er valgt med henblik på at bidrage med væsentlig viden om, hvordan indsatsen opleves af målgruppen, herunder om de deltagende familier opnår et udbytte, og hvilke delelementer i familiegrupper som opleves særlig virksomme for, at familierne opnår et udbytte. I det følgende beskrives grundlaget for hhv. den kvantitative og den kvalitative analyse.

7.1 Den kvantitative analyse

Den kvantitative analyse er baseret på spørgeskemaundersøgelser gennemført blandt de deltagende forældre samt ansatte og frivillige i Kirkens Korshær. Spørgeskemaundersøgelsen blandt forældrene har til hensigt at måle udviklingen hos forældrene på bl.a. ensomhed, trivsel og oplevelse af forældrerolle. Spørgeskemaundersøgelsen er derfor organiseret som en opstarts- og en afslutningsmåling, hvormed vi kan sammenligne svar på identiske spørgsmål fra hhv. før og efter deltagelse i familiegruppen. Da der ikke indgår en sammenligningsgruppe af forældre, som ikke deltager i familiegruppeforløbet, kan vi ikke med sikkerhed sige, at de målte ændringer kan tilskrives indsatsen. I denne henseende anvender vi resultater og observationer fra den kvalitative analyse til at understøtte fortolkningen af de kvantitative resultater.

7.1.1 Datamateriale

Den kvantitative dataindsamling bygger dels på spørgeskemaer udsendt til forældrene i opstarten og ved afslutningen af forløbet, dels et spørgeskema udsendt til ansatte og frivillige i forbindelse med hvert forløb.

De ansatte i familiegrupperne har haft ansvaret for at registrere familierne, hvorefter spørgeskemaer er udsendt direkte til forældrene pr. mail ved hhv. opstarten og afslutningen. Flere af familiegrupperne har afsat tid med mulighed for at besvare spørgeskemaerne i forbindelse med en samling. I den forbindelse er de ansatte blevet instrueret i, at de må hjælpe med forståelsesmæssige eller sproglige udfordringer, men ellers ikke guide forældrene i svarene.

Spørgeskemaerne til forældrene indeholder en række spørgsmål, som går igen ved både opstarts- og afslutningsmålingen. Disse spørgsmål vedrører trivsel, netværk samt oplevelse af forældrerollen og har til hensigt at belyse familiernes situation ved opstarten samt udviklingen under familiegruppeforløbet.[5] I opstartsmålingen er der desuden inkluderet en række spørgsmål, der belyser forældrenes familiemæssige situation og socioøkonomiske status. Ved afslutningsmålingen indeholder spørgeskemaet en række spørgsmål vedr. deltagelsen i familiegruppeforløbet, og hvordan forældrene har oplevet forløbet.

Ansatte og frivillige tilknyttet familiegrupperne har ved hvert enkelt forløb modtaget et spørgeskema, hvor de bedes forholde sig til forældrenes udbytte, udfordringer i afviklingen, samarbejde og metoder til at udføre arbejdet. De ansatte og frivillige har besvaret dette spørgeskema umiddelbart i forlængelse af de enkelte forløb.

Svarprocenter

I Tabel 7.1 ses en opgørelse over, hvor mange besvarelser fra hhv. familier og ansatte/frivillige evalueringen bygger på. Deltagelsen i spørgeskemaundersøgelsen har været frivillig for alle familierne, og derfor vil der være forskel på antallet af deltagere i familiegrupperne og antallet af udsendte spørgeskemaer.

Tabel 7.1 Svarprocenter på spørgeskemaindsamling

	Familier		Ansatte/frivillige	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Opstart				
Ubesvaret	56	30,77	-	-
Delvist	10	5,49	-	-
Gennemført	116	63,74	-	-
Total	182	100,00	-	-
Afslutning				
Ubesvaret	101	55,49	5	7,58
Delvist	9	4,95	4	6,06
Gennemført	72	39,56	57	86,36
Total	182	100,00	66	100,00

Anm.: Hvis en forælder har deltaget i mere end et forløb, anvendes besvarelser fra det først gennemførte forløb eller fra den første gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen. Således optræder forælderen kun en gang i analysen, selvom vedkommende har deltaget ad flere omgange.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagende familier og ansatte/frivillige i familiegrupper.

[5] Bilag 4 beskriver måleinstrumenter anvendt til at belyse hhv. forældres og børns trivsel samt forældrenes tilfredshed i forældrerollen.

Svarprocenten ved afslutningsmålingen er relativt lav sammenlignet med svarprocenten ved opstartsmålingen. Generelt er det dog forventeligt med et frafald, eftersom målgruppen er sårbare familier, og deltagelsen i spørgeskemaet er frivillig. For at basere analysen på det bredest mulige datagrundlag anvender vi alle besvarelser i karakteristikken af forældrene ved opstarten af forløbet (kapitel 2) og ved beskrivelsen af oplevelser i familiegruppen (afsnit 3.1). I analyserne vedr. udbytte i forhold til trivsel, netværk og oplevelse af forældrerollen anvendes udelukkende besvarelser fra forældre, som har besvaret både opstarts- og afslutningsmålingen. Dette gøres for at sikre, at det er de samme personer, som sammenlignes ved hhv. opstarts- og afslutningsmålingen. I Bilag 2 viser vi resultaterne af en frafaldsanalyse, som viser, hvorvidt der er afvigelser i karakteristika mellem de forældre, som har besvaret begge spørgeskemaer, kontra de forældre, som kun har besvaret opstartsspørgeskemaet.

For både ansatte/frivillige og forældre gælder det, at antallet af besvarelser af det enkelte spørgsmål kan variere, eftersom nogle respondenter kun delvist har besvaret spørgeskemaet. Ved de enkelte figurer eller tabeller vil antallet af besvarelser fremgå i noten.

7.1.2 Statistiske metoder

Vurderingen af det oplevede udbytte præsenteres ved en sammenligning af gennemsnitsværdier eller frekvensfordelinger fra hhv. opstarts- og afslutningsmålingen. Vi anvender statistiske test – t-test eller χ^2-test – til at sammenligne og måle den statistiske forskel mellem hhv. opstarts- og afslutningsmålingen (eller deltagere og frafaldne familier i frafaldsanalysen). T-test anvendes til at måle forskelle i gennemsnitsværdier (ordinale variable og variable målt på et interval), mens χ^2-test anvendes til at teste forskelle i frekvensfordelinger (nominale variable).

Boks 7.1 Statistisk signifikans

De statistiske metoder anvendes til at vurdere, om ændringerne er så store, at de ikke kan skyldes tilfældig variation.

For at drage konklusioner opstiller vi en såkaldt **nulhypotese**. Ved t-test er nulhypotesen, at gennemsnittet ved opstart, μ_0, er lig gennemsnittet ved afslutningen, μ_1, hvilket kan opsummeres som $H_0: \mu_0 = \mu_1$ og betyder, at der ikke har været en ændring hos forældrene. Derudover opstilles en **alternativhypotese**, som i dette tilfælde vil være, at gennemsnittene er forskellige: $H_1: \mu_0 \neq \mu_1$, og dermed at forældrene har oplevet en forandring (enten positiv eller negativ). For χ^2-testen er nulhypotesen, at svarfordelingerne ved opstarten er lig svarfordelingerne ved afslutningen (ingen ændring hos forældrene), og alternativhypotesen er, at svarfordelingerne er forskellige (positiv/negativ ændring hos forældrene). For begge test beregnes en såkaldt **p-værdi**. P-værdien angiver sandsynligheden for at observere en tilsvarende teststatistik, givet at nulhypotesen er sand. Grundet antallet af observationer har vi valgt et signifikansniveau på 0,1, hvilket betyder, at vi for p-værdier under dette niveau afviser nulhypotesen og kalder forskellen for statistisk signifikant. Ved høje p-værdier (p > 0,1) kan vi ikke afvise nulhypotesen, hvormed vi heller ikke kan afvise, at den observerede forskel er lig nul.

Bemærk dog, at selvom forskellen mellem opstart og afslutning er statistisk ikke-signifikant, er det ofte værd at diskutere den praktiske størrelse på ændringen. Særligt i små stikprøver kan man opleve, at en forskel med en praktisk relevant størrelse kan være statistisk ikke-signifikant. Vi supplerer derfor den statistiske analyse ved at rapportere den standardiserede gennemsnitlige forskel, $d = \frac{\mu_1 - \mu_0}{s}$, hvor s er standardafvigelsen i stikprøven. Vi betragter værdier for den standardiserede gennemsnitlige forskel på 0,2 eller derover som indikationer på udbytte af relevant størrelse.

7.2 Den kvalitative analyse

7.2.1 Datamateriale

Det kvalitative datamateriale består af fire casestudier, som hver især centrerer sig om et familiegruppeforløb i en udvalgt familiegruppe. De fire udvalgte familiegrupper er fra fire forskellige afdelinger af Kirkens Korshær. Hvert casestudie består af

deltagerobservation samt interview med deltagende familier, ansatte og frivillige i Kirkens Korshær samt eksterne samarbejdspartnere fra den udvalgte gruppe[6]. Ved en case er der endvidere foretaget opfølgende interview med familierne 12 måneder efter forløbets afslutning. Afdelingerne i casestudierne er udvalgt med henblik på at skabe spredning i byernes størrelse og geografiske placering, og hvorvidt Kirkens Korshærs familiearbejde var til stede i byen forud for projektets start.

Derudover består det kvalitative materiale af supplerende interview med to ansatte og en frivillig og af ni narrative rapporter om familiegruppernes opstart udarbejdet af ansatte i forbindelse fra projektets pilotfase. Se Figur 7.1 for en oversigt over det samlede datamateriale.

7.2.2 Dataindsamlingens karakter og forløb

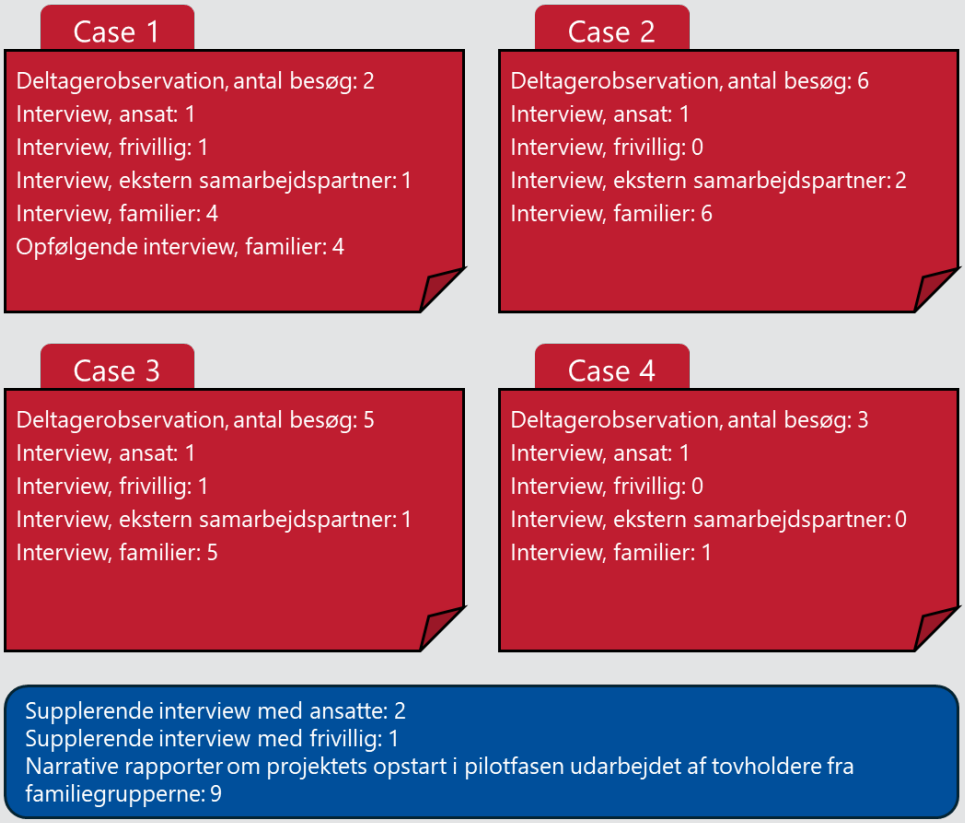
Samlet set er det kvalitative datamateriale bygget op omkring fire casestudier af varierende omfang inklusive supplerende materiale af forskellig art. Variationen i casestudiernes omfang og i karakteren af det supplerende materiale skyldes projektets løbende udvikling og dets opdeling i en indledende pilotfase og en efterfølgende fase. Den kvalitative dataindsamling blev tilpasset med det formål at kunne bidrage med viden til Kirkens Korshærs arbejde med at justere projektet efter pilotforløbet, samtidig med at hovedparten af dataindsamlingen skulle gemmes til den efterfølgende fase.

I pilotforløbet blev der derfor foretaget et mindre casestudie af en familiegruppe (case 1), hvilket bestod af deltagerobservation foretaget ved en samling i gruppen og af interview med fire deltagende familier, en ansat, en frivillig og en kommunal samarbejdspartner. For at opnå et større datagrundlag fra pilotforløbet blev der desuden foretaget supplerende interview med to ansatte fra andre grupper og en frivillig. Materialet blev endvidere suppleret med narrative rapporter udarbejdet af ni ansatte, hvori de kort beskrev deres oplevelser med opstarten af familiegrupperne i forbindelse med pilotforløbet.

Hovedparten af den kvalitative dataindsamling foregik i fase 2 af projektet, hvor der blev gennemført tre casestudier (case 2-4) og et opfølgende besøg i case 1 12 måneder efter forløbets afslutning.

[6] To casestudier har ikke interview med frivillige, eftersom der ikke var frivillige i de respektive grupper. Et casestudie har ikke interview med samarbejdspartnere, eftersom den ansatte i den udvalgte gruppe ikke havde etablerede samarbejdsrelationer med eksterne aktører.

Figur 7.1 Datamateriale fra kvalitativ dataindsamling

Kilde: VIVE.

7.2.3 Metoder og tilgange

Fremgangsmåde for casestudier: en kombination af deltagerobservation og interview

For at opnå en dybdegående og nuanceret viden om, hvad en familiegruppe er og kan være, og hvordan både familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartnere kan opleve det at deltage i, arbejde med eller samarbejde med tilbuddet, har vi foretaget casestudier i fire familiegrupper. Ved hver case har vi tilstræbt at deltage ved flere samlinger i en konkret gruppes forløb og hen mod forløbets afslutning at interviewe de ansatte og frivillige, som driver grupperne, de familier, som deltager i dem, og de eksterne samarbejdspartnere, som samarbejder med grupperne. Fremgangsmåden for interview og deltagerobservation samt interviewtematikker beskrives nedenfor.

Formålet med casestudierne har været at kunne opleve og observere, hvordan samlingerne i en given gruppe foregår, herunder hvordan de ansatte og frivillige griber arbejdet an, og hvad de laver og taler om sammen med de deltagende familier. Disse erfaringsnære indblik i familiegruppernes sociale dynamikker og relationerne blandt de deltagende har efterfølgende udgjort frugtbare afsæt for interviewene. Et af formålene med at deltage ved flere samlinger har også været over tid at skabe en relation til familierne, så de har kunnet føle sig trygge ved og have mod på at deltage i et interview ved forløbets afslutning. Det er hertil vigtigt at påpege, at forældrenes deltagelse i interview har været frivillig, og at de har haft mulighed for at frabede sig deltagelse i interview. Nogle familier har ikke haft lyst til at deltage i interview, og derfor er det ikke alle deltagende familier fra de fire cases, som har medvirket i interview. Det har været et stort opmærksomhedspunkt at sikre, at forældrene følte sig tilpasse og trygge ved interviewsituationen, og derfor har forældrene også haft mulighed for undervejs at afbryde interviewet. Interviewene varierer i deres længde, hvilket eksempelvis skyldes, at nogle forældre undervejs følte sig utilpasse ved selve interviewsituationen og ønskede det afkortet. I andre tilfælde blev interviewet fragmenteret og kortvarigt grundet sproglige barrierer, eksempelvis i form af begrænsede dansk- og engelskkundskaber hos interviewpersonerne.

Fremgangsmåde for interview

Interview med familier, ansatte, frivillige og eksterne samarbejdspartnere er foretaget som semistrukturerede interview, hvor interviewpersonerne har haft mulighed for at præge samtalen i retning af erfaringer og temaer, som de måtte finde relevante for interviewsammenhængen (Brinkmann, Tanggard, 2010, Kvale, Brinkmann, 2009). Interview med familier, ansatte og frivillige er foretaget med udgangspunkt i en narrativ tilgang, som har haft fokus på at lade interviewpersonerne fortælle om og forbinde deres erfaringer og oplevelser med tiden før og undervejs i forløbet (Eastmond, 2007). Interview med familier har endvidere benyttet en spekulativ interviewteknik (Gaspar, 2018) med fokus på familiernes forestillinger om såvel den resterende tid i forløbet som tiden efter forløbets afslutning.

Fremgangsmåde for deltagerobservation

Som led i casestudierne har VIVEs medarbejder deltaget i flere samlinger i de fulgte familiegrupper. I forbindelse med deltagelsen er VIVEs medarbejder indgået i samlingerne og i de fælles samtaler, om end fokus har været på at lytte og observere. I forbindelse med deltagerobservation er de konkrete familiegrupper blevet præsenteret for VIVEs medarbejder og for formålet med deltagelsen og undersøgelsen. De deltagende familier fra grupperne har undervejs haft mulighed for at frabede sig deltagelsen fra VIVEs medarbejder, og de er løbende blevet spurgt ind til, om de var tilpasse med tilstedeværelsen af VIVEs medarbejder.

Brugen af deltagerobservation som metode har haft til formål at opnå erfaringsnær og nuanceret viden om de sociale dynamikker i en familiegruppe, og hvad en familiegruppe er og kan være. Først og fremmest giver deltagerobservation mulighed for at opleve og observere, hvordan samlingerne i en given gruppe foregår. Herunder kan deltagerobservation give indsigt i det sociale miljø og i relationerne mellem de deltagende i en gruppe, herunder hvordan de taler sammen, hvad de taler om, og hvordan de tilskriver deres oplevelser betydning (Szulevics, 2015, Hagene, 2018). Deltagerobservationen har også haft til formål at give indsigt i, hvad tilbuddets forskellige elementer såsom faglige indslag, aktiviteter og ture konkret består af, og ikke mindst hvordan de foregår i praksis. Deltagerobservation giver endvidere mulighed for løbende at indgå i uformelle samtaler med både ansatte, frivillige og familier om stort og småt og herunder om deres oplevelser med gruppen. De uformelle samtaler med ansatte, frivillige og familier udgør således også en oplagt mulighed for at stille opfølgende spørgsmål, hvilket har fungeret som en opportunistisk interviewteknik (O'Reilly, 2005). Deltagerobservationerne fra de fire familiegrupper indgår i det samlede empiriske materiale (Hammersley, Atkinson, 2007), og sammen med materiale fra interview og spørgeskemaer udgør det grundlaget for en nuanceret analyse, der er foretaget som en triangulering på tværs af forskellige datatyper.

Boks 7.2 Interviewtematikker

Forældre

- Motivation for og forventninger til deltagelse
- Oplevelser med det sociale miljø i gruppen, herunder relationen til ansatte, frivillige og øvrige familier
- Oplevelser med tilbuddets forskellige elementer, herunder den fælles dialog, de faglige indslag samt de fælles aktiviteter og ture ud af huset
- Vurdering af indsatsens betydning og oplevet udbytte opnået ved deltagelse i indsatsen
- Forventninger og forestillinger om tiden efter indsatsen.

Ansatte/frivillige

- Oplevelser med opstart og rekruttering af familier (kun ansatte)

- Motivation for og forventninger til deltagelse (kun frivillige)
- Oplevelser med gruppens forløb, herunder med familiernes fremmøde, det sociale miljø i gruppen og relationerne til familierne og familierne imellem
- Oplevelser med fælles dialog, udvalgte temaer, faglige indslag samt aktiviteter og ture
- Vurdering af match mellem tilbuddet og målgruppens ønsker og behov
- Samarbejde med ansatte/frivillige
- Muligheder og udfordringer i arbejdet med tilbuddet, herunder fremmende og hæmmende faktorer for indsatsens gennemslagskraft (kun ansatte)
- Vurdering af familiernes udbytte og indsatsens bidrag for familiernes trivsel.

Eksterne samarbejdspartnere

- Motivation for samarbejde, herunder muligheder og udfordringer ved samarbejde
- Vurdering af indsatsens bidrag for familierne
- Vurdering af indsatsens bidrag til det samlede arbejde med målgruppen på tværs af kommune og civilsamfund.

Fremgangsmåde for den kvalitative analyse

Den kvalitative del af evalueringen har haft til formål at bidrage med viden om en række forskellige elementer i tilbuddet og herunder viden om, hvordan familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartnere oplever og vurderer tilbuddet, og viden om dynamikker i tilbuddets virkning og bidrag, herunder eventuelle fremmende og hæmmende faktorer herfor.

Indledningsvis har vi analyseret hver case for sig. Analysen af hver case har taget udgangspunkt i data fra uformelle samtaler, interview og observationer, og den har undersøgt de sociale dynamikker ved gruppernes samlinger og undersøgt familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartneres oplevelser med og vurderinger af tilbuddet og dets forskellige elementer. De primære analyseresultater fra hver case fremgår af beskrivelserne i kapitel 6.

Efterfølgende er analyseresultaterne blevet sammenholdt og sammenlignet på tværs af de fire cases med henblik på at identificere eventuelle mønstre i resultaterne samt forskelle og ligheder mellem dem. Ved sammenligningen af gruppernes sociale dynamikker har den tværgående analyse haft særligt fokus på eventuelle mønstre, forskelle og ligheder på tværs af de forskellige kontekster for hver case, herunder hvad angår forhold såsom gruppernes lokation, faciliteter og bemanding, antallet af deltagende familier og børn samt stabiliteten i deres fremmøde. Ved sammenligningen af aktørernes oplevelser med familiegrupperne har den tværgående analyse haft særligt fokus på mønstre, forskelle og ligheder på tværs af og internt i de forskellige aktørgrupper, herunder blandt og på tværs af hhv. familier, ansatte, frivillige og samarbejdspartnere.

Litteratur

Andreassen, P., Grøn, L., & Roessler, K. K. (2013). Hiding the plot: Parents' moral dilemmas and strategies when helping their overweight children lose weight. *Qualitative Health Research, 23*(10), 1333–1343.

Barlow, J., Bergman, H., Kornør, H., Wei, Y., & Bennett, C. (2016). Group-based parent training programmes for improving emotional and behavioural adjustment in young children. *Cochrane Database of Systematic Reviews,* (8), 1–131.

Benjaminsen, L. (2023). *Integreret indsats til borgere med kompleks udsathed: Notat om perspektiver ved anvendelse af ACT-metoden.* København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Benjaminsen, L., Andrade, S. B., & Enemark, M. H. (2023). *Fællesskabsmålingen 2022: En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Brinkmann, S., & Tanggard, L. (2010). *Kvalitative metoder: En grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag.

Christensen, G., Christensen, M. L., Hjelmar, U., Espersen, H. H., Enemark, M. H., Mikkelsen, C. H., & Winkler, A. (2022). *Chanceulighed i udsatte boligområder: En analyse af boligsociale helhedsplaners bidrag til at forbedre børn og unges livschancer.* København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Cramon, L. (2011). Lige mødre leger bedst. *Sygeplejersken,* (15), 16–19. https://dsr.dk/fag-og-udvikling/sygeplejersken/fagbladet-sygeplejersken/sygeplejersken-2011-15/lige-moedre-leger-bedst/

Doyle, O. (2020). The first 2,000 days and child skills. *Journal of Political Economy, 128*(6), 2067–2122.

Eastmond, M. (2007). Stories as lived experience: Narratives in forced migration research. *Journal of Refugee Studies, 20*(2), 248–264.

Engen, M. (2023). Care as a relational practice: The possibility of solidary authority. In M. A. Nissen, M. Engen & A. M. Jørgensen (Eds.), *Care in Social Work with Children and Families: Theory, Everyday Practices and Possibilities for Social Change* (pp. 34–49). New York: Routledge.

Garro, L., & Mattingly, C. (Eds.). (2001). *Narrative and the Cultural Construction of Illness and Healing*. Berkeley: University of California Press.

Gaspar, A. (2018). Teaching anthropology speculatively. *Cadernos De Arte E Antropologia, 7*(2), 75–90.

Grabowski, D., Mortil, A. M. A., Hoeeg, D., Hansen, M. L., Roikjer, B. H., & Teilmann, G. K. (2021). 'I think it will be like this forever': How family narratives affect participation in a childhood weight management intervention. *Social Sciences, 10*(5), 175.

Hagelquist, J. Ø. (2015). *Mentaliseringsguiden*. København: Hans Reitzels Forlag.

Hagene, T. (2018). The power of ethnography: A useful approach to researching politics. *Forum for Development Studies, 45*(2), 305–325.

Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in Practice* (3rd ed.). Oxon: Routledge.

Hansen, H., Ladekjær, E., Mikkelsen, M., Linander, C. S., Kristensen, I. V., & Hestbæk, A. (2023). *Familien i fokus: Slutevaluering af Røde Kors' sociale indsatser til familier i udsatte positioner.* København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Harder, M., & Nissen, M. A. (Eds.). (2011). *Helhedssyn i socialt arbejde*. København: Akademisk Forlag.

Hestbæk, A. (2018). De mest udsatte familiers levevilkår. In A. M. Villumsen (Ed.), *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* (pp. 41–56). København: Akademisk Forlag.

Knudsen, E. I., Heckman, J. J., Cameron, J. L., & Shonkoff, J. P. (2006). Economic, neurobiological, and behavioral perspectives on building America's future workforce. *Proceedings of the National Academy of Sciences, 103*(27), 10155–10162.

Koushede, V., Lasgaard, M., Hinrichsen, C., Meilstrup, C., Nielsen, L., Rayce, S. B., Torres-Sahli, M., Gudmundsdottir, D. G., Stewart-Brown, S., & Santini, Z. I. (2019). Measuring mental well-being in Denmark: Validation of the original and short version of the Warwick-Edinburgh mental well-being scale (WEMWBS and SWEMWBS) and cross-cultural comparison across four European settings. *Psychiatry Research, 271*, 502–509.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview: Introduktion til et håndværk* (2nd ed.). København: Hans Reitzels Forlag.

Lausten, M., & Andreasen, A. G. (2021). *Karakteristik af udsatte forældre*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

MacIntyre, A. (1981). *After Virtue* (3rd ed.). Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press.

Matthey, S. (2011). Assessing the experience of motherhood: the Being a Mother Scale (BaM-13). *Journal of Affective Disorders, 128*(1-2), 142–152.

Mattingly, C. (1998). *Healing Dramas and Clinical Plots: The Narrative Structure of Experience*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nissen, M. A. (2024). Emotional practices of care and expectations of cost-effectiveness in social work with children and families in Denmark. *European Journal of Social Work, 27*(3), 452–463.

O'Connor, L. (2020). How social workers understand and use their emotions in practice: A thematic synthesis literature review. *Qualitative Social Work, 19*(4), 645–662.

O'Reilly, K. (2005). *Ethnographic Methods*. London: Psychology Press.

Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Lausten, M., Rayce, S. B., & Tagmose, B. B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Oxford Research. (2017). *Evaluering af Røde Kors' familienetværk og Communityindsats*. Frederiksberg: Oxford Research.

Ploug, N. (2007). *Socialt udsatte børn: Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Pontoppidan, M., Jensen, M. T., Friis-Hansen, M., Solvang, J. N., Arnfred, J., & Espersen, H. H. (2022). *Hele Danmarks Familieklub #bedresammen: Analyser af familier og frivillige efter deltagelse i familieklub*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Rayce, S. B., Rasmussen, I. S., Klest, S. K., Patras, J., & Pontoppidan, M. (2017). Effects of parenting interventions for at-risk parents with infants: a systematic review and meta-analyses. *BMJ Open, 7*(12), 1–20.

Rosdahl, G. (2023). *Den motiverende samtale i teori og praksis* (2nd ed.). København: Munksgaard.

Shah, N., Cader, M., Andrews, W. P., Wijesekera, D., & Stewart-Brown, S. L. (2018). Responsiveness of the short Warwick Edinburgh mental well-being scale (SWEMWBS): evaluation a clinical sample. *Health and Quality of Life Outcomes, 16*(1), 239.

Stewart-Brown, S., Tennant, A., Tennant, R., Platt, S., Parkinson, J., & Weich, S. (2009). Internal construct validity of the Warwick-Edinburgh mental well-being scale (WEMWBS): a Rasch analysis using data from the Scottish health education population survey. *Health and Quality of Life Outcomes, 7*(1), 15.

Strandby, M. W., Mortensen, N. P., & Mikuta, M. I. (2023). *Hjemmebaserede indsatser i civilsamfundet for sårbare og udsatte småbørnsfamilier: Erfaringsopsamling af syv frivillige sociale organisationer og foreningers støtteindsatser*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Szulevics, T. (2015). Deltagerobservation. In S. Brinkmann, & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (pp. 81–96). København: Hans Reitzels Forlag.

Villumsen, A. M. (Ed.). (2018a). *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier*. København: Akademisk forlag.

Villumsen, A. M. (2018b). Mellem socialrådgiver og familie. In A. M. Villumsen (Ed.), *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* (pp. 191–207). København: Akademisk Forlag.

Villumsen, A. M., & Molbæk, M. (2022). Tværprofessionelt samarbejde om børn i mistrivsel. In L. R. Højbjerg (Ed.), *Socialt arbejde med børn, unge og familier*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bilag 1 Baggrundsoplysning om familier, ansatte og frivillige

Bilagstabel 1.1 Beskrivende karakteristika for ansatte og frivillige

	Procent	Antal
Funktion i familiegruppen		
Frivillig	41,4	12
Ansat i Kirkens Korshær	58,6	17
Erfaring med Kirkens Korshærs arbejde		
0-1 år	28,6	6
2-5 år	42,9	9
5-10 år	19,0	4
10+ år	9,5	2
Alder		
25-39 år	14,3	3
40-49 år	38,1	8
50-59 år	33,3	7
60+ år	14,3	3
Uddannelsesniveau		
Grundskole	4,8	1
Erhvervsfaglig uddannelse	28,6	6
Videregående uddannelse	66,7	14

Anm.: Spørgsmål vedr. de ansatte og frivilliges baggrund var kun inkluderet i spørgeskemaet udsendt i forlængelse af pilotforløbet og ved afslutningen af første forløb i fase 2.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

Bilagstabel 1.2 Frivilliges indgang til projekt

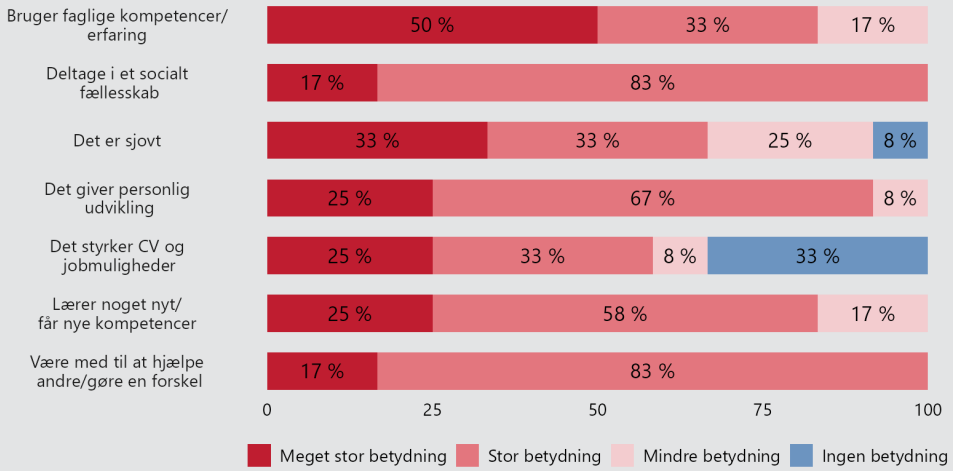
	Procent	Antal
Hvordan hørte du om projektet første gang?		
Gennem et af Kirkens Korshærs øvrige projekter eller andet frivilligt arbejde	33,3	4
På Kirkens Korshærs hjemmeside/Facebookside	25,0	3
Andet	41,7	5
I alt	100,0	12

Anm.: Tabellen baserer sig på 12 frivillige, hvor besvarelsen fra det første forløb, den frivillige deltager i, er anvendt.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

Bilagsfigur 1.1 De frivilliges motivation for deltagelse

De frivilliges svar på spørgsmålet "Hvad motiverer dig i dit frivillige arbejde?"

Anm.: Figuren baserer sig på 12 frivillige, hvor besvarelsen fra det første forløb, den frivillige deltager i, er anvendt.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

Bilagstabel 1.3 Beskrivende sociodemografiske karakteristika for familierne

	Procent	Frekvens
Alder		
18-20 år	2,4	3
21-25 år	23,2	29
26-30 år	33,6	42
31-35 år	20,8	26
36-40 år	15,2	19
41+ år	4,8	6
Antal børn		
Gravid med første barn	3,4	4
1 barn	42,0	50
2 børn	32,8	39
3 børn	16,0	19
4+ børn	5,9	7
Sammensætning af husstand		
Bor alene	33,9	42
Bor med partner/ægtefælle	62,9	78
Bor med andre (fx forældre)	3,2	4
Uddannelsesniveau		
Grundskole	33,6	42
Gymnasial uddannelse	10,4	13
Erhvervsfaglig uddannelse	40,0	50
Videregående uddannelse	16,0	20
Arbejdsmarkedsstatus		
I arbejde	10,4	13
Syge- eller barselsorlov fra arbejde	24,0	30
Dagpenge	6,4	8
Kontanthjælp eller anden overførselsindkomst	32,0	40
Førtidspensionist	5,6	7
Hjemmegående (uden arbejde)	6,4	8
Under uddannelse	4,8	6
Andet	10,4	13

Anm.: Tabellen baserer sig på 126 forældrene, som helt eller delvist har besvaret opstartsspørgeskemaet.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt ansatte og frivillige i familiegrupperne.

Bilag 2 Frafaldsanalyse

En frafaldsanalyse har til hensigt at undersøge, hvorvidt der er særlige karakteristika ved de forældre, som vælger at udgå fra spørgeskemaundersøgelsen efter at have besvaret opstartsmålingen. Resultaterne af frafaldsanalysen vil indikere, om de forældre, som har besvaret både opstarts- og afslutningsmålingen og derfor er grundlaget for vurderingen af forældrenes oplevede udbytte, er repræsentative for alle forældre. 124 forældre[7] har helt eller delvist besvaret opstartsmålingen, og ud af disse har 66 forældre også besvaret afslutningsmålingen.

Frafaldsanalysen er foretaget ved at sammenligne de 66 forældre, som indgår i analysen af de målte ændringer, med de 58 forældre, som har besvaret opstartsmålingen med ikke afslutningsmålingen. Sammenligningen foretages på baggrund af besvarelser fra opstartsmålingen, og vi anvender statistisk test til at vurdere, om forskellene er statistisk signifikante. Resultaterne af frafaldsanalysen fremgår af Bilagstabel 2.1. Af tabellen fremgår det, at deltagerne i den kvantitative analyse på størstedelen af karakteristikaene er sammenlignelige med de forældre, som ikke har besvaret afslutningsmålingen. Dette er med undtagelse af to relevante karakteristika: Forældrene inkluderet i den kvantitative analyse oplever i lavere grad at have et praktisk støttende netværk, og de oplever flere udfordringer ved at skulle ud af huset med deres barn.

Det er dog vigtigt at pointere, at frafaldsanalysen ikke kan vurdere, om de forældre, som indgår i den kvantitative analyse, er sammenlignelige med alle forældre, som har deltaget i familiegrupperne. Eksempelvis er der 56 forældre, som ikke har besvaret opstartsspørgeskemaet, for hvem vi derfor ikke kan foretage en sammenligning. VIVE er herunder bevidst om, at forældre med sprogvanskeligheder i lavere grad har modtaget og besvaret spørgeskemaet og derfor er underrepræsenteret i den kvantitative del af analysen.

Bilagstabel 2.1 Sammenligning af deltagere i udbyttevurderingen med frafaldne

	Deltager	Frafald	Test af forskel	
	Gns.	Gns.	Forskel	P-værdi
Alder	31,09	29,03	-2,06	0,11
Antal børn	1,80	1,80	-0,00	0,98
Bor alene	0,31	0,36	0,05	0,57

[7] To delvise besvarelser er udeladt, eftersom omfanget af besvarelsen ikke dækkede de mål, som indgår i udbyttevurderingen.

	Deltager	Frafald	Test af forskel	
Uddannelsesniveau				
- Grundskole	0,29	0,37	0,08	
- Gymnasial uddannelse	0,08	0,14	0,06	
- Erhvervsfaglig uddannelse	0,45	0,35	-0,10	
- Videregående uddannelse	0,18	0,14	-0,04	0,40
Arbejdsmarkedsstatus				
- I arbejde eller på orlov	0,33	0,35	0,02	
- Overførselsindkomst	0,36	0,42	0,06	
- Andet	0,30	0,23	-0,07	0,63
Trivselsscore	21,69	21,49	-0,20	0,79
Tilfredshed med livssituation	7,15	7,32	0,17	0,65
Oplevelse af ensomhed[1]	0,29	0,25	-0,05	0,57
Har et praktisk hjælpende netværk[2]	0,65	0,83	0,18	0,03
Har et fortroligt netværk[2]	0,89	0,87	-0,02	0,69
Har oplevet at have god tid til sig selv[3]	0,49	0,51	0,02	0,85
Har følt sig nervøs og stresset [3]	0,83	0,82	-0,00	0,98
Har oplevet ikke at kunne overkomme alt det, hun/han skulle[3]	0,75	0,70	-0,05	0,59
Har følt sig bekymret for at være alene[3]	0,48	0,53	0,05	0,58
Nyder rollen som forælder[4]	0,98	0,96	-0,02	0,42
Oplever, at det kræver mere tid og energi, end hun/han har, at tage sig af sit barn/sine børn[4]	0,53	0,44	-0,09	0,34
Nyder at tilbringe tid sammen med sit barn/sine børn[4]	1,00	0,96	-0,04	0,11
Føler sig overvældet af det ansvar, det er at være forælder[4]	0,41	0,42	0,01	0,88
Oplever det er let at lege med sit barn[4]	0,95	0,92	-0,03	0,47
Kan forstå sit barns gråd, fx om det skyldes sult, træthed eller andet[4]	0,92	0,96	0,04	0,40
Har nemt ved at give sit barn mad[4]	0,92	0,94	0,02	0,71
Har nemt ved at fastholde en rutine med sit barn[4]	0,91	0,94	0,03	0,51
Synes, det er besværligt at komme ud af huset med sit barn[4]	0,42	0,16	-0,26	0,00
At være mor – samlet score	12,91	11,59	-1,32	0,28
Trivselsscore barn	8,27	8,72	0,45	0,21
N	66	58		

Anm.: Baseret på 124 besvarelser af opstartsspørgeskemaet.

Noter: [1] Målt på skalaen: 1 = Ja, ofte, 0 = En gang imellem/Sjældent/Nej.
[2] Målt på skalaen: 1 = Altid/Ofte, 0 = Af og til/Sjældent/Aldrig.
[3] Målt på skalaen: 1 = Hele tiden/Ofte/Noget af tiden, 0 = Sjældent/På intet tidspunkt.
[4] Målt på skalaen: 1 = Ja, hele tiden/Ja, noget af tiden, 0 = Nej, ikke så tit/Nej, sjældent eller aldrig.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupperne.

Bilag 3 Resultat af statistiske test i udbytte

Bilagstabel 3.1 viser gennemsnit af de enkelte spørgsmål og måleinstrumenter, som indgår i vurderingen af det oplevede udbytte ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet samt resultaterne af de statistiske test af forskellene.

Bilagstabel 3.1 Test af forskelle fra opstart til afslutning

	Opstart	Afslutning	Test af forskel		
	Gns.	Gns.	Forskel	P-værdi	Std.forskel
Ensom[1]	2,81	2,81	0,00	1,00	0,00
Praktisk hjælp i hverdagen[2]	3,00	3,02	0,02	0,94	0,01
Fortroligt netværk[2]	3,92	3,94	0,02	0,94	0,01
Trivselsscore – forældre	21,65	23,01	1,36	0,04	0,36
Jeg har følt mig optimistisk i forhold til fremtiden[3]	3,44	3,69	0,25	0,10	0,29
Jeg har følt mig nyttig[3]	3,42	3,58	0,16	0,37	0,16
Jeg har følt mig afslappet[3]	2,66	3,16	0,50	0,00	0,52
Jeg har klaret problemer godt[3]	3,48	3,58	0,09	0,54	0,11
Jeg har tænkt klart[3]	3,52	3,52	0,00	1,00	0,00
Jeg har følt mig tæt på andre mennesker[3]	3,14	3,58	0,44	0,02	0,42
Jeg har været i stand til at danne min egen mening[3]	4,08	4,16	0,08	0,57	0,10
Tilfredshed med livssituation	7,19	7,27	0,08	0,81	0,04
Har du oplevet, at du har haft god tid til dig selv? [4]	0,17	0,17	0,00	1,00	0,00
Har du følt dig nervøs og stresset? [4]	0,52	0,39	-0,13	0,13	-0,26
Har du oplevet, at du ikke kunne overkomme alt det, du skulle?[4]	0,37	0,29	-0,07	0,39	-0,15
Har du følt dig bekymret for at være alene? [4]	0,28	0,16	-0,12	0,11	-0,29
Yngste barns trivsel	8,27	8,43	0,16	0,59	0,10
At være mor – samlet score	12,91	11,12	-1,78	0,07	-0,32
Jeg nyder min rolle som forælder[5]	3,72	3,75	0,03	0,70	0,07

	Opstart	Afslutning	Test af forskel		
Det kræver mere tid og energi, end jeg har, at tage mig af mit barn/mine børn[5]	2,45	2,30	-0,16	0,32	-0,18
Jeg nyder at tilbringe tid sammen med mit barn/mine børn[5]	3,83	3,81	-0,02	0,82	-0,04
Jeg føler mig overvældet af det ansvar, det er at være forælder[5]	2,27	2,16	-0,11	0,49	-0,12
Jeg synes, det er let at lege med mit barn[5]	3,45	3,44	-0,02	0,88	-0,03
Jeg kan forstå mit barns gråd, fx om det skyldes sult, træthed eller andet[5]	3,44	3,39	-0,05	0,73	-0,06
Jeg har nemt ved at give mit barn mad[5]	3,62	3,50	-0,12	0,30	-0,18
Jeg har nemt ved at fastholde en rutine med mit barn[5]	3,20	3,25	0,05	0,74	0,06
Jeg synes, at det er besværligt at komme ud af huset med mit barn[5]	2,23	2,19	-0,05	0,76	-0,05
N	66	66			

Anm.: Baseret på 66 forældre, som har besvaret både opstarts- og afslutningsspørgeskemaet.

Noter: [1] Målt på skalaen: 1 = Nej, 2 = Sjældent, 3 = En gang imellem, 4 = Ja, ofte.
[2] Målt på skalaen: 1 = Aldrig, 2 = Sjældent, 3 = Af og til, 4 = Ofte, 5 = Altid.
[3] Målt på skalaen: 1 = På intet tidspunkt, 2 = Sjældent, 3 = Noget af tiden, 4 = Ofte, 5 = Hele tiden.
[4] Målt på skalaen: 1 = Hele tiden/Ofte, 0 = Noget af tiden/Sjældent/På intet tidspunkt.
[5] Målt på skalaen: 1 = Nej, sjældent eller aldrig, 2 = Nej, ikke så tit, 3 = Ja, noget af tiden, 4 = Ja, hele tiden.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupperne.

Bilagstabel 3.2 Enkelt items i BaM-13

	Opstart	Afslutning	Test af forskel		
	Gns.	Gns.	Forskel	P-værdi	Std.forskel
Jeg har følt mig tryg ved at passe mit barn (LP)	1,22	1,19	-0,03	0,76	-0,05
Jeg har savnet det liv, jeg havde, før jeg blev gravid (HP)	3,17	3,28	0,11	0,40	0,15
Jeg har haft svært ved at håndtere, når mit barn græder (HP)	2,95	2,98	0,03	0,83	0,04
Jeg har følt mig tæt forbundet med mit barn (LP)	1,27	1,23	-0,03	0,77	-0,05
Jeg har følt mig ensom eller isoleret (HP)	2,78	3,11	0,33	0,03	0,37
Jeg har kedet mig (HP)	3,02	3,20	0,19	0,19	0,23
Jeg har følt, at jeg ikke fik støtte (HP)	2,69	3,00	0,31	0,05	0,34

	Opstart	Afslutning	Test af forskel		
Jeg har haft det godt med at bede andre om hjælp eller råd (LP)	2,42	2,16	-0,27	0,09	-0,30
Jeg har følt mig nervøs eller usikker sammen med mit barn (HP)	3,47	3,55	0,08	0,54	0,11
Jeg har været bekymret for, om der skulle ske mit barn noget (HP)	2,38	2,56	0,19	0,23	0,21
Jeg har været irriteret over mit barn (HP)	3,25	3,31	0,06	0,67	0,08
Jeg har været bekymret for, at jeg ikke er lige så god som andre mødre/fædre (HP)	2,64	2,72	0,08	0,66	0,08
Jeg har følt skyld (HP)	2,66	2,73	0,08	0,62	0,09
N	66	66			

Anm.: Baseret på 66 forældre, som har besvaret både opstarts- og afslutningsspørgeskemaet. Alle spørgsmål er målt på skalaen:
1 = Ja, hele tiden
2 = Ja, noget af tiden
3 = Nej, ikke så tit
4 = Nej, sjældent eller aldrig
Vejledende indikerer HP = Høj score er positivt, og LP = Lav score er positivt.

Kilde: VIVEs egne beregninger på data indsamlet blandt deltagere i familiegrupperne.

Bilag 4 Måleinstrumenter i spørgeskemaet

Tematisk tager spørgsmålene i spørgeskemaundersøgelsen udgangspunkt i forældrenes mentale trivsel, sociale netværk og relationer og deres oplevelse af forældrerollen. Spørgeskemaet indeholder både enkeltstående spørgsmål til at belyse disse temaer og validerede måleinstrumenter. I dette bilag beskrives de validerede måleinstrumenter samt andre spørgsmål, hvor forældrene har modtaget vejledning i besvarelsen.

De validerede måleinstrumenter anvendes til at måle en kompleks dimension, som bedst belyses ved at stille flere spørgsmål med forskellige vinkler. Vi anvender validerede måleinstrumenter til at måle forældrenes mentale trivsel og deres tilfredshed i forældrerollen.

Vurdering af barnets trivsel

I denne undersøgelse foretager vi ikke en decideret måling af børnenes trivsel, men fokuserer på forældrene og det udbytte, som de oplever af familiegruppeforløbet. I spørgeskemaundersøgelsen beder vi dog fortsat forældrene om at give deres vurdering af barnets trivsel ud fra en simpel skala på 0-10. For at sikre overensstemmelse i forståelsen af skalaens forskellige niveauer anvendes trivselslinealen vist i Bilagsfigur 4.1 som vejledning til forældrene.

Bilagsfigur 4.1 Trivselslineal

Kilde: VIVEs tilpasning af KL Trivselslinealen.

Short Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale

Short Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale (SWEMWBS) måler den mentale trivsel på baggrund af syv forskellige spørgsmål, som har til hensigt at indkapsle forskellige dimensioner af trivsel (Koushede et al., 2019). For hvert spørgsmål/ud-

sagn, som fremgår af Bilagstabel 4.1, skal forældrene vurdere sig selv ud fra fem svarmuligheder: På intet tidspunkt (1), Sjældent (2), Noget af tiden (3), Ofte (4) eller Hele tiden (5).

Den samlede score af mental trivsel er udregnet som summen af svarene for hvert enkelt udsagn og re-skaleret efter en konverteringsmetode udviklet af (Stewart-Brown et al., 2009). SWEMWBS-scoren måles på intervallet 7-35, hvor en højere score indikerer højere mental trivsel.

Bilagstabel 4.1 Short Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale

Items
Jeg har følt mig optimistisk i forhold til fremtiden
Jeg har følt mig nyttig
Jeg har følt mig afslappet
Jeg har klaret problemer godt
Jeg har tænkt klart
Jeg har følt mig tæt på andre mennesker
Jeg har været i stand til at danne mig min egen mening

Kilde: Short Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale (SWEMWBS) © NHS Health Scotland, University of Warwick and University of Edinburgh, 2008, all rights reserved.

The Being a Mother Scale (BaM-13)

The Being a Mother Scale er et mål for mødres tilfredshed i forældrerollen (Matthey, 2011), hvor hensigten er at give et nuanceret billede af mødrenes tilpasning til rollen. Måleinstrumentet dækker over mødrenes oplevelse af social isolation, fortrydelse, tiltro til egne evner, forholdet til barnet, oplevelsen af tilstrækkelig støtte, tilpasning til moderrollen og skyldfølelser.

Måleinstrumentet er baseret på 13 forskellige udsagn, som er angivet i Bilagstabel 4.2. For hver af disse udsagn skal forældrene vurdere sig selv ud fra fire svarmuligheder: 'ja, hele tiden eller det meste af tiden', 'ja, noget af tiden', 'nej, ikke så tit' og 'nej, sjældent eller aldrig'. På baggrund af svarene beregnes en samlet score på skalaen 0-39, hvor 39 angiver flest mulige vanskeligheder i tilfredsheden i forældrerollen.

Bilagstabel 4.2 The Being a Mother Scale

Jeg har følt mig tryg ved at passe mit barn
Jeg har savnet det liv, jeg havde, før jeg blev gravid
Jeg har haft svært ved at håndtere, når mit barn græder
Jeg har følt mig tæt forbundet med mit barn
Jeg har følt mig ensom eller isoleret
Jeg har kedet mig
Jeg har følt, at jeg ikke fik støtte
Jeg har haft det godt med at bede andre om hjælp eller råd
Jeg har følt mig nervøs eller usikker sammen med mit barn
Jeg har været bekymret for, om der skulle ske mit barn noget
Jeg har været irriteret over mit barn
Jeg har været bekymret for, at jeg ikke er lige så god som andre mødre/fædre
Jeg har følt skyld

Kilde: Matthey (2011).